

Arrel

Revista editada per la Diputació de Barcelona

Número 8, març-abril del 1984

El Garraf, una peça important en l'anell verd de l'entorn barceloní

Els museus municipals transformen la seva realitat

gens de la premsa comarcal i de les ràdios municipals

Edita: Diputació de Barcelona. Servei de Premsa. Plaça de Sant Jaume, 1. Barcelona-2. Telèfons 301 35 81, 301 36 90 i 301 38 40.

Director en funcions: Joan Brunet i Mauri.

Consell de redacció: Josep Ametller, Joan Brunet i Mauri, Llibert Ferri, Jordi Negre i Rigol i Josep-Miquel Servià.

Administració: Isabel Moreno.

Secretariat: M. Jesús Parellada.

Col·laboradors en aquest número: M. Dolors Forrellad, Alvar Maduell, Carles Marfà, Josep Muntal, Joan Mayné, Josep Soler i Albert Cartagena.

Fotografia: Oriol Clavell, Ramon Corbella, Jaume Soler, Pilar Viladegut i arxiu.

Documentació: Servei de Documentació de la Diputació de Barcelona.

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de la Diputació de Barcelona.

Disseny i confecció: Jaume Ribé.

Composició: Anglofort S.A.

Impressió: Printcolor, S.A.
Bocaccio, s/n, Sabadell

Dipòsit legal: B-16.299-1981
ISSN 0211-562X.

La nostra portada

La façana del museu de Granollers serveix per il·lustrar un dels temes centrals d'aquest número de la revista: les experiències de reciclatge dels museus municipals amb la finalitat que esdevinguin centres neuràlgics de la cultura i la història de les nostres ciutats. (Foto: Pilar Viladegut.)

La premsa comarcal i les ràdios municipals són uns elements cabdals en la comunicació local. Conscients d'aquesta realitat publicarem el cens d'aquests mitjans de comunicació per tal de contribuir que tothom els conegui i valori la seva tasca com cal. (Foto: Arxiu.)

El darrer ple de la Diputació aprovà, per unanimitat, el Pla Especial del Massís del Garraf que ha de fer possible la recuperació d'aquest important element dins l'anell verd de l'entorn barceloní que està format, a més del Garraf, pel Corredor, Montnegre, Montseny, Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac i Montserrat. En la fotografia una de les construccions que trobem amb més assiduitat en el massís, les antigues barraques de vinya. (Foto: Servei de Parcs Naturals de la Diputació.)

Índex

Revista editada per la Diputació de Barcelona
Número 8, març-abril de 1984

Experiències municipals

Els museus municipals transformen la seva realitat		pàg. 4
El departaments de difusió i la dimensió social del Museu	Joan Mayné	pàg. 5
El Museu de Granollers: el camí d'un replantejament	Josep Muntal	pàg. 7
El Museu de Badalona: una lluita constant contra unes instal·lacions caduques	Joan Mayné	pàg. 11
El Museu d'Art de Sabadell: la preocupació per l'educació artística	M. Dolors Forrellad	pàg. 14
El Museu del Maresme: Recuperar la identitat de la comarca a través de la seva història	Carles Marfà i Rafael Soler	pàg. 17

Cultura

370 títols contra un mite: edicions catalanes al primer terç del segle XIX	Àlvar Maduell	pàg. 22
El petit «ghetto» del llibre català	Josep Ametller	pàg. 31

Comunicació

La comunicació a Catalunya: les ràdios municipals i la premsa comarcal		
Les ràdios municipals		pàg. 34
La premsa comarcal		pàg. 37
Mapa de la comunicació		contraportada

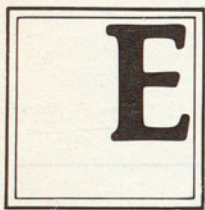

Diputació

Aprovat el Pla Especial del Garraf: Una decisió que no podia ajornar-se més		pàg. 46
Notícies breus: Aprovat el pressupost de la Diputació de l'any 1984.		pàg. 51
S'ha celebrat el Saló del Còmic a Angouleme		pàg. 52

Presentació

El número de la revista ARREL que teniu a les mans ofereix als lectors una temàtica que considerem interessant. Per una banda, en la secció d'Experiències municipals, tracta de la transformació de la realitat dels museus municipals, transformació que té lloc d'uns anys ençà i que fa possible que els museus disposin d'una dinàmica de què no gaudien abans. Per posar-ne uns exemples, presentem les experiències que es porten a terme als museus municipals de Granollers, Badalona, Mataró i d'Art de Sabadell.

Per altra banda, en les seccions de Comunicació i de Cultura, es publiquen els censos de la premsa comarcal i les ràdios municipals i també de les publicacions editades en català fins a la Renaixença, que el lector trobarà inventariades en el treball que ens presenta Àlvar Maduell. Amb la publicació d'aquests censos volem posar al dia la informació existent sobre la premsa comarcal i les ràdios municipals, tot continuant la tradició de la Diputació de Barcelona de donar suport a les experiències de comunicació que caracteritzen el moment que vivim. És també amb aquesta voluntat que en la contraportada d'aquest número podeu trobar la reproducció del mapa de Catalunya en què figuren, geogràficament situats, els mitjans que conformen la premsa comarcal i les ràdios municipals.

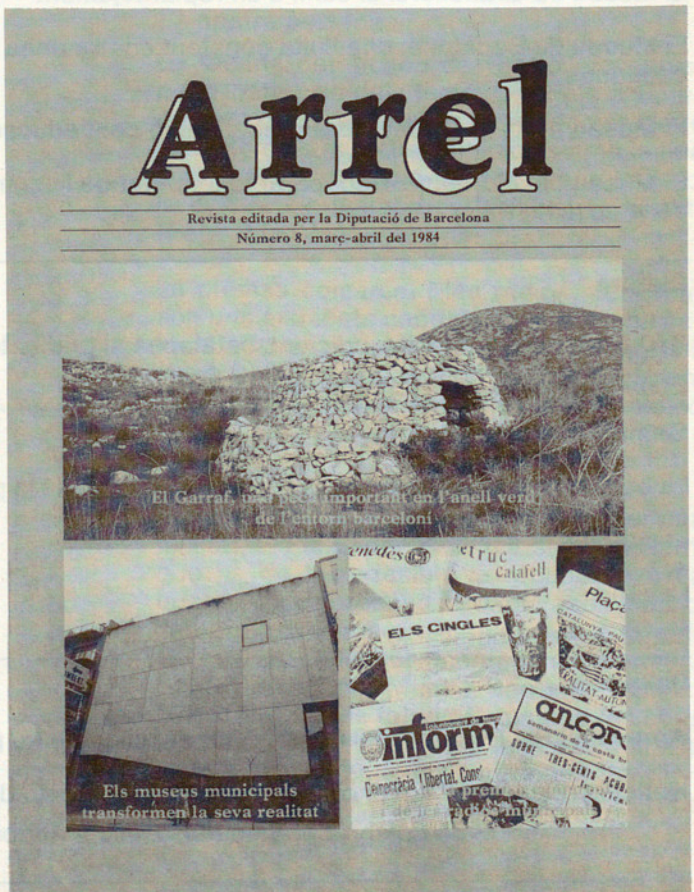
Pel que fa a la publicació del cens de llibres catalans publicats abans de la Renaixença (entre 1801-1833), volem difondre aquest treball, d'un interès que no cal subratllar sense renunciar que més endavant, es pugui publicar una recensió de cadascun dels títols.

La secció de Diputació la dediquem a comentar aquells fets que han estat actualitat en el decurs dels darrers dos mesos. Així centrem l'interès en el Parc de Garraf i també en la recent mostra de còmics celebrada a França, a la ciutat d'Angulema.

Finalment, cal que ens referim als canvis materials que observareu en aquest número de la revista. En primer

lloc, el recurs d'usar una pàgina per presentar cadascuna de les seccions, que ajudarà el lector a saber on comença i on acaba cada secció. Aquest recurs ja era una necessitat, vistes les actuals característiques de la revista. També, al final de cada col·laboració, article o treball, usarem el símbol ■, que ens dirà que n'hem acabat la lectura. Aquest canvis formals que anem introduint, com ja diguérem oportunament, responen al nostre objectiu permanent d'aconseguir la màxima claredat i agilitat de tota la publicació.

I, ara, la nostra nova cita serà pel maig...

Experiències municipals

44

L'agricultura evolucionarà molt al llarg dels segles XVIII i XIX. El Marquès de l'Alfama i el Marquès de l'Alfama la van en planta el març a l'any 1708, i el cultiu de la vinya i els olivars fins a finals del XVIII. La plaga de l'arborícola (1824) afectà la vinya i els olivars, i la plaga de la fil·loxera (1858) va causar la ruïna dels arbres, i la plaga de la fil·loxera (1858) va causar la ruïna dels arbres.

Els museus municipals transformen la seva realitat

Els museus municipals transformen la seva realitat

E

I present número de la revista ARREL recull, en la seva secció d'*Experiències municipals*, un tema ben suggerent: la realitat de determinats museus municipals de les comarques barcelonines.

Fins fa no gaires anys, els nostres museus eren uns edificis –sovint inhòspits– amb una sèrie de dependències i sales que intentaven informar el visitant de la història d'una determinada ciutat o, en un altre cas, de l'evolució seguida per un determinat aspecte de l'art, de les eines, de les màquines... La selecció dels materials que s'hi exhibien, la col·locació de les peces, no obeïa, sovint, a un interès didàctic i pedagògic, sinó a una simple exposició de materials i prou, sense altres objectius.

Darrerament s'han fet i es fan molts esforços per tal d'aconseguir que aquesta imatge caduca lligada als nostres museus canviï i les seves instal·lacions esdevinguin àgils, interessants i formatives. I això es va aconseguir amb força d'èxit gràcies a l'interès de mostrar pels ajuntaments de les nostres viles i ciutats, que s'han adonat de l'interès dels museus com a generadors de cultura i de recuperació dels senyals d'identitat de les comunitats ciutadanes.

Conscient com n'és, ARREL no ha volgut deixar passar el temps sense donar a conèixer aquest esforç realitzat, i vol mostrar la realitat de diversos museus municipals que, malgrat les seves diverses realitats, han procurat avançar en la línia que apuntàvem més amunt, de convertir-los en institucions vives i dinàmiques al servei de la col·lectivitat.

És amb aquest esperit que hem escollit, per a les nostres pàgines, l'experiència viscuda en els museus de Granollers, de Badalona, de Mataró i d'Art

de Sabadell, que d'alguna manera presenten el gran ventall de situacions en les quals es troben la majoria dels museus municipals. El de Granollers, un museu de construcció ben recent, amb una estructura externa i interna ben pensada, és un exemple en el qual emmirallar-se. El de Badalona, amb una estructura d'edifici poc en la línia d'allò que hauria de ser un museu, compta, però, amb un equip conscient d'aquesta realitat i amb una clara vocació de reciclar-lo com més aviat millor. Mentre això sigui difícil, s'esforça a aprofitar les actuals estructures per acostar la realitat de la institució a la població. El de Mataró és un museu clàssic quant a

l'edifici, però força renovador en els continguts i activitats, igual com el Museu d'Art de Sabadell, que, malgrat no ésser obert al públic de manera contínua, obre les seves portes a diverses manifestacions i activitats.

Estem segurs que la diversitat d'experiències en el camp museístic que us oferim serà un element de reflexió sobre les possibles noves iniciatives que es vagin produint arreu. Amb aquesta intenció i amb la de fer possible que els nostres museus esdevinguin, cada vegada més, una realitat amb la qual calgui comptar, us presentem els treballs que segueixen.

PILAR VILADEGUT

En el tombant dels anys 60 als 70, coincidint amb l'empenta de les escoles de pedagogia activa, la demanda social, bàsicament escolar en un primer moment, s'inicià –en els museus– un procés d'obertura cap a noves formes d'exposició i cap a un nou enfocament dels continguts.

Els departaments de difusió i la dimensió social

Joan Mayné (*)

Moltes coses s'han dit i s'han escrit a l'entorn de la funció didàctica i pedagògica dels museus. El cert és que des de fa uns quants anys s'està experimentant a poc a poc una millora qualitativa en petites dosis. Lògicament, aquesta millora està vinculada directament al procés evolutiu de la societat i, en concret, a l'evolució dels valors que la sustenten.

A grans trets es pot dir que, a partir d'un determinat moment, potser en el tombant dels anys 60 als 70, coincidint amb l'empenta de les escoles de pedagogia activa, la demanda social —bàsicament escolar en un primer moment— en els museus inicià un procés d'obertura cap a noves formes d'exposició i cap a un nou enfocament dels continguts. Aquest procés que a Catalunya començà bàsicament en els seus museus de Barcelona ciutat —ja que aquí és on hi ha una major concentració de museus i d'escoles i també és aquí on hi ha més recursos per poder assumir aquesta demanda— gairebé «obligà» els museus a incorporar als seus mètodes de comunicació unes fórmules i uns plantejaments sorgits d'aquella pedagogia escolar.

Aquesta demanda, que fins en aquell moment era molt poc escoltada, comportà una creixent aflluència de grups escolars als museus, els quals no estaven, preparats per assumir-la (o bé, en tot cas molts pocs ho estaven). El volum d'aquesta demanda i la feina addicional d'investigació pròpia que comportava no podia ser assumida ni qualitativament ni quantitativa pel personal dels museus. Aquesta situació donà origen al naixement de departaments pedagògics o d'educació, fruit de l'estreta col·laboració amb els mestres.

Amb el temps això s'ha anat consolidant, sobretot en els museus de la capital i en alguns d'altres arreu de Catalunya, i també va portant a una revaloració del concepte de museu com a institució pública, amb una funció so-

cial específica dirigida ja no tan sols al camp educatiu sinó al conjunt social.

No obstant això, la realitat actual ens mostra que aquest canvi profund d'enfocament dels museus està encara lluny de consolidar-se i sovint es corre el risc de canviar només les formes però no la substància. És a dir, seria un error considerar que l'adequació pedagògic-escolar és l'objectiu. L'objectiu és que el museu esdevingui una institució viva i dinàmica, entreteixida amb la societat que l'ha originat, a les demandes de la qual ha de respondre; per tant, el museu entra en crisi si no té aquestes qualitats.

Sovint hom utilitza el qualificatiu «de museu» de forma despectiva quan hom vol fer notar que quelcom o algú està desfasat o massa aturat. Aquesta consideració, que pot semblar una mica supèrflua o fora de lloc, comporta una forta crítica als museus i és digna de ser valorada àmpliament.

En primer lloc, cal dir que els museus se l'han ben guanyada a pols a causa del caire arcaic i aturat de la major part dels museus. La tossuderia de considerar la institució museu al marge del

(*) Joan Mayné és cap de difusió del Museu de Badalona.

ARXIU

Sovint, hom utilitza el qualificatiu de «museu» de forma despectiva quan cal fer notar que quelcom o algú està desfasat o esdevé massa anquilosat. Aquesta consideració que pot semblar un tant supèrflua o fora de lloc, comporta una forta crítica als museus i és digna de ser valorada en tota la seva amplitud.

Arrel Experiències municipals

conjunt social i de desoir les seves propostes ha portat a aquest extrem. Freqüentment s'ha tendit a identificar els interessos individuals dels museòlegs (directors, conservadors, etc.) i els interessos del poder dominant (amb els seus valors) amb els interessos del públic al qual es dirigeix. És a dir, una exposició, un muntatge d'una sala permanent, unes conferències, unes publicacions, han respost més a la conveniència del personal directiu del museu o del poder públic corresponent que no pas a les motivacions reals de les persones a les quals es dirigeixen. No és d'extranyar, doncs, la minsa aflluència o resposta que obtenen bona part de les activitats que s'hi fan. En tot cas, hi respon només un determinat públic, sovint d'un determinat estrat social. Les causes immediates que se'n poden deduir poden ser moltes i molt variades, però en el fons d'aquesta qüestió gairebé sempre resta pendent de resoldre el problema fonamental: que el museu s'ha de dirigir a la totalitat del públic, tant el real –el que habitualment hi va– com el potencial –el que no s'hi acosta–, i no tan sols a un de sol. Es pot dir que aquesta apreciació no és certa, però si atenem al resultat global de les respostes, ens adonarem que si que hi ha quelcom de veritat.

En segon lloc, cal veure els planteigs museològics que sustenten les activitats o actuacions del museu. Amb relativa freqüència el públic que visita el museu, en preguntar-li la opinió que li mereix un determinar muntatge o activitat, respon que «és bonic», «està bé», «és interessant», «és molt antic», etc., però aprofundeix molt poc la seva consideració. El museu sempre té tendència a valorar aquests extrems com a incapacitat personal del públic visitant, és a dir, l'evaluació sempre es fa sobre el visitant i poques vegades sobre el museu. La «llició» del museu, en forma d'exposició, de conferència o de publicació, sempre és una per a tothom igual i sempre, també, en una sola direcció: del museu al públic. Amb això s'oblida la diversitat i el bagatge anterior de les diferents persones i dels grups socials que configuren el conjunt de la societat. En el tot cas, es tendeix a plantejar les «llicions» dient «això és apte per a aquests», «allò és apte per a aquells» i, en definitiva, s'esborra també la possibilitat de selecció personal i d'evolució individual del visitant.

Cal, doncs, un canvi profund de plantejaments i d'objectius per tal que el Museu deixi de ser un armari arnat i caduc, i esdevingui un instrument cultural

útil per a tots, si no vol caure en l'oblit i la irrellevància; i cal també una professionalització del personal dedicat a la difusió.

Aquesta funció de difusió, que no és únicament la d'aguantar les criatures que vénen, durant molts anys i encara actualment és assumida en bona part pels conservadors del museu que, amb dosis de bona voluntat i amb més o menys encert, han intentat de tirar endavant. No obstant això, cada vegada és més palesa la necessitat de professionalitzar un personal especialitzat que, en estreta col·laboració amb l'altre personal tècnic, doni respostes més adequades i científiques al tractament del públic i dels mètodes de comunicació museogràfics entre objecte i continguts, d'una banda, i públic, de l'altra; s'ha d'entendre aquesta relació com una relació de diàleg –no d'una sola direcció, com ja ha estat exposat ante-

riorment– i s'ha de valorar la diversitat del públic com un element enriquidor d'aquest diàleg.

La nova formulació dona pas al naixement de departaments de difusió, no només pedagògics o d'educació, que tenen plenament sentit en el conjunt de funcions pròpies del museu i que han de treballar de manera directament interrelacionada amb la resta de departaments del museu. Aquest departament han de contribuir a possibilitar l'objectiu últim, que és difondre tot allò que el museu ha recollit, conservat, restaurat i investigat, per tal que formi part de la memòria col·lectiva. Aquest departament té per objecte de recerca l'estudi del públic, les diverses lectures d'un mateix objecte i els mitjans de comunicació museogràfics més adequats per posar en relació objecte i públic.

(1)

(1) Per a l'elaboració d'aquest article he utilitzat part dels continguts d'un treball «La funció de difusió del museu» – que estem elaborant amb els companys i companyes: d. Forrellad, A. Garcia, M.T. Guasch, C. Rodà i R. Sagüés; i també els apunts de la conferència «El fracàs escolar», que donà Francesco Tonucci a l'Escola d'Estiu de Barcelona, l'any 1982'.

PILAR VILADEGUT

Cal un profund canvi de plantejament i d'objectius per tal que el museu deixi d'ésser un armari arnat i caduc i esdevingui un instrument cultural útil per a tots.

El Museu de Granollers

El camí d'un replantejament

Josep Muntal i Muns (*)

Quan el maig del 1976 s'inaugurava el nou edifici del Museu de Granollers començava una altra etapa en la vida d'una institució que va ser creada l'any 1932 amb el nom de «Museu de Granollers i del Vallès Oriental» i que a partir del 1937 va començar a disposar d'un local estable, la Casa Molina, on es va iniciar la instal·lació de les peces. Aquesta seu fou providencial. Pogué actuar durant la guerra de magatzem dels objectes que s'aconseguia anar salvant de la destrucció i va ser el refugi de moltes col·leccions que foren degudament catalogades. Acabada la guerra, les obres que foren reclamades per llurs propietaris van ser retornades. Les altres quedaren, amb el temps, propietat del Museu.

L'any 1965 la Casa Molina es va haver de desallotjar a corre-cuita perquè l'estat ruïnós de l'edifici aconsellà l'enderrocament i els materials del Museu foren, en bona part, embalats amb tota urgència i traslladats a l'antic Col·legi Municipal de Segon Ensenyament, pensant que allí podrien continuar exhibint-se al públic. Però, passà el temps i allí restaren les peces, unes en caixes i la majoria, malauradament, mal protegides.

L'any 1973, l'Ajuntament prenia l'acord d'anar a la construcció d'un edifici per destinar-lo a nou Museu i resolí retornar a la ciutat la possibilitat d'estudiar, contemplar i gaudir del seu patrimoni cultural en una part del cèntric emplaçament que fou l'estatge de la Unió Li-

beral, una antiga entitat granollerina. Varen haver de transcórrer dos anys i mig des d'aquella obertura fins que va ésser possible assolir la primera fita: poder dir que tornàvem a tenir Museu.

Assaig en la transició (1976-78)

Els primers temps varen ser difícils per les circumstàncies polítiques del moment tot i que un nombre important de persones, pertanyents a diverses entitats i àmbits culturals, entraren, a títol personal, a formar part de la Junta que

(*) Josep Muntal i Muns és Llicenciat en Prehistòria i Història Antiga per la Universitat de Barcelona i Coordinador del Museu de Granollers.

Sinopsi

El Museu de Granollers es troba situat al bell mig de la població vallesana, en la via tradicional de comunicació que ha servit d'eix central del desenvolupament de la vila. El museu ocupa un solar procedent de l'endorrocament de l'edifici de la Unió Liberal, que fou confiscat pel règim franquista tot just acabada la guerra, l'any 1939. Aquestes condicions fan que el Museu de Granollers s'aixequi en un lloc de privilegi dins el tram urbà de la ciutat, que, pel fet d'ésser capital de la comarca i important mercat agrícola setmanal, és pol d'atracció de l'intercanvi cultural i comercial de les poblacions veïnes.

La idea inicial per a la confecció del projecte de construcció del museu fou de crear un edifici que fos viu i dinàmic i que, a més, fos fita i plataforma de la vida cultural de la població i de la seva comarca. En definitiva, un indret de convivència i de diàleg entre cultures.

A partir d'aquesta filosofia i aprofitant les condicions especials que imposava la parcel·la sobre la qual s'havia de bastir l'edifici, es va concebre un volum d'edificació dividit en dues parts ben diferenciades: el volum destinat pròpiament a museu, amb façana i accés pel carrer d'Anselm Clavé, i un altre de destinat a atendre les necessitats de serveis i infraestructura del museu, amb accés pel carrer Nou. El primer volum, destinat a museu, fou concebut a partir de la interrelació a través de l'espai perimetral de «dos grans espais»: un d'inferior, amb connexió directa amb l'exterior, relaciona i filtra l'espai urbà amb el pati in-

terior a través de grans superfícies amb vidres.

En aquest espai, hi trobem els elements de comunicació directa i immediata, com la sala d'exposicions temporals, el saló d'actes, el bar, els serveis, els accessos..., talment una crida directa al vianant. L'altre gran espai és el superior, totalment tancat al paisatge urbà, si n'exceptuem el buit situat al final del recorregut de rampa, que comunica l'usuari amb la ciutat.

L'altre gran volum, el dels serveis, connecta amb el museu —a cada nivell— a través de la zona comuna de comunicacions verticals, que està formada per una escala, l'ascensor i un ascensor de càrregues.

El conjunt dels dos grans volums, museu i serveis, està servit per una completa sèrie d'instal·lacions, de les quals destaquen el sistema d'aire condicionat, la xarxa d'instal·lació elèctrica, el sistema d'extinció d'incendis i també el sistema de seguretat de la instal·lació.

El material basa emprat en tota l'edificació és el ciment armat, en conjunció amb el vidre. El terra és de pissarra en les zones més usades i de moqueta en els espais dedicats íntegrament a sales d'exposició permanent de materials.

El Museu de Granollers disposa d'una superfície edificada de 3.200 m². Les obres s'iniciaren el gener de 1974 i es van acabar el març de 1976. En són autors els arquitectes Andreu Bosch Planas, Josep Maria Botey Gómez i Lluís Cuspinera Font.

Arrel / Experiències municipals

va proposar l'Ajuntament. Aquesta Junta era i tenia consciència de la seva provisionalitat davant la nova etapa que endegava el país. De fet, aquest moment es caracteritza per l'exploració de possibilitats que ofereix el nou edifici amb l'avantatge que ja va ser concebut per acollir un Museu i dissenyat a partir d'unes coordenades poc usuals pel que fa a la línia tradicional dels nostres museus. Així hi varen tenir lloc tot tipus de manifestacions culturals que algunes vegades arribaren a ocupar o utilitzar espais que, si bé no li eren propis, sense ells l'exhibició d'algunes mostres no hagués estat possible, i alhora servien per plantejar-se els problemes i buscar les solucions més adients de cara al muntatge dels Fons del Museu.

Amb aquest esperit foren possibles grans exposicions com la de «Miró-Tàpies-Brossa», «El Tapis a Catalunya, avui» o «Antologia del Macramé» que ocupaven les sales que més tard empararien aquests Fons. La Sala d'Exposicions Temporals s'utilitzava per a mostres més reduïdes, i a la Sala d'Actes tenien lloc importants concerts que quan arribava el Festival Internacional de Música i era previsible que amb la seva cabuda (150 pers.) no n'hi ha-

gués prou, s'havien de realitzar a la sala més gran de què es disposava, la primera planta del que és en la actualitat el Museu pròpiament dit.

Ara bé, tots aquests actes i exposicions no justificaven de cap manera l'existència d'un Museu, ja que es feia una tasca de suplència del que correspondria a una Casa de Cultura (Auditori-Cinema-Exposicions Temporals, etc.), important element dinamitzador que a hores d'ara encara manca, des del punt de vista públic, a la nostra ciutat. Amb tot això, no obstant, es va anar aconseguint atreure l'atenció dels granollerins i dels visitants com ho demostren les estadístiques d'assistència i ho confirma el nombre de butlletes omplertes sol·licitant informació de les activitats del Museu (prop de 1.500 actualment) i que constitueixen els «Amics del Museu».

El procés de l'aprenentatge fins a trobar la fórmula d'aconseguir muntar una estructura nova per a un Museu modern i pluridisciplinari, aplegant a l'hora temàtiques diverses de l'activitat museística, representava un repte per a les persones que componien de la Junta, coneixedores de les dificultats amb què anaven a topar.

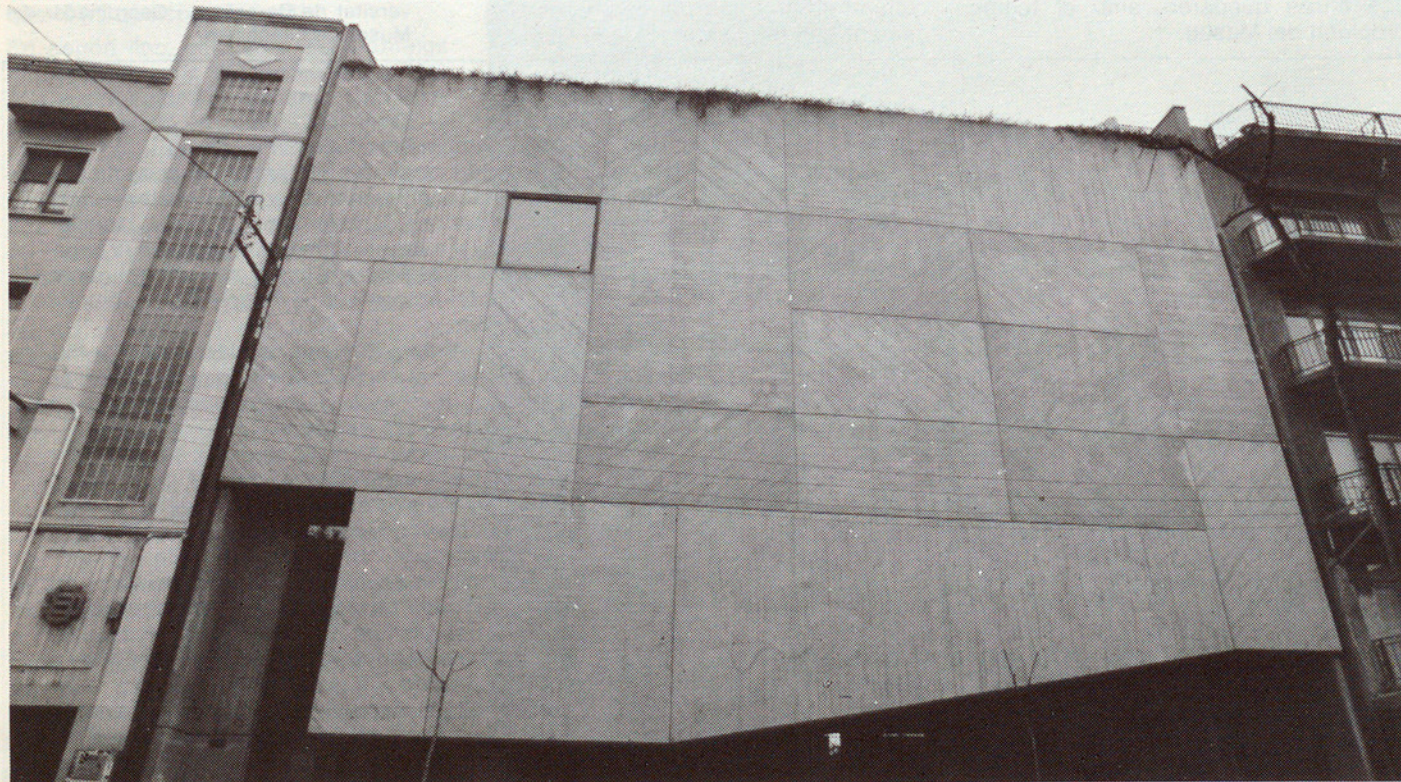
Aquest confrontament va tenir la seva

màxima expressió el desembre del 1978 amb la inauguració de l'exhibició «Peces del Museu-Fase 1».

Caminar en la democràcia (1979-81)

A l'any 1979, amb l'elecció dels Ajuntaments democràtics, es comencen a desencallar les inviabilitats de la transició i la provisionalitat dona pas a la legitimitat. L'Ajuntament de Granollers decideix crear una Fundació Pública Municipal que portarà el nom de «MUSEU DE GRANOLLERS» i estarà regida per un Patronat Municipal amb autonomia i personalitat jurídica pròpia que serà el que marcarà les línies d'actuació general del Museu.

El Patronat del Museu està presidit per l'Alcalde de la ciutat, com a Vice-President actua el Tinent d'Alcalde-President de la Comissió de Cultura o el Regidor de la Comissió en qui delegui. Les vocalies estan assumides per una Junta Executiva i per un altre regidor de la Comissió de Cultura. Aquesta Junta Executiva està formada pels Caps de les diverses Àrees de treball en què es divideix l'estructura interna del Museu i el Coordinador. Les Àrees, creades en funció dels materials que

PILAR VILADEGUT

La idea inicial per a la confecció d'un projecte de construcció del Museu de Granollers fou crear un edifici que fos viu i dinàmic, i que a més a més fos fita i plataforma de la vida cultural de la població i de la seva comarca.

acullen els Fons del Museu, són les següents: Arqueologia, Història, Art Medieval i Modern, Art Contemporani i Ciències Naturals (de creació més recent) endemés de les de Pedagogia, Animació Cultural i la d'Imatge i Disseny.

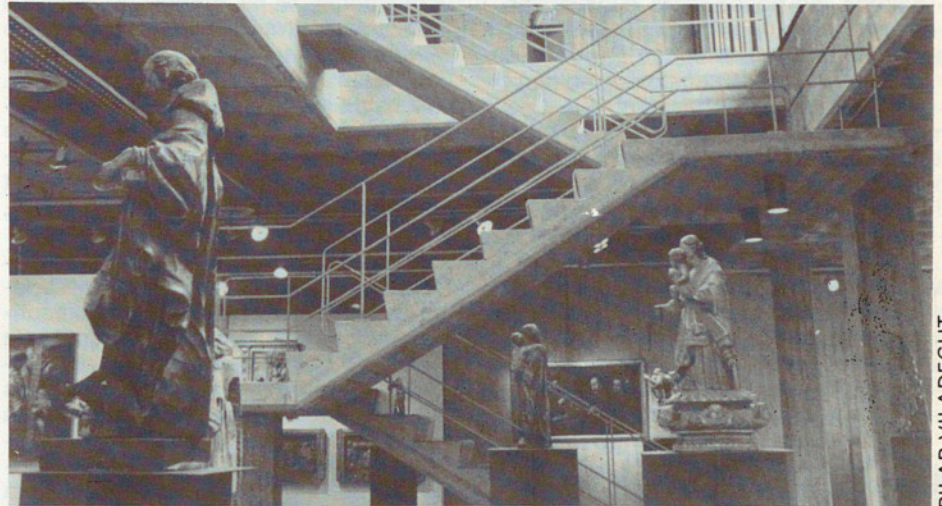
Les cinc primeres són, doncs, les que treballen més directament amb els materials dels Fons del Museu a través de llurs serveis tècnics que tracten de la investigació, documentació i difusió dels materials que els són propis. Pel que fa a la restauració s'intenta comptar amb l'ajut dels Serveis d'Institucions com la Diputació de Barcelona o la Generalitat o adreçar-se a particulars quan la urgència així ho requereixi. En el cas del material arqueològic, normalment és restaurat o consolidat en el taller de restauració del Museu i per personal adequat de la mateixa àrea. L'Àrea de Pedagogia és constituïda pels responsables dels Serveis de Difusió de les àrees que treballen en béns museables; existeix una col·laboració amb mestres especialistes en cadascuna de les etapes en què es divideixen l'ensenyament primari i secundari. L'Àrea d'Animació Cultural s'encarrega d'organitzar activitats (exposicions, curset, cinema, concerts, etc.), que no entren pròpiament en l'àmbit de les cinc primeres àrees. L'Àrea d'Imatge i Disseny té la responsabilitat respecte al muntatge de les exposicions, catàlegs i publicacions del Museu i tot el que fa a la infraestructura i manteniment del edifici. Cadascuna de les àrees, a més del Cap que és una persona especialitzada i de reconeguda capacitat i experiència, sol tenir un nombre de membres col·laboradors que pot arribar a un màxim de quinze persones, i que conjuntament es distribueixen les tasques tècniques. El Coordinador és el tècnic responsable de la conservació, i també de lligar les activitats de les diferents àrees; a més és el Cap dels serveis administratius i del personal contractat.

Per fer caminar aquest conjunt es compta en el pressupost del Museu amb l'aportació de l'Ajuntament de Granollers que representa normalment entre el 85 % i el 90 % del total. La resta es nodreix de les subvencions d'altres Institucions com la Diputació de Barcelona que són atorgades a activitats culturals. La Generalitat de Catalunya, a través del Departament de Cultura i els seus Serveis, també aporta suport econòmic d'una manera puntual a exposicions de tipus temporal. Els ingressos en concepte de vendes

de catàlegs, postals, diapositives i entrades a actes, ja que l'entrada al Museu és gratuïta, acaben de completar-lo.

Amb aquestes disponibilitats es varen realitzar durant aquest període exposicions i altres activitats de temàtiques tan variades com les de caire local o comarcal: les de difusió dels Fons del Museu, amb materials no exhibits en l'exposició permanent: «17 Pintures del s. XIX. Andrew McCallum» i «Donacions d'Art, 1976-81», o bé «Granollers, ahir i avui», «El Mercat», «Centenari del gas a Granollers», «Per un Granollers mi-

llor. Pla d'Ordenació Urbanística», «La Unió Liberal», etc.; d'altres de divulgació científica: «Com es fa un llibre?», «Arribada de l'home a la Lluna. Deu anys després», «Plantes d'Herbolari», «L'evolució de l'home», etc.; sobre personatges de la Literatura i el Còmic: «Tintin», «A Lola Anglada», «Pinotxo»; d'Art i Història: «El Cartellisme en temps de la Generalitat, 1932-39», «Homenatge a Margarida Xirgü», «Vinaixa, 25 anys després» (popular artista i peculiar personatge granollerí ja desaparegut) o les de artistes actuals: «Granollers, 81», «Mostra de Fotografia Catalana».

PILAR VILADEGUT

El Museu de Granollers disposa d'una superfície edificada de 3.200 m². Els seus arquitectes van ser Andreu Bosch, Josep Maria Botey i Lluís Cuspinera.

PILAR VILADEGUT

El procés de l'aprenentatge fins a trobar la fórmula d'aconseguir muntar una estructura nova per a un Museu modern i pluridisciplinari, aplegant alhora temàtiques diverses de l'activitat museística, representava un repte per a les persones que formaven part de la seva Junta, totes coneixedores de les dificultats amb què anaven a topiar.

Arrel Experiències municipals

Algunes d'aquestes exposicions varen ser organitzades per altres Entitats, bé per compte propi bé en col·laboració amb el Museu. La necessitat d'ampliar l'espai disponible per acollir exposicions temporals més extenses així com un continuat increment de sol·licituds, varen portar a la decisió de recórrer al que fins aleshores havia estat vestibul de la Sala d'Actes convertint-lo, mitjançant una estructura metàl·lica polivalent, en Sala d'Exposicions Temporals que pot actuar independentment, d'ampliació o complementació de la Sala principal. Això va permetre un creixement important d'activitats en doblar gairebé les possibilitats d'iniciatives, i donar alhora un servei i una alternativa que permetia augmentar el públic potencial, intentant sempre combinar diversos temes i centres d'interès.

Perspectives de creixement (1982-84)

El darrer període dels tres en què fins ara dividíem la vida del nou Museu de Granollers es caracteritza, com ja apuntàvem fa un moment, per l'increment de les àrees i del nombre de membres que les impulsen. L'any 1982 es creà l'Àrea de Ciències Naturals que aportà un ampli ventall de nous aspectes a la Institució, si bé cal dir que l'antic Museu ja havia comptat amb una secció sobre la mateixa temàtica. Aquest fet ha palesat, però, la manca d'espai suficient per desenvolupar-hi a bastament aquestes activitats. Per aquesta raó s'ha plantejat a l'Ajuntament la necessitat de trobar una solució encara que no sigui en l'edifici mateix del Museu. Per altra banda, aquesta dinàmica de creixement ha estat

possible gràcies a l'autonomia organitzativa i de programació de què gaudeixen les àrees i que fa que siguin elles mateixes les que proposin un programa de treball segons llurs disponibilitats, ja que els membres que les integren hi actuen d'una manera totalment voluntària. Cada àrea té com a plantejament mínim, la realització d'una exposició pública del seu treball almenys una vegada l'any i, si s'escau, completar-la amb altres activitats paral·leles.

Les àrees del Museu promouen també activitats complementàries de difusió cultural emmarcades en l'àmbit de les diferents exposicions que en un moment donat hi ha obertes al públic, i així mateix altres tasques, com ara les visites comentades a altres museus, jaciments arqueològics o monuments. Aquestes visites són dirigides i explicades per persones especialitzades de les àrees mateixes i programades segons el que hom creu més interessant per al coneixement de la nostra ciutat, comarca i, en definitiva, del nostre país.

Els actes i exposicions quan són organitzats per altres entitats, estan supe-ditats a l'aprovació de la Junta Executiva que, generalment, acorda adoptar la resolució de permetre la seva realització, sempre que es tracti de propostes de caràcter cultural ampli o d'interès civic, efectuades per institucions públiques i mentre ho permetin les disponibilitats d'espai i temps. De la mateixa manera, les peticions provinents dels altres Patronats, Serveis o Comissions municipals o territorials, també són preses en consideració. Totes les sol·licituds, no obstant, per tal que siguin assumides pel Museu, han de ser gestionades a través de l'àrea més adient.

El Museu té com a norma donar a co-nèixer tots els seus actes mitjançant sistemes de comunicació visual propis; per tant, tots els cartells, programes, etc, han portat la imatge del Museu, sense que això no impedeixi que altres entitats, quan realitzin activitats en el Museu també puguin dur a terme els seus procediments de propaganda.

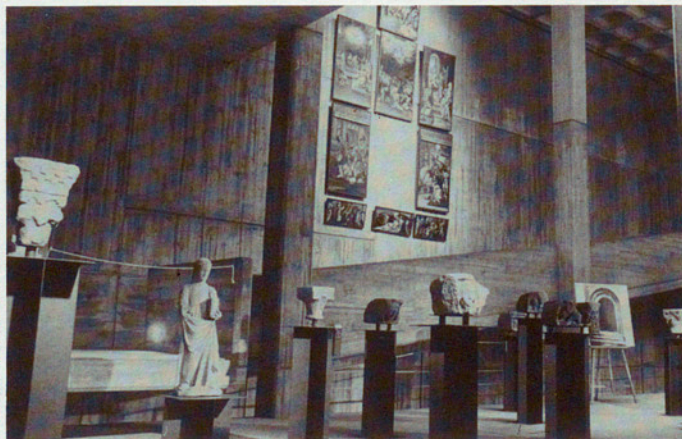
Les principals exposicions programades durant aquest període han estat, pel que fa a la sèrie Fons del Museu: «Artistes Granollerins», «Imatgeria» i «Peces restaurades-Pintures i Gravats»; pel que es refereix a exposicions dedicades a artistes actuals: «Cume-lla» (exposició amb motiu del seu nomenament com a fill predilecte de la ciutat), «6 Pintures. (Obres de Benito, Broto, Franquesa, Garcia Sevilla-Grau i Viaplana)», «V.O. (Versió Original-Artistes de Granollers)», «El viatge d'Anno» (dibuixant japonès) i «Jean-Pierre Vorlet» (fotògraf suís); per les que concerneixen a l'art i la divulgació científica: «Arquitectura religiosa romànica del Vallès», «Merletti, mig segle de fotografia documental», «El medi natural del Vallès» (Exposició-Presentació de l'Àrea de Ciències Naturals del Museu) així com «Els Picassos del Mas Manolo», «Darwin: Cent anys», «Manolo: de Ceret a Caldes de Montbui» i «Sant Jordi: 10 pintures», cedides gentilmente per la Diputació de Barcelona.

Aquest ha estat a grans trets un resum de la història, criteris i actuacions que donen vida al Museu de Granollers. Només ens resta convidar-vos a assistir a les nostres activitats, difondre-les i, en definitiva, participar-hi. Fins aviat!

PILAR VILADEGUT

Els actes i exposicions pertinents per a altres entitats estan sotmesos a l'aprovació de Junta Executiva que generalment acorda adoptar la resolució de la seva realització sempre que es tracti de propostes d'ampli caràcter cultural.

PILAR VILADEGUT

Les àrees, creades en funció del material que acullen els Fons del Museu, són les següents: Arqueologia, Història, Art Medieval i Modern, Art Contemporani i Ciències Naturals a més de les de Pedagogia, Animació Cultural i la d'Imatge i Disseny.

El museu de Badalona:

Una lluita constant contra unes instal·lacions caduques

Joan Mayné (*)

«La idea de la creació d'un museu que recollís la història i l'arqueologia de la ciutat de Badalona té el seu origen en temps llunyà. La data dels seus inicis està íntimament relacionada amb el coneixement —ja constant en el s. XVII— d'un jaciment arqueològic de la Baetulo romana.

Sinopsi

El Museu de Badalona es troba situat a l'avinguda de l'Assemblea de Catalunya. Les seves instal·lacions —bastides sobre les restes arqueològiques de les termes romanes de Betulo— no reuneixen les condicions idònies per acollir un equipament com el que es conserva al seu interior, sobretot a causa de les característiques de l'edifici, que, tot i haver estat construït expressament amb aquesta finalitat, acusa una manca de criteris respecte a les funcions pròpies d'un museu. El resultat n'és un museu ben poc acollidor, amb espais mal distribuïts i, allò que és pitjor, amb escasses possibilitats —per no dir cap— de reciclatge de les seves instal·lacions. No obstant aquestes condicions negatives heretades, quant a les condicions de l'edifici, cal assenyalar l'esforç dels diferents equips disciplinars que treballen al museu en l'objectiu d'utilitzar al màxim les instal·lacions existents i de cercar alternatives per donar a conèixer el fons del qual es disposa.

L'esforç realitzat desemboca en una important activitat en el si del Museu de Badalona, que, quan ho permetin les disponibilitats econòmiques, s'haurà de complementar amb un reciclatge a fons de l'espai físic de l'equipament.

Després de diverses vicissituds, el 1933 s'inaugurava un museu promogut per l'Agrupació Excursionista de Badalona, que s'instal·là en les seves sales. Les campanyes d'excavació sistemàtiques oferiren molt bons resultats. Però els esdeveniments del 1936 interromperen aquest funcionament. L'any 1940, clausurada l'Agrupació Excursionista i confiscat el seu Museu, es traslladà el patrimoni al «Museu Arqueològic Provincial de Barcelona». El 1954 es reprenen les excavacions; els magnífics resultats animaren l'Ajuntament a construir un museu per guardar-hi les restes trobades i el material recollit i, a la vegada, dotar-lo d'una mecànica funcional adaptada als nous temps.

La col·locació de la primera pedra fou feta el 1955 i, després de diverses fases, s'inaugurà ja acabat el 1966 sobre les restes d'unes termes romanes força ben conservades. (1)

Com es pot veure, la fórmula del naixement d'un museu avui en dia és en bona part fruit de l'anhel de prestigi del càrrec públic de torn, batlle, regidor o president: els plantejaments socials i, sobretot, l'edifici en són una bona prova.

L'edifici, seu de l'actual museu, consta d'un soterrani, 6 plantes i una terrassa on es va col·locar un observatori astronòmic i meteorològic. En un primer mo-

(*) Joan Mayné, és cap de difusió del museu de Badalona.

PILAR VILADEGUT

La idea de la creació d'un Museu que recollís la història i l'arqueologia de la ciutat de Badalona té l'origen en temps llunyans.

Arrel Experiències municipals

ment, s'obriren al públic el soterrani, on es troben les termes romanes, i la planta baixa —exposició permanent d'arqueologia—. S'hi instal·là també una biblioteca pública de la Diputació de Barcelona (2) —actualment en funcionament—, dues sales d'actes, una exposició permanent d'art i una sala permanent d'història local i arxiu.

Ràpidament grups i grupets, alguns d'ells constituïts com a seccions de la casa, s'hi acolliren: pintors, canaricultors, filatèlics i numismàtics, sardanistes, cinèfils amateurs, fotògrafs, floricultors, astrònoms, dansaires, etc., varen conformar l'estrat d'usuaris més directes del nou casal, fruit de la inexistència d'un altre aixopluc (llegiu: Casa de Cultura) per rescabalar-se del malalàs caigut l'any 1939.

El temps transcorregut ha fet evolucionar aquests plantejaments. Altres grups s'han anat afegint i d'altres han deixat d'existir. No obstant això, aquesta situació, que perdura, ha de

trobar solució en el marc d'una diferenciació física clara i les funcions del Casal de Cultura i Museu-Arxiu.

La incorporació constant de nous fons amb el corresponent tractament tècnic adequat i una reelaboració dels muntatges museogràfics de les sales permanents reclamen un nou museu que superi la caducitat i la saturació de les instal·lacions actuals.

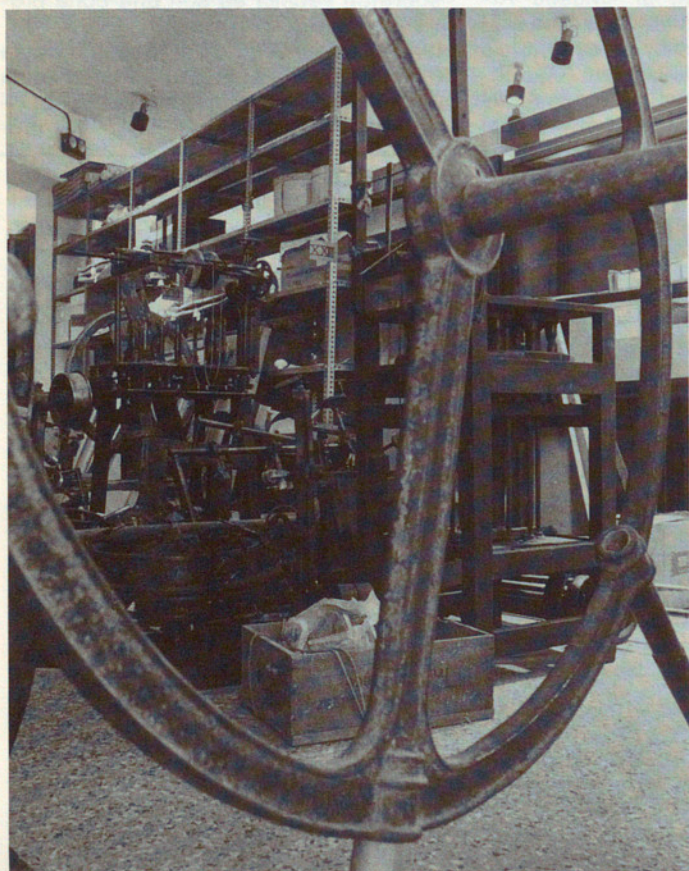
Orgànicament el Museu de Badalona funciona a partir de l'estructura següent: un patronat, òrgan rector d'aquesta fundació pública, un director, un consell de gestió, i tres departaments tècnics —Arqueologia, Història i Arxiu locals, i Difusió—, a més dels departaments de Secretaria i Consergeria-vigilància. Un total de 22 persones (3) atenen les funcions pròpies del museu i la infraestructura necessària per al funcionament de l'edifici; el volum de serveis d'un any d'aquest museu-casa de cultura és superior als 70.000, un 60 %

dels quals no són funcions pròpies de museu sinó de casa de cultura.

Cal fer notar, però, que l'activitat tècnico-científica és constant (per exemple, actualment, el Departament d'Arqueologia porta a terme dues excavacions —amb 24 obrers—, una de les quals comportarà més de 500 dies de feina) a causa de la generació permanent de treball que comporten les activitats.

La caducitat de les instal·lacions d'una banda, com ja s'ha manifestat anteriorment, i la demanda social permanent d'una altra comporten l'accentuació de serveis i activitats complementàries que les supleixin i donin resposta a les demandes de cada moment.

La manca de recursos econòmics per endegar un nou museu i per adequar-ne les sales permanents, els magatzems i els tallers implica un cost addicional superior al que caldria per actualitzar les instal·lacions de l'actual museu.

La incorporació constant de nous fons amb el corresponent tractament tècnic adequat i una reelaboració dels muntatges museogràfics de les sales permanents, reclamen un nou museu que superi la caducitat i la saturació de les seves instal·lacions.

Les visites dels diumenges al matí contenen un plantejament didàctic adequat als diversos nivells.

PILAR VILADEGUT

ALBERT CARTAGENA

Actualment el Departament de Difusió porta a terme els següents treballs:

- un estudi del públic usuari del museu. Tenim previst d'estudiar el públic que no ve i per què no ho fa. Aquest treball es fa bàsicament amb les dades que proporcionen 3 fonts diferents: un registre d'entrades de tot el públic que ve, una fitxa de visites en grup i una enquesta per a exposicions temporals;

- la posada en funcionament de dos grups de treball sobre el tema monogràfic «La Badalona romana» i la seva adequació als programes educatius;

- la confecció d'un programa estable d'exposicions temporals (un mínim de dues són fruit de la investigació dels departaments de la casa);

- el funcionament d'un grup de treball amb mestres sobre la utilització didàctica de les exposicions;

- la confecció d'un programa d'actes i activitats culturals, relacionades o no amb els temes d'exposició permanents o temporals;

- la coordinació dels programes de visites històriques a la ciutat (7 temes diferents). L'oferta al camp educatiu, en el nostre cas, depèn de l'Institut Municipal d'Educació;

- l'oferta d'un programa de visites històriques, explicades i gratuïtes a la ciutat, els diumenges al matí;

- l'elaboració de materials didàctics;

- el muntatge d'exposicions temporals i, si fa al cas, el disseny de les que són de producció pròpia;

- l'elaboració d'audiovisuals;

- la coordinació i el disseny d'edicions: una publicació periòdica cultural, de caire divulgatiu, «Carrer dels Arbres», i les edicions extraordinàries de llibres, etc.

- la publicitat i la propaganda de totes aquestes coses i la imatge exterior, en general, del museu.

Tota aquesta feina, evidentment, es fa amb un mínim de dotació, amb una interrelació forta amb els altres departaments i amb una estreta col·laboració amb l'Institut Municipal d'Educació i amb el Gabinet de Mitjans de Comunicació i el Departament de Cultura de l'Ajuntament.

És evident que tot això no es pot fer sense una bona xarxa de col·laboradors que creuen, com nosaltres, en un museu viu i útil per a tota la societat, a la generositat dels quals volem dedicar aquestes ratlles.

(1) J.M.ª Cuyàs Tolosa, guia del Museu, Badalona 1977.

En Josep Maria Cuyàs en fou un dels més aferrissats impulsors i també el primer director.

(2) Aquesta és una de les dues úniques biblioteques que actualment hi ha. Badalona sobrepassa

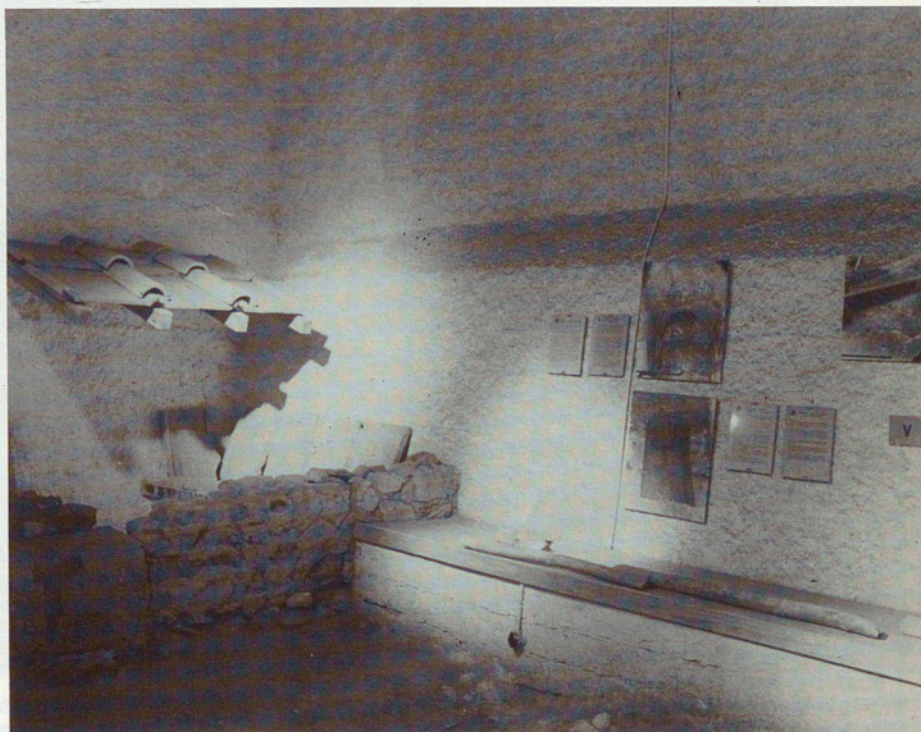
els 230.000 hab.

(3) Aquestes 22 persones no treballen a jornada completa. Els tres departaments tècnics tenen a jornada completa aproximadament 13 persones. El pressupost anual de la Institució és aproximadament de 22 milions de pessetes.

PILAR VILADEGUT

La data dels inicis del Museu de Badalona està íntimament relacionada amb el coneixement d'un jaciment arqueològic de la Baetulo Romana.

PILAR VILADEGUT

En el soterrani del Museu hi ha les termes romanes.

El Museu de Sabadell

La preocupació per l'educació artística

M. Dolors Forrellad i Domènech (*)

El museu d'art de gestió municipal es troba, com la majoria de museus locals de Catalunya, amb una manca d'infraestructura que dificulta el seu funciona-

ment. No obstant això, la programació museològica s'ha plantejar seriosament valorant el rol que li correspon dins el món cultural sabadellenc.

Sabadell és una ciutat amb un passat

(*) M. Dolors Forrellad i Domènech és llicenciada en Història de l'Art i directora del Museu d'Art de Sabadell.

Sinopsi

El Museu d'Art de Sabadell neix a conseqüència de la iniciativa d'un grup de persones que, llavors des del Museu de la Ciutat de Sabadell, vetllen pel llegat artístic sabadellenc i promouen la formació d'un fons. Ben aviat sorgiran problemes d'espai per acollir el fons artístic que va arribant al museu i, arran d'això, se sol·licita a l'Ajuntament un local adient on instal·lar les diverses obres d'art que es van aconseguint.

L'any 1963 l'Ajuntament de Sabadell, atenent la demanda realitzada des del museu, decideix de comprar la Casa Turull amb la finalitat de convertir-la en Museu d'Art i desdoblar el Museu de la Ciutat, que passarà a anomenar-se Museu d'Història. Can Turull és una mansió senyorial sabadellenca construïda l'any 1819 sota la direcció de l'arquitecte Josep Lacueva per encàrrec de l'empresari sabadellenc Pere Turull. El resultat de l'obra és una construcció d'un gran interès testimonial per ajudar a comprendre el món industrial d'una època ben característica: al costat mateix de la casa, en algun punt fins i tot intercalant-s'hi, hi ha les dependències d'allò que fou la fàbrica tèxtil de Pere Turull.

En el moment que s'hagué de remodelar l'edifici, després d'haver estat adquirit per l'Ajuntament, es pensà més en el museu que s'hi havia d'acollir que no pas en l'interès de l'habitatge, i així se'n van enderrocar algunes dependències per adaptar-les -juntament amb les antigues naus industrials- com a sales d'exposició i de serveis.

El Museu d'Art de Sabadell, situat al bell mig de la ciutat, al carrer del doctor Puig, obri les seves portes als ciutadans el dia 20 de maig de 1980. A partir d'aquell moment, l'organització interna s'ha plantejat amb vista a l'acompliment de les seves funcions i condicionada per les característiques que li són pròpies i que podem extreure de la definició de museu que recull l'article 3.º dels Estatuts del Consell Internacional de Museus (ICOM), aprovats a l'assemblea general d'aquest organisme celebrada el 14 de juny de 1974 a Copenhaguen i que diu així:

«Museu és una institució pública, permanent, no lucratiua, al servei de la societat i del seu desenvolupament, el treball de la qual es refereix als testimonis materials de l'home i del seu entorn, que adquireix, conserva, investiga i difon amb finalitat d'educació i delectació».

PILAR VILADEGUT

L'any 1963 l'Ajuntament de Sabadell, atenent la demanda que li havia estat realitzada des del Museu, decideix de comprar la Casa Turull amb la finalitat de convertir-la en un Museu d'Art.

històric testimonial força important, que ha experimentat un increment demogràfic molt gran en el segle XX, conseqüència d'una immigració provocada pel gran impuls que va representar la revolució industrial iniciada en el segle XIX. La vida cultural i artística sabadellenca ha tingut una activitat molt intensa, com ho demostra –en la seva història més recent– l'aparició d'institucions com l'Acadèmia de Belles Arts (final del segle passat), l'Escola Industrial d'Arts i Oficis, el Museu d'Història...

En l'actualitat, per mantenir activa aquesta vida cultural, Sabadell ha de lluitar contra el gran poder d'atracció de Barcelona, que, arran de les bones comunicacions existents, absorbeix molt de l'ambient cultural que no hauria de marxar de la nostra ciutat.

El Museu d'Art de Sabadell funciona amb una junta i un grup de col·laboradors i s'ha plantejar –de forma clara– la seva voluntat de servei adreçat al públic que n'ha de gaudir. Això representa un estudi dels interessos i necessitats d'aquest públic, tant real com potencial, per poder presentar l'oferta més adient.

Per aconseguir aquest propòsit s'ha vist la necessitat de procurar l'acompliment acurat de les funcions que li són pròpies:

Adquisició d'obres per tal d'enriquir el fons del museu que, en definitiva, és patrimoni de tota la societat. Malgrat que les possibilitats econòmiques no ho faciliten, per primera vegada s'ha reservat una part del pressupost per a aquesta finalitat. Per altra banda, s'han fomentat les donacions i cal dir que es van obtenint bons resultats, gràcies a les garanties de continuïtat que actualment ofereix el museu com a dipositori del patrimoni col·lectiu.

Pel que fa a la **conservació**, s'ha fet un repàs general de l'inventari i la documentació de les obres que componen el fons. També s'ha adequat la sala de reserva malgrat les deficiències d'espai i condicionaments físics, i s'han aconseguit uns mínims indispensables i l'ordenació del material, de manera que pugui ésser consultat per aquells estudiosos que ho sol·licitin.

El treball de **recerca** és constant i s'ha vist enriquit amb aportacions de treballs realitzats per especialistes aliens al museu, però que s'han interessat per algun dels temes que hi han pogut trobar. Precisament, per tal d'afavorir aquests estudis, s'ha preparat una biblioteca de consulta especialitzada que es troba en fase d'organització.

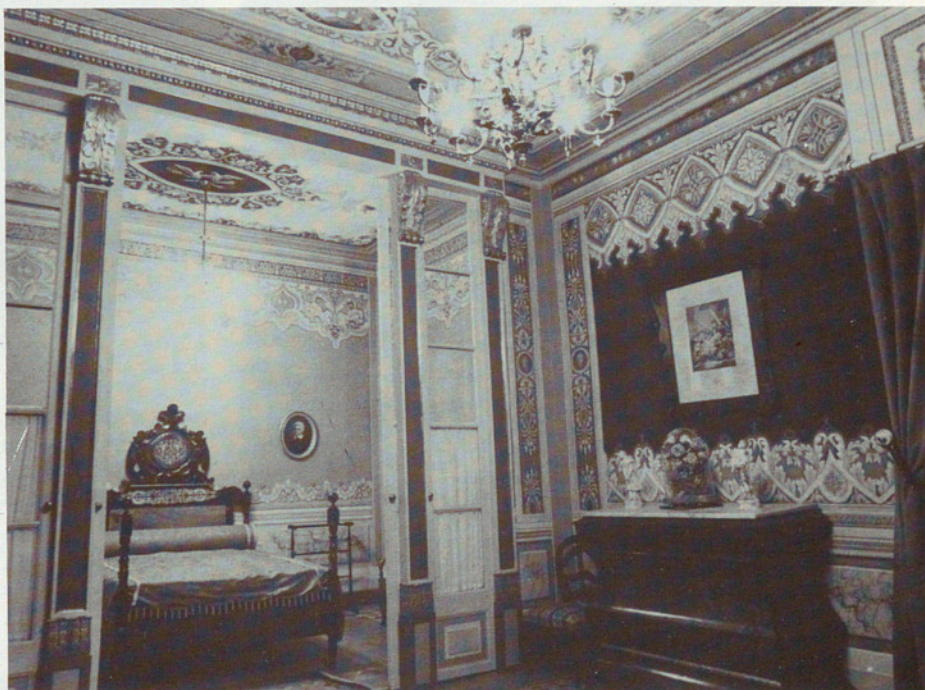
La Junta del Museu d'Art de Sabadell, responsable del seu funcionament, va veure –ja des del primer moment i donades les característiques que li són pròpies (museu de recent inaugura-

ció)– que una de les tasques preferents era la de *difusió*. Cal pensar que el Museu d'Art de Sabadell era desconegut, malauradament, fins i tot pels sabadellencs, fet que es veia agreujat

PILAR VILADEGUT

Quan es remodelà l'edifici, després de l'adquisició, es pensà més en el museu que havia d'acollir que no pas en l'interès de l'habitatge i així enderrocaren algunes de les seves dependències i les adaptaren com a sales d'exposició i de serveis.

PILAR VILADEGUT

També s'han obert al públic les dependències de la Casa Turull, exemple força interessant d'un habitatge típic de la societat burgesa sabadellenca del segle XIX, d'estil isabelí.

Arrel / Experiències municipals

per l'horari tan limitat d'obertura al públic (dues hores el dissabte i dues el diumenge).

A partir de l'any 1982 es va iniciar una actuació decidida per difondre el contingut del museu i fer un intent d'ampliar-ne el camp d'acció fins a convertir-lo en un centre cultural del qual la ciutat de Sabadell mancava.

Des del curs 1980-81 funciona, en el si del museu, el departament de Pedagogia, creat a partir de la iniciativa de la regidoria de Cultura de l'Ajuntament. Aquest departament realitza una tasca força interessant, no solament en el camp escolar sinó en el del públic en general, sobretot en la promoció dels museus. A més d'això, el departament de Pedagogia, ha tingut cura de treballar intensament en els muntatges museogràfics amb la finalitat d'assolir un nivell de comprensió a l'abast de tothom ajudant-se dels mitjans de comunicació més adients, com són el video, els audiovisuals, les publicacions...

Malgrat tot, la tasca no és pas acabada i cal continuar treballant de valent a despit de les dificultats econòmiques existents. Així, en aquests moments,

és previst de remodelar les sales d'exposició permanent amb la finalitat de donar-hi un nivell de lectura més didàctic i un clima més propici a fer el recorregut atractiu. També s'han obert al públic les dependències de Can Turull, exemple força interessant d'un habitatge típic de la societat burgesa sabadellenca del segle XIX, d'estil isabelí.

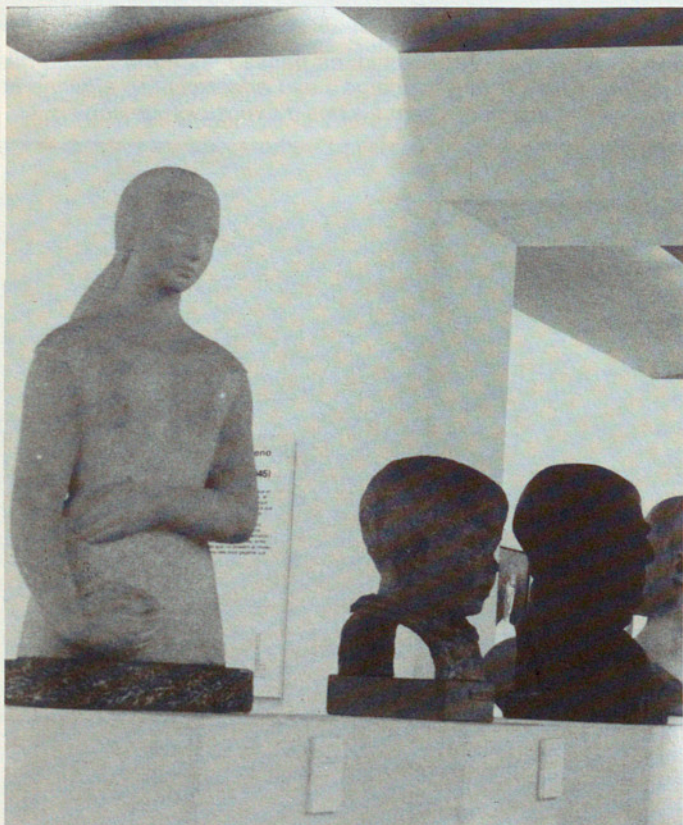
A les sales d'exposició permanent, hom pot seguir, cronològicament, l'evolució del món artístic sabadellenc des del 1820 fins al 1940. En aquests moments ja és prevista la seva perllongació fins als nostres dies, ja que en el fons del museu hi ha diverses obres il·lustratives dels darrers anys de l'art local. Paral·lelament funciona una sala d'exposicions temporals, on s'han presentat diferents mostres de moviments artístics, de temes o d'artistes individuals que el museu ha tingut l'oportunitat d'acollir o que han sorgit per la mateixa dinàmica del treball diari del museu. En tot cas s'ha procurat que el ressò d'aquestes exposicions arribés a tota la comarca i, fins i tot, a la Barcelona macrocefàlica.

A finals del darrer any s'obri al públic una nova sala anomenada «Espai 83»

amb el criteri que hi desfilin actuacions d'avantguarda i d'artistes joves que treballen de capdavanters per tal de posar les seves obres en contacte amb un públic que hi respon de manera ben positiva. També, aprofitant les possibilitats del pati de Can Turull, s'han programat activitats ben diverses com és ara concerts i teatre.

El conjunt d'aquestes noves activitats ha fet que s'ampliés l'horari d'obertura al públic i alhora ha reforçat el criteri que el Museu d'Art ha d'anar treballant en aquesta línia de servei i de promoció cultural.

Malgrat la dificultat que comporta la manca de personal, però comptant amb la voluntat dels col·laboradors que hi esmercen temps i esforç, i amb el suport de l'Ajuntament, podem dir que estem en el camí d'anar assolint les fites assenyalades sense oblidar que és l'anàlisi crítica de cada activitat i el reciclatge permanent de tots els qui col·laborem en el museu allò que ens conduirà a aconseguir un equipament actiu i obert a tothom.

PILAR VILADEGUT

En les sales d'exposició permanent hem pogut seguir cronològicament l'evolució del món artístic sabadellenc des del 1820 fins al 1940.

PILAR VILADEGUT

Paral·lelament funciona una sala d'exposicions temporals on s'han realitzat diferents mostres de moviments artístics, de temes o d'artistes individuals.

El Museu del Maresme

Recuperar la identitat de la comarca per mitjà de la història

Carles Marfà i Riera
Rafael Soler i Fonrodona (*)

El Museu Comarcal del Maresme-Mataró es defineix com a museu de serveis. La seva vocació no es limita a la simple exhibició d'objectes, sinó que pretén ser un element dinamitzador de la cultura de Mataró i del Maresme. La quantia i el valor dels seus fons requereixen espais molt més amplis que els actualment disponibles i això ha obligat a plantejar-lo com un organisme viu i

canviant.

El museu es distribueix en tres plantes ben diferenciades. La planta baixa, d'ús i funcionament independent, té com a finalitat l'acolliment de les activitats complementàries més lligades al públic: les exposicions temporals de durada curta i mitjana, les conferències, els cursets, els seminaris, l'atenció al públic i la informació general, l'o-

ficina tècnica amb una sala annexa de caràcter polivalent, el departament pedagògic i l'oficina administrativa. La sala d'actes està equipada amb un vi-

(*) Carles Marfà i Riera és conservador i director en funcions del Museu Comarcal del Maresme. Rafael Soler i Fonrodona és gerent del Museu.

Sinopsi

La troballa, al Fossar Xic de Mataró, d'una ara dedicada a Mercuri —ja coneguda documentalment— pel professor d'Història del Col·legi Valldemia, senyor Josep Pellicer i Pagès, ja fa més de cent anys, va tenir ressò a la premsa de l'època, que exposà la necessitat de la creació d'un museu.

L'Ajuntament correspongué als anhels dels ciutadans nomenant, l'any 1882, una comissió formada pels senyors Josep Garcia i Oliver, Diputat a Corts, Terenci Thos i Codina i Antoni Ferrer i Arnau, amb l'encàrrec d'estudiar l'adaptació de l'edifici de La Fleca al Carreró, on després es construí l'Escola Municipal d'Arts i Oficis.

Podem considerar com a inici del museu la creació de l'Associació Artístico-Arqueològica, l'any 1888, la qual l'any següent va organitzar al Col·legi de Santa Anna, de les Escoles Pies, una gran exposició en què es presentaren molts materials històrics i artístics que llavors es trobaven dispersos per la ciutat.

Això motivà que el ple municipal del dia 30 d'octubre de 1894 prengué l'acord de crear un museu, del qual fou director el senyor Josep Vinardell. Aquest museu s'instal·là en unes dependències de l'Escola d'Arts i Oficis i des dels primers moments trobem en aquestes activitats, a més de les persones esmentades, els noms dels arquitectes municipals senyors Josep Puig i Cadafalch i August Ribas.

L'any 1915 l'Ajuntament va adquirir, per destinar-lo a museu, el casal renaixentista del segle XVI de Can Serra, única construcció mataronina d'aquest estil, lloc de l'estatge actual. Aquesta havia estat la casa pairal del magnífic Jeroni Serra i Arnau, sindic de la vila a les Corts de Montsó i un dels primers *burgesos honrats* de Mataró. És notable la seva façana, de carreus amb finestres emmarcades per motlures i cartel·les, la central coronada per un frontó. En el portal adovellat hi figura l'escut de la fa-

mília Serra, amb la data 1565. A l'interior és de destacar l'enteixinat de la sala noble.

En el primer patronat de la institució, creat l'any 1932, hi figuraven els col·laboradors del museu senyors Marià Ribas i Bertran i Jesús Illa i Paris (darrerament traspasat), i en fou secretari l'arxiver municipal senyor Josep de C. Serra i Ràfols.

Durant la guerra civil la casa serví de dipòsit de les obres artístiques procedents de la tasca de salvament de la Generalitat. Després de la guerra continuaren les obres de restauració, i la inauguració de les noves instal·lacions es va produir l'any 1942, essent-ne director el senyor Rafael Estrany i Ros.

La secció Històrico-Arqueològica inicià les seves activitats l'any 1948 i publicà durant tres anys el butlletí «MVSEV», fins que va ser suprimit per ordre governativa.

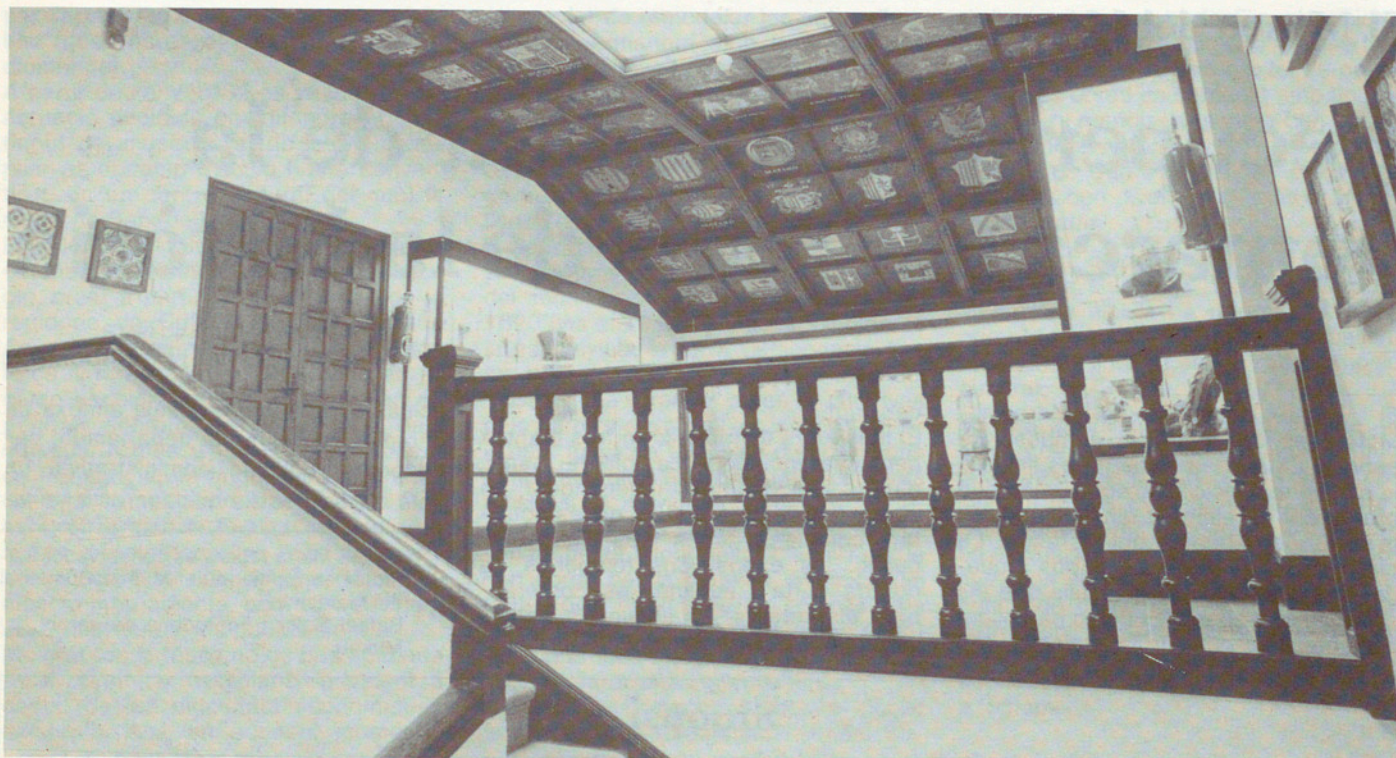
L'any 1976 s'iniciaren les obres d'ampliació per incorporar al museu la casa núm. 19, que s'havia adquirit anteriorment amb aquest fi. Circumstàncies adverses motivaren la paralització de l'obra, que no es reprengué fins l'any 1982. No obstant, l'activitat del museu continuà per mitjà de les seves seccions i de la sala d'exposicions.

El 10 de febrer de 1982 tingué lloc la signatura del conveni amb el departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, pel qual el museu s'incorporava a la xarxa de museus comarcals de Catalunya. S'adoptà el nom de MUSEU COMARCAL DEL MARESME-MATARÓ, adequant-lo així a una realitat ja prevista en els seus estatuts anteriors.

Amb l'agencament de l'edifici i el remodelatge del seu interior, renovant-ne el sistema d'exhibició d'objectes, el nou museu s'inaugurà el 13 d'abril de 1983. Això fou possible gràcies a l'acció mancomunada de l'Ajuntament de Mataró i de la Generalitat de Catalunya amb el seu Servei de Museus.

Arrel Experiències municipals

PILAR VILADEGUT

El mes de febrer de 1982 el Museu passà a formar part de la Xarxa de Museus Comarcals de Catalunya, depenent de la Generalitat de Catalunya.

PILAR VILADEGUT

Les sales monogràfiques que tracten temes específics, de durada limitada però mai inferior a un curs escolar, ens permetran un aprofitament de les col·leccions que posseeix el museu.

deo de pantalla gegant i dos de portàtils, aquests últims al servei del públic i de les escoles.

Les sales d'exhibició són a la primera planta i estan dividides en tres tipus d'espai: les sales permanents, les monogràfiques (temporals) i la galeria d'estudi.

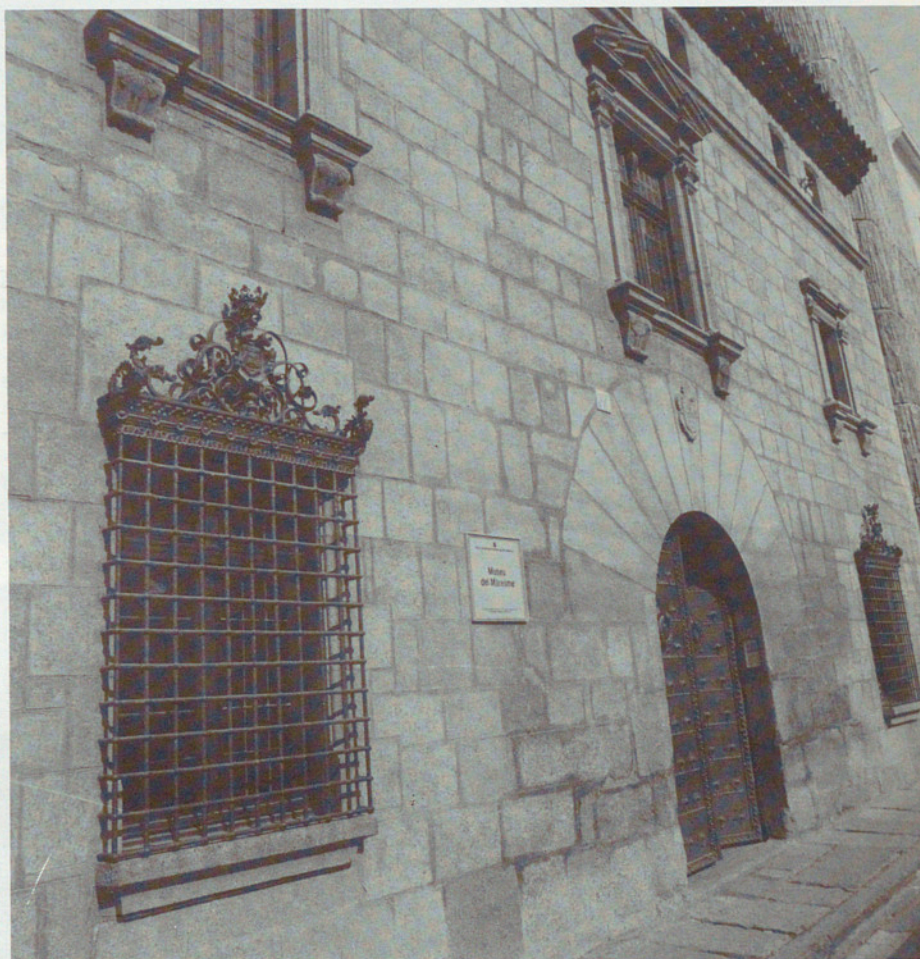
A les sales de síntesi, de caràcter permanent, s'hi ofereix una visió esquemàtica de Mataró i comarca en els seus diferents aspectes. Es tracta d'uns recorreguts que es repleguen sobre ells mateixos, no com a laberint, sinó com a itineraris des d'alguns angles des dels quals el visitant pot sempre entreveure les dimensions de la sala, la seva pròpia situació relativa, allò que ja ha vist i el que veurà després. Des del marc natural de la nostra comarca, el visitant pot iniciar un passeig al llarg de la història de la contrada, des dels temps més reculats fins a l'actualitat més immediata. En essència són unes pinzellades arqueològiques, històriques, artístiques, etc., que permeten al públic situar-se en el context del que li és pròpi o marcar-li les coordenades bàsiques i primeres de la zona que visita.

Les sales monogràfiques, que tracten temes específics, de duració limitada però mai inferior a un curs escolar, ens permeten un aprofundiment de les col·leccions que posseeix el museu. La primera d'aquestes exposicions, que s'ha consagrat a la pintura religiosa dels segles xvi i xvii, ofereix el contrast entre la pintura catalana d'aquesta època i la dels pintors italians, castellans i flamencs. En una ala lateral resta exposada una part de la col·lecció de gravats de F. Goya y Lucientes, la sèrie anomenada «Los desastres de la Guerra», alhora que s'exhibeixen armes de foc, començant per les que són contemporànies a la Guerra del Francès i seguint-ne l'evolució fins a les més perfeccionades de mitjan segle xix.

Les exposicions que substituiran les mostres esmentades, en un futur pròxim, es dedicaran a la pintura noucentista i a la ceràmica catalana del renaixement.

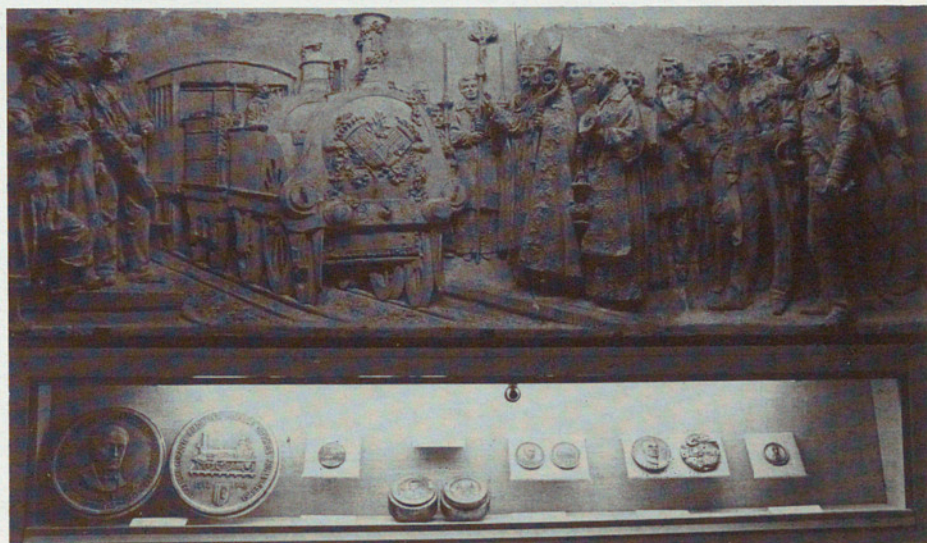
A la galeria d'estudi, darrer tipus dels espais d'exhibició, s'ofereixen a l'estudiós, investigador o erudit, seriacions d'objectes que permetran ampliar la visió dels fons que posseeix el museu, donat el poc espai de què disposa. En certa manera, són una mica les vitrines de la reserva obertes a tothom.

Els serveis es complementen amb un magatzem, ordenat amb un sistema dens format per armaris i plafons mò-

PILAR VILADEGUT

Es pot considerar com a l'inici del Museu la creació de l'Associació Artística-arqueològica, l'any 1888. Fou l'any 1915 quan l'Ajuntament adquirí la casa renaixentista del segle xvi de Can Sera, com a estatge del Museu.

PILAR VILADEGUT

A les sales de síntesi, de caràcter permanent, s'hi ofereix una visió esquemàtica de Mataró i de la seva comarca en els diversos aspectes que té.

Arrel Experiències municipals

bils, zona de treball laboratoris i una biblioteca d'ús intern. En successives etapes es preveu la instal·lació d'un taller de restauració que, alhora que basteixi les necessitats pròpies del museu, haurà de satisfer les urgències que de la comarca es sol·licitin.

Les seccions d'investigació (secció Arqueològica, secció de Ciències Naturals i secció Romànica) tenen provisionalment locals propis, tot esperant l'habilitació d'un estatge únic, que ja està en vies de solució.

Dependent del museu hi ha el Clos Arqueològic Torre Llauder, just a l'inici de l'autopista, on es troben les restes d'una important vil·la romana, la visita de la qual és necessari complement de les sales de síntesi del Museu. Aquesta vil·la, de caire senyorial, abastava un perímetre de considerable extensió.

Dins l'àrea de troballes hi ha la part residencial, la dels serveis i les dependències agrícoles i industrials.

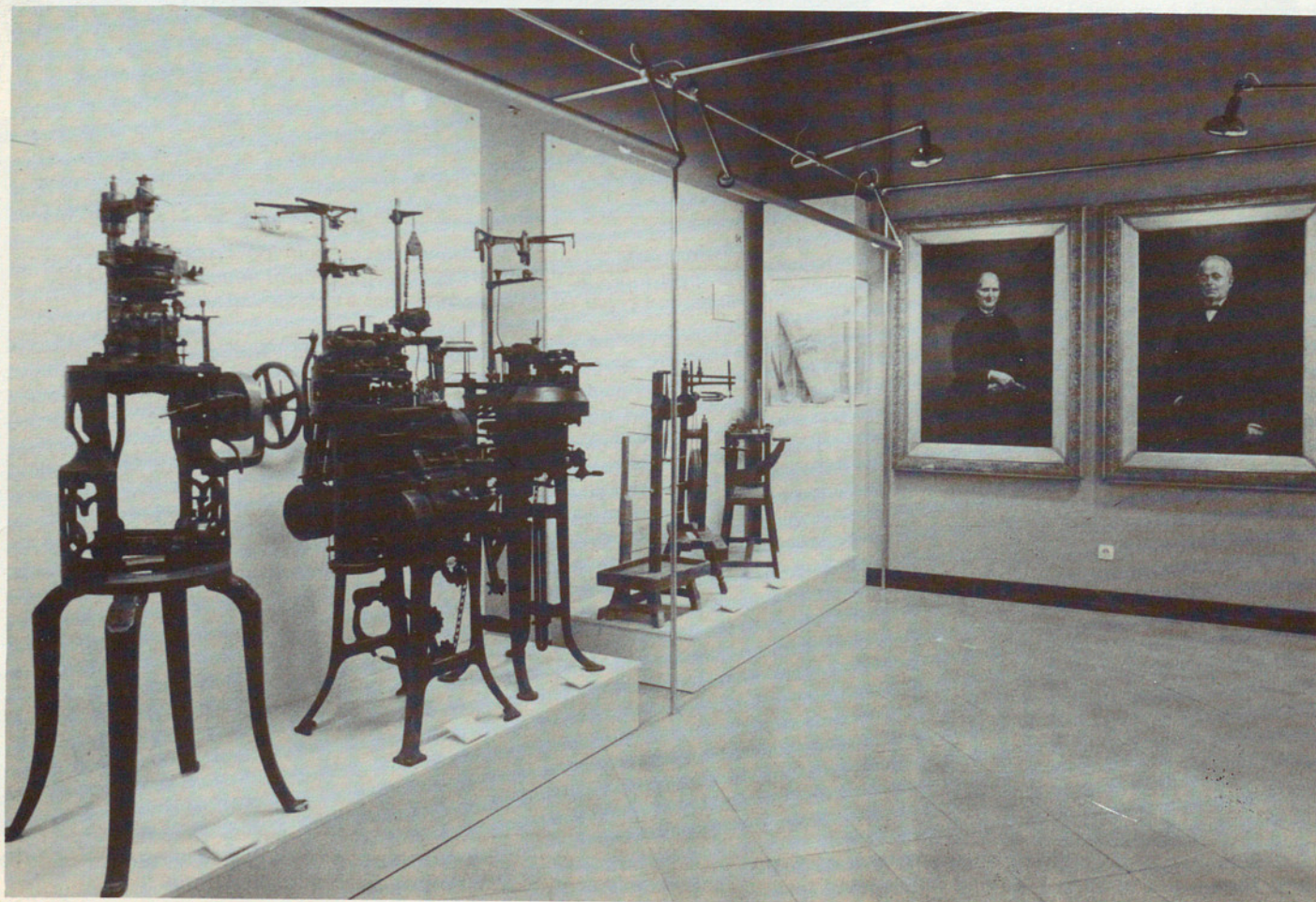
La part més espectacular de la vil·la correspon al conjunt de paviments

opus tesellatum, alguns dels quals són una veritable filigrana de l'art musiu geomètric. En total existeixen deu mosaics amb vuit temes diferents, ja que dos presenten la decoració repetida. La seva tècnica ens permet datar-los al segle II. La ceràmica exhumada en les excavacions que encara hi practica la secció Arqueològica del museu desenvolupa un procés que va des del període d'August (ceràmiques residuals campaniana «3» i sigil·lata aretina) fins a entrada de l'Alta Edat Mitja (clara «D» grisa estampillada). Del Baix Imperi són molt interessants les restes de l'església paleocristiana, la qual emprà el *tablinum* de la vil·la com a nau basilical, construint l'absis i el contrafort sobre el paviment de la cambra d'accés a la piscina.

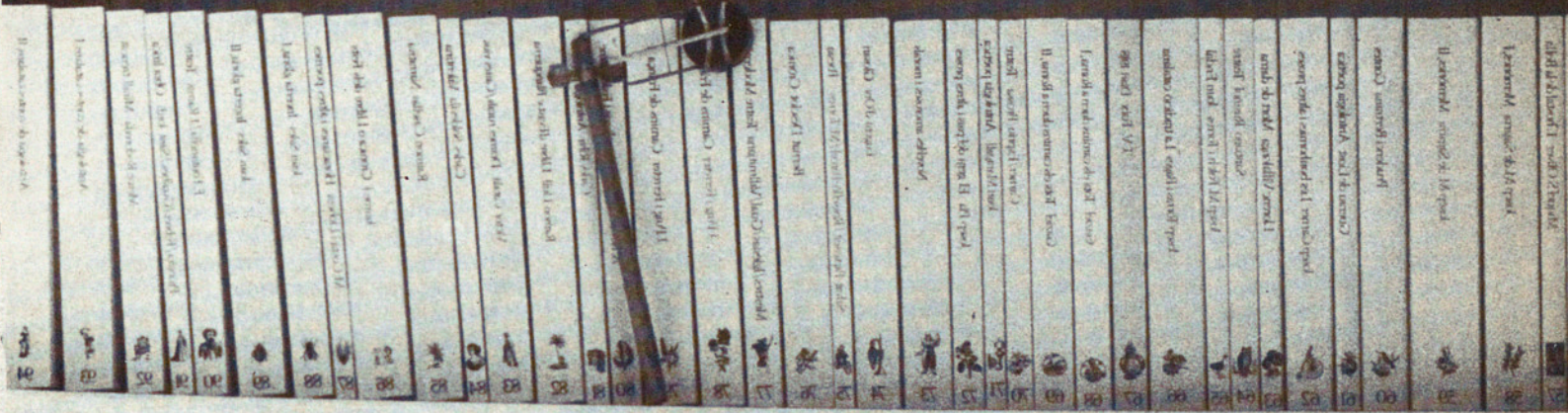
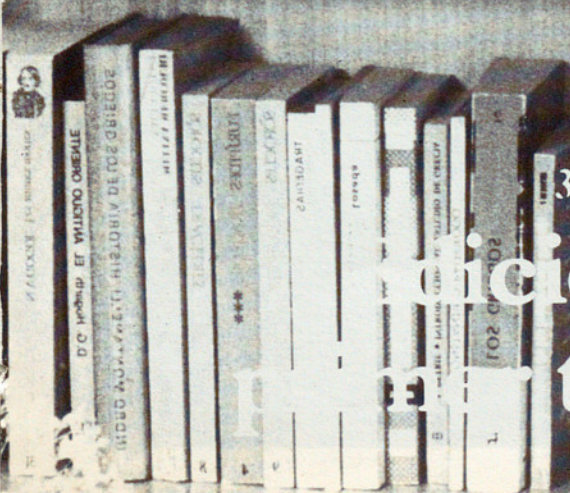
Entre les moltes activitats que el Museu Comarcal del Maresme-Mataró amb les seves seccions d'investigació duu a terme, val al pena ressenyar el seguit d'excavacions en jaciments ibers (poblat ibèric de Burriac, Cabrera

de Mar), romans (Can Modolell, Cabrera de Mar; subsòl de Mataró -plaça Gran i plaça de l'Ajuntament-, vil·la romana de Torre Llauder) i medievals que, des dels seus inicis, els arqueòlegs del museu han endegat. La publicació de la *Guia del Romànic del Maresme*, treball de la secció del Romànic, és una altra de les fites a destacar. Darreument, una activitat de la secció de Ciències Naturals, la realització i muntatge de l'exposició «La balena de Mataró», ha portat al Museu del Maresme desenes de milers de visitants. Aquest darrer grup de treball sovintega l'estudi de la flora i fauna de la nostra comarca amb la divulgació pedagògica.

Les noves instal·lacions del museu, el seu afany didàctic, la seva orientació i serveis han valgut a aquesta institució de ser nomenada com a candidat al Premi al Museu Europeu de l'Any, 1983, distinció que, anualment, atorga la Fundació Andersen sota els auspicis del Consell d'Europa al millor museu renovat totalment o parcialment.

Cultura

370 títols contenen
edicions catalanes al
terc del segle XIX

370 títols contra un mite:

Edicions catalanes al primer terç del segle XIX

Àlvar Maduell

Força discretament va ser celebrat, l'any 1983, el cent cinquantè aniversari de l'*Oda a la pàtria*, de Bonaventura Carles Aribau. Força discretament, perquè una quant

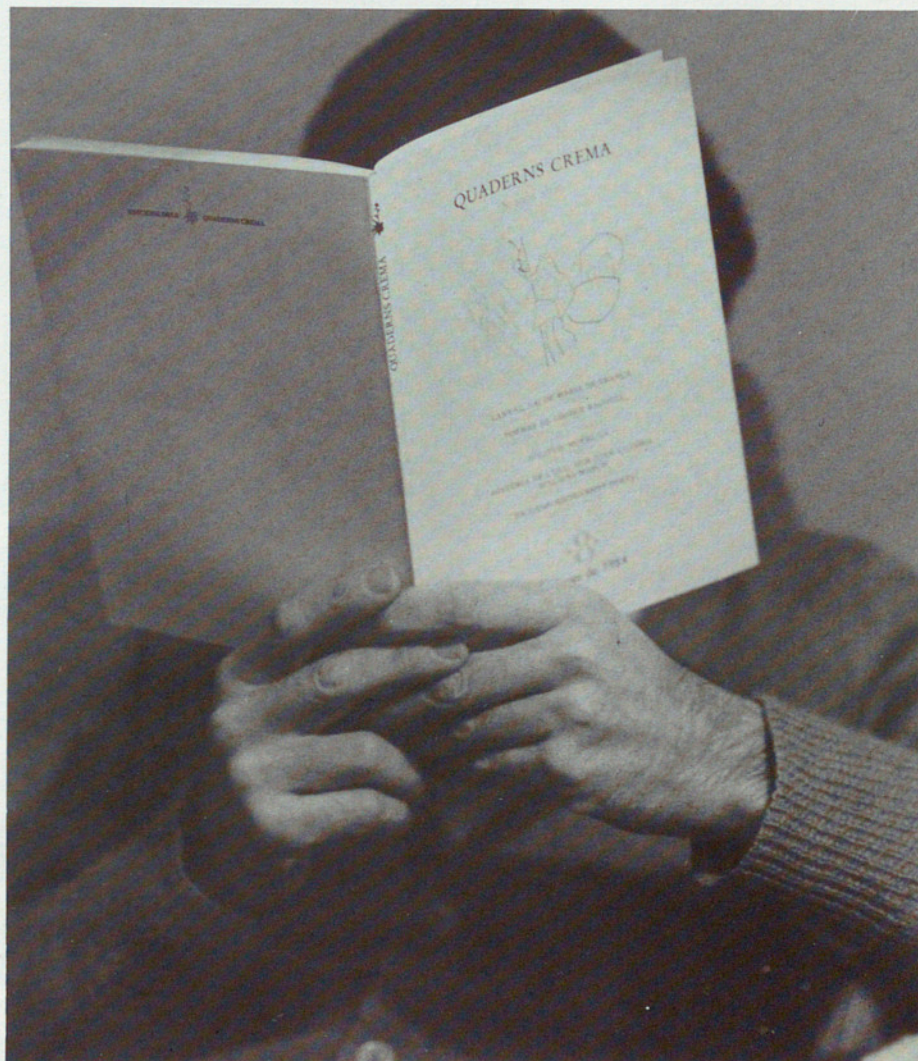
anys enrera els treballadors de la resistència haurien intentat de magnificar, una mica més triomfalment, la gesta d'Aribau com a providencial taumaturgs que hauria propiciat el miracle de ressuscitar un idioma mort i gairebé enterrat «a la república de les lletres», com seria el català, i li hauria donat la primera empenta que va fer-lo tornar a caminar. Perquè aquest era el tòpic repetit mil cops, de paraula i per escrit, que passava sense duanes de generació en generació i que simplificava moltíssim la feina de classe a mestres i alumnes d'història, enlluernats amb el brillant mètode de llampecs successius, de tres colors combinats, que havia inventat el senyor Hegel.

Aquests darrers anys, Aribau i el seu poema han deixat de ser un mite, i fins i tot un símbol, per esdevenir gairebé només una destacada fita històrica, gràcies a un domini més documentat de la veritat històrica. Fèlix Cucurull ha pogut escriure, per exemple, que «no hi ha un *abans* i un *després* de l'*Oda a la pàtria*», (*Avui*, 23 abril 1983).

El mite d'Aribau es fonamentava en la creença que abans de la seva poesia ningú no escrivia en català, ningú no llegia ni editava en català. L'idioma s'hauria reclòs a l'àmbit privat i casolà. Tirant llarg, hom creia que durant el primer terç del segle XIX s'havien editat mitja dotzena de títols, i que si alguns poetes havien confeccionat versos, restaren inèdits fins molts anys més tard. Hi ha una pila de referències escrites que documenten aquestes conviccions, més repetides per divulgadors periodístics mantenidors de tòpics que

no pas formulades per veritables coneixedors de l'època. I malgrat que historiadors antics havien tractat el tema amb realisme i coneixement de causa, la preponderància dels propagandistes del posterior mite renaixencista havia fet oblidar les seves paraules i enterrar la seva memòria.

D'anys ben recents hi ha testimonis que conserven i fomenten el mite d'Aribau: «La Renaixença» —en una *Antologia de la literatura catalana* de 1975— és presentada *tout court* com a «fecund miracle» sorgit a l'escalf del Romanticisme i del tòpic cop de clari del 1833». Dels versos d'Aribau, P. Ortiz

PILAR VILADEGUT

escriu el 1978 a la premsa «que despertaron a la lengua catalana de una dormició de siglos». Antoni Comas afirma a la *Gran Enciclopèdia Catalana* que «el 1839 fou publicat el primer llibre de poesia en català». Josep Trueta, en l'edició de 1977 de *L'esperit de Catalunya*, considera que el text bíblic editat el 1832 a Londres en català era el «primer llibre que apareixia en aquesta llengua des de feia moltes dècades». Referències similars podrien multiplicar-se amb facilitat.

Davant de tantes imprecisions i de tanta vaguetat, la claredat definitiva ha de venir de la presentació de fets. Els darrers anys, diverses aportacions han anat demostrant la inconsistència del mite d'Aribau i de la Renaixença. Diversos testimonis van documentant que el català mai no deixà d'escriure's, mai no deixà d'editar-se, mai no li mancarren lectors. Amb independència de qui-

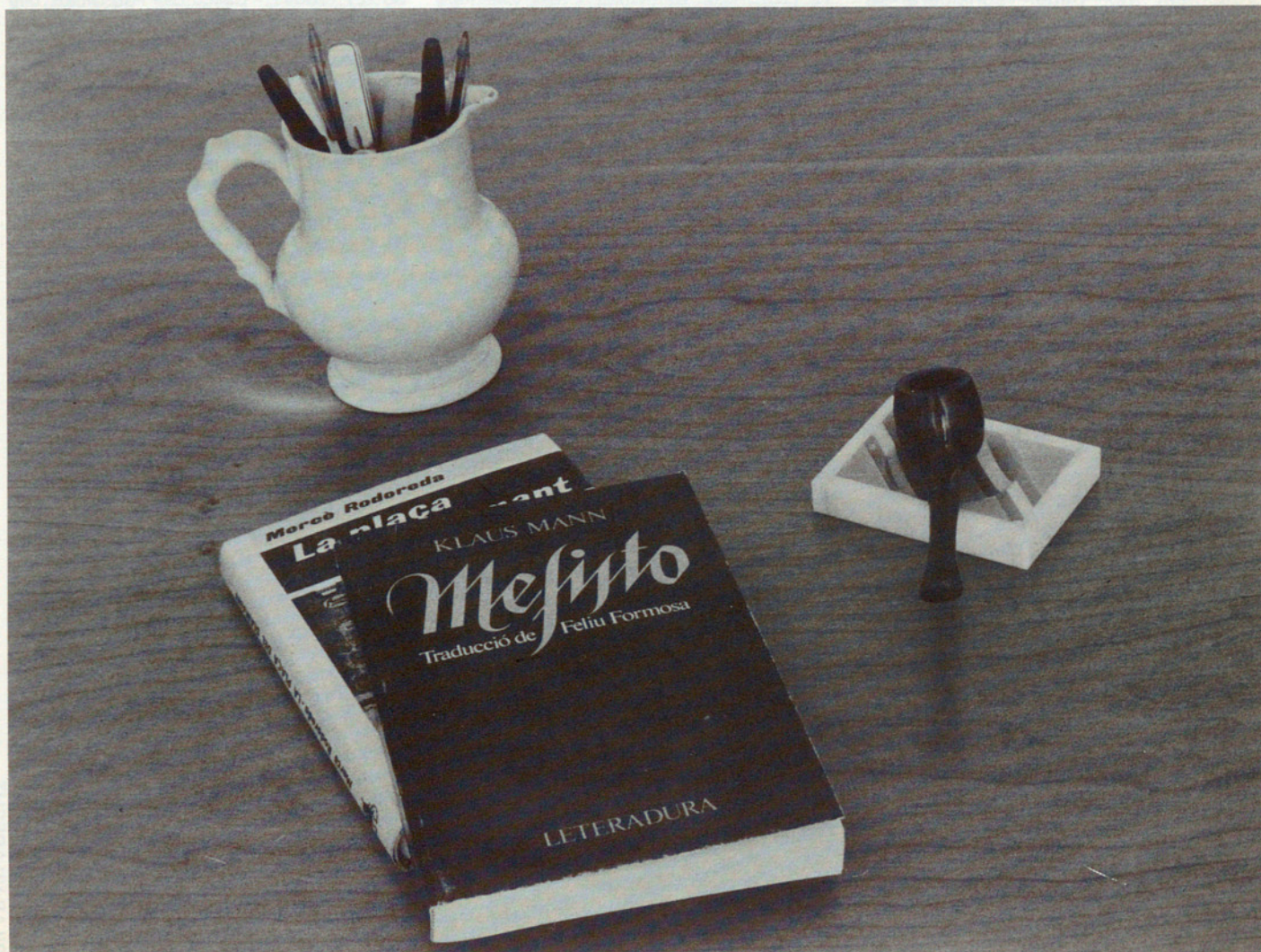
na era la quantitat d'aquests lectors i de quin era el volum d'aquestes edicions, amb independència de la vàlua intrínseca de les obres estampades i repartides, pesa el fet històric de la presència viva i al carrer del nostre idioma. Si els teòrics de la història literària volen que *L'oda* d'Aribau iniciï «el Romanticisme en llengua catalana i el moviment anomenat de la Renaixença» (GEC), pot ser-li atribuït aquest mèrit. Però no el mèrit de ser el primer escrit en català, ni el primer poema en català, ni cap altra prioritat històrica, cronològica. Qualitativa o interpretativa, tantes com es vulgui.

La manera més positiva i elemental de demostrar la vigència de la llengua catalana és passar llista. L'existència editorial de l'idioma català es demostra identificant el nombre d'edicions que es van estampar, fet mercantil que implica la presència d'uns escriptors –

eventualment traductors–, d'uns editors i eventuais correctors, d'uns venedors, d'uns compradors i d'uns eventuais lectors.

Encara que la presència social d'aquest fenomen mercantil fos mínima, bastaria a desmuntar el mite d'un Aribau ressuscitador. Passa, emperò, que aquesta presència no va ser tan mínima. Una mitjana de deu o dotze edicions per any, en un àmbit geogràfic petit i entre una població persistentment desculturitzada de la pròpia identitat, sense ensenyament de català a les escoles ni ensenyament de la lectura a moltes comarques, no és una proporció menyspreable.

Al llarg del primer terç del segle XIX tenim enregistrades 370 edicions –incloent-hi reedicions, traduccions i potser d'altres rebaixes–. En voler am-

PILAR VILADEGUT

bientar editorialment el *Catecisme en vers* (1819) de Josep Baborès, havíem classificat 253 edicions, llista que ja donàvem com a incompleta i que, segons J. Vidal i Alcover, tampoc no «invalida el mite d'Aribau i la seva *Oda a la Pàtria*» (*Mundo Diario*, 6 juny 1976). Afegir ara més d'un centenar d'edicions a la llista publicada l'any 1976 a «*El Catecisme en vers*» (1819) de Josep Baborès guerriller i rector de Gualba no modificarà substancialment l'actitud dels refractaris, però l'acumulació de dades en una llista única il·lumina la història tal com va ser. Mentre, posem per cas, M.A. Anglada, a *Notes per una bibliografia catalana de l'Alt Empordà* (Figueres, 1977), deia que «el primer llibre imprès del qual hem trobat notícia correspon a l'any 1849», la nostra llista de 1976 contenia referències a Figueres de 1811 i 1825.

Malgrat que la llista d'edicions que aci presentem no pugui considerar-se completa –sobretot perquè són nombroses les edicions sense data, presumiblement pertanyents al període–, considerem útil publicar-la tal com està com a plataforma per a d'altres aportacions. Les referències no són fetes d'acord amb la tècnica bibliogràfica. Normalment la referència bibliogràfica completa es troba en la font de referència. Aci donem el títol de les edicions, el nom de l'autor si és conegut, la data d'edició coneguda o suposada amb fonament, i la localitat d'edició si se sap. Entre parèntesis hi ha una xifra que correspon al número d'ordre de l'edició, si va aparèixer ja en la llista publicada a «*El Catecisme en vers*» (1819) de Josep Baborès, guerriller i rector de Gualba (Barcelona, 1976).

Convé remarcar que van editar-se llibres –sovint llibrets– de tota mena de temes: negoci, política, pregària, humor, matemàtica, història, gramàtica, biologia, higiene, Bíblia, traduccions..., i que els llocs d'edició es reparteixen per tots els Països Catalans, amb insistència en determinades ciutats, però sense excloure indrets de Sardenya o de l'actual Catalunya Nord.

Si Joan Fuster ha pogut escriure que «investigacions recents han demostrat que la vitalitat del català literari entre el 1500 i el 1800 era més important que no semblava», amb les 370 edicions que ressenyem a continuació –i no hi són totes– podria quedar igualment documentat que durant el primer terç del segle XIX, abans de l'oda d'Aribau, el català no havia deixat d'escriure's, de llegir-se ni d'estampar-se.

- 1 (1) 1801. Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina christiana que... manà publicar...*, Bernat Nadal.
- 2 (143) 1801. Barcelona - Francesc REY, *Plàticas sobre los evangelis de tots los diumenges*.
- 3 1802. Girona - Joan Angel SERRA, *Llibre dels miracles de N.ª S.ª del Carme*.
- 4 (2) 1802. Perpinyà - S. SALAMO i M. GELABERT, *Regla de vida*.
- 5 (3) 1802. Barcelona - Pere GARLENC, *Silva al feliz arribo y detenció de SS. MM. y A. M. en la ciutat de Barcelona*.
- 6 (4) 1802. Perpinyà - *Los set psalms de la penitència*.
- 7 (5) 1802. València - *Discret rahonament queixa formal que fan contra el Micalet de la Seu*.
- 8 (6) 1802. València - Marc Antoni ORELLANA, *Catalago d'els peixos qu'es crien e peixquen en la mar de València*.
- 9 (7) 1802. Barcelona - *Ordinacions de la Infermeria... Santa Maria del Mar*.
- 10 (8) 1802. València - *València per sos reys*.
- 11 (9) 1802. València - *Fàbula macarrònica*.
- 12 (10) 1802. Barcelona - *Nós, don Pere Diaz de Valdés*.
- 13 (11) 1802. València - *Segon rahonament entre el Rat-Penat de València*.
- 14 (12) 1802. València - *Rahonament entre el Rull de Payporta y Albudeca*.
- 15 (13) 1802. València - *Coloqui graciós*.
- 16 (14) 1802. València - *Arena pera tirar desde el carro*.
- 17 1802? Barcelona - LBYP, *Epitalami a las reals bodas dels serenissims senyors princep y princesa de Asturias... y... de las dos Sicilias*.

- 18 (55) 1802? Saragossa - *Manual o pardis universal*.
- 19 1803. Mallorca - *Meditacions ab què se deu exercitar el devot christià quant fa los passos del Via-crucis*.
- 20 1803. Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina cristiana*.
- 21 (15) 1803. Cervera - Pau DOMENECH, *Catecisme de la doctrina cristiana*.
- 22 1804. Cervera - *Peregrinació del venturós pelegrí*.
- 23 (16) 1804. Maó - Antoni FEBRER, *Principis de la lectura menorquina*.
- 24 (17) 1804. Cervera - Josep ULLASTRA, *Exercici del christià*.
- 25 (18) 1804. Mallorca - Francesc CAÑELLAS, *Exercisi espiritual*.
- 26 (19) 1804. València - Manuel MARTIN, *València engrandida y célebre en tot lo món per S. Vicent*.
- 27 (20) 1804. Manresa - Josep ULLASTRA, *Exercici del christià*.
- 28 1804? Barcelona - Pere GARLENC, *Poesia moral catalana*.
- 29 1804? Barcelona - Francesc ORRIOLS, *Diàlogos de la doctrina christiana*.
- 30 (21) 1804? - *Cançó den Pau Gibert, que per sobre nom li deyen el Mariner*.
- 31 1805. Cervera - *Modo de resar lo rosari de Maria*.
- 32 (22) 1805. Cervera - Francesc ALEU, *Novena a Christo curcificat... de Sant Antoni*.
- 33 (23) 1805. Barcelona - Josep ULLASTRA, *Exercici del christià*.
- 34 (24) 1805. Girona - *Exercici devot per cada dia, que en las suas missions ensenyan los PP. caputxins*.
- 35 (25) 1805. Vic - *Exercici del cristià*.
- 36 (26) 1805. Cervera - Joan Carles AMAT

Quatre cents aforismes.

- 37 1806. Barcelona - *Tarifa de la lleuda real*.
 38 1806. Barcelona - *Instructa per los individuos del gremi de tenders revenedors*.
 39 (27) 1806. Girona - Josep GUINO, *Adoració perpétua*.
 40 (28) 1806. Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina christiana que... manà publicar... Bernat Nadal*.
 41 (29) 1806. Cervera - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
 42 (30) 1806. Barcelona - Pere MARCE I SENTALO, *Los set salms penitencials en versos catalans segons lo sentit literal*.
 43 1806? Barcelona - Josep TORRENTO, *Narració històrica de la aparició de Maria... Las Sogas... patrona de tot lo Urgell*.
 44 (31) 1807? - *Festas celebradas a Barcelona en els anys 1806 y 1807 per la beatificació del V. Dr. Joseph Oriol, pvre*.
 45 (32) 1807. Perpinyà - *Compendi del catechisme al ús de todas las iglésias del imperi francès*.
 46 (33) 1807. - Barcelona - *Cansó nova dels inglesos*.
 47 (34) 1807. Mallorca - Joan BINIMELIS, *Pràctica christiana per obrar ab perfecció*.
 48 (35) 1808. Cervera - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
 49 1808. València - *Letra de un valencià al Gran Duc de Berg*.
 50 (36) 1808. Perpinyà. *Compendi del catechisme al ús de todas las iglésias del imperi francès*.
 51 (37) 1808. València - Domènec QUILES, *Coloqui entre un capador de la Gascunya y un sabater remendó de València*.
 52 (38) 1808. València - *Proclama en forma*

- de coloqui pera consolar als pares que tenen sos fills en la guerra*.
 53 (39) 1808. Girona - *Coblas antigas catalanas*.
 54 (40) 1808. Girona - GASPAR DE BARCELONA, *Sermó gratulatori*.
 55 (41) 1808? Girona - *Cansó nova de Josep i Margarida Badia*.
 56 (42) 1808? Manresa - *Cansó nova que se és treta contra Malaparte*.
 57 (43) 1808? València - *Rahonament o coloqui nou que passa en lo mercat*.
 58 (44) 1808? Sevilla - *Instrucció popular en forma de catechisme sobre la present guerra contra Napoleón*.
 59 (45) 18..? Manresa - *Cansó per animar als catalans contra... Bonaparte*.
 60 1809. Mallorca - *Estatuts que deuran observar los señors obrers de... Son Sardina*.
 61 1809. Mallorca - Miquel BURGUERA, *Preceptes, elegàncias, kalendas y frases que se enseñan en las escuelas de gramática*.
 62 1809. Mallorca - *Meditacions ab què se deu exercitar el devot christià*.
 63 (46) 1809 - Salvador SASTRE, *Aspiracions, jaculatories i actes fervorosos*.
 64 (47) 1809. València - *Coloqui trilingüe o coloqui entrevesat de valencià y castellà y uns cantonets de llei*.
 65 (48) 1809. Manresa - *Novenari que... Calaf consagra a la sua filla y patrona Sta. Calamanda*.
 66 (49) 1809. València - *Conversació que tingueren Saro Perrenque, carreter de Godella y el doctor Cudol*.
 67 (50) 1809. València - *Rahonament entre Pep Daldaya y Miquel*.
 68 (51) 1809. València - *Roquet y Goriet*.
 69 (52) 1809. Perpinyà - *Los set salms de la*

penitència.

- 70 (53) 1809. València - *Coloqui nou en quel So Felip y'l So Jusep...*
 71 (54) 1809/10. València - *Conversació entre el llicenciado Tanós... y Tófol*.
 72 18..? Barcelona - *Assi comensa la general història del esforçat cavaller Partinobles, compte de Bles; y après fonch emperador de Constantinobla*.
 73 18..? - *Novena de Nostra Senyora de la Serra de la vila de Montblanch*.
 74 18..? Figueres - Francesc IFERN, *Compendi de las quatre reglas generals de la aritmètica pràctica*.
 75 18..? Barcelona - Thomas de KEMPIS, *Tractat de la Imitació de Cristo, de Pere Bonauro*.
 76 18..? Girona - Francesc IFERN, *Compendi breu de aritmètica*.
 77 (57) 1810. Perpinyà - *Modo de resar lo rosari de Nostra Senyora del Roser*.
 78 1810. Mallorca - Diego GARCIA, *Doctrina cristiana a manera de diàlogo entre el mestre y el deixeble*.
 79 (58) 1811. Maó - Antoni FEBRER, *Eczerfici d'el Via-Crucis en prosa y en vers*.
 80 (59) 1811. Maó - Joan RAMIS, *Temps i paratges de Menorca*.
 81 (60) 1811. Manresa - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
 82 (61) 1811. Figueres - *Cansó nova de la reconquesta del castell de S. Fernando*.
 83 (62) 1811. València - *Conversació que tingueren Xorro el parrut...*
 84 (63) 1811. València - *Parranda y Bufalampolla*.
 85 (64) 1811. València - *Conversació que tingueren en una botiga*.
 86 (65) 1811. Tarragona - *Exercici espiritual*.
 87 1811? Reus - Josep RUBIÓ i NADAL, *Calendari per lo principat de Catalunya del any bisexto de 1812*.
 88 (66) 1812. Manresa - Lluís SOLDEVILA, *Relació històrica de la vinguda de la Llum*.
 89 1812. Mallorca - Josep CARO, *Catecisme polític*.
 90 1812. Mataró - *Novena del gloriós príncep y arcàngel sant Rafel*.
 91 (67) 1812. Perpinyà - *Compendi del catechisme al ús de todas las iglésias del imperi francès*.
 92 (68) 1812. Manresa - D.C., *Converses tingudes entre dos honrats pagesos catalans*.
 93 (69) 1812? Tarragona - *Lo bon rosellonès als catalans*.
 94 (176) 1812? Girona - *Conversa que tingueren los Bonosi y lo Xacó*.
 95 1813. Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina cristiana*.
 96 (70) 1813. Manresa - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
 97 (71) 1813. València - Manuel CIVERA, *Conversació que tingueren Saro Perrenque, carreter de Godella, y el dotor don Bonifaci Cudol*.
 98 (72) 1813. València - *Conversació entre Sento, Tito y Quelo de Payporta*.
 99 (73) 1813. Solsona - Marià SABATER i VILANOVA, *Converses tingudes entre dos honrats pagesos catalans anomenats... Jaume y... Anton*.

PILAR VILADEGUT

- 100 (74) 1813. València - *Coloqui nou entre el tio Cosme Polseres...*
- 101 (75) 1813. València - *Rafeló de Picasent ignora la novetat.*
- 102 (76) 1813. València - *Rahonament y coloqui nou de Jusep el Bo.*
- 103 (77) 1813. València - *Coloqui entre el tio Bernat y Saro.*
- 104 (78) 1813. València - *Pasmat Nelo de la exida.*
- 105 (79) 1813. Mallorca - Tomàs LOPEZ, *Vida, peregrinació y mort del benaventurat san Aleix.*
- 106 (80) 1813. Reus - Anselm TURMEDA, *Llibre compost.*
- 107 1813? Tarragona - Pau CANELA PAGÉS, *Despertador general.*
- 108 1814. Mallorca - Miquel BURGUERA, *Preceptes, elegàncies, kalendas y frases que se enseñan en las escuelas de gramática.*
- 109 1814. Mallorca - Antoni CANALS, *Consol de los malalts.*
- 110 1814. Mallorca - Miquel FERRER, *Avisos y oracions per ajudar a bé morir.*
- 111 1814. Vic - *Conversa religiosa, o sia, defensa de la religió catòlica.*
- 112 (81) 1814. Mallorca - J.E.S., *Resumen històric de la insurrecció de Catalunya desde l'any 1808 hasta diciembre de 1813.*
113. (82) 1814. Barcelona - *Bernat y Baldiri.*
- 114 (83) 1814. Barcelona - Josep Pau BALLOT, *Gramàtica y apologia de la llengua catalana.*
- 115 (84) 1814. Vilanova i la Geltrú - D.S.G.J., *Cansó patriòtica.*
- 116 (85) 1814. València - *Chilo y Pacalo, llauradors del horta.*
- 117 (86) 1814. Casteddu - *Novena de sa gloriosa imperadora Sant'Elena.*
- 118 (87) 1814. Tarragona - Romualdo MON Y VELARDE, *Pastoral.*
- 119 (88) 1814. Tarragona? - Marià A. VALTA, *Fàcil i expedit camí.*
- 120 1814? - *Quinta y última conversa tinguda entre lo pagès de la montanya y son fill.*
- 121 1814? Cervera - *Peregrinació del venturós pelegrí.*
- 122 1814? Barcelona - *Exercisi del cristià per cada dia.*
- 123 (89) 1815. Manresa - Francesc MIRAMBELL, *Petit alphabet català segons los principis del anocugení o alphabet reformat.*
- 124 (90) 1815. Perpinyà - Joan HERVIEUBASAN, *Compendi de la doctrina cristiana.*
- 125 (91) 1815. Mallorca - Tomàs AGUILÓ, *Rondaya de rondayas.*
- 126 (92) 1815. Barcelona - Josep Pau BALLOT, *Art de parlar ab Déu en la hora de la mort.*
- 127 1815? Manresa - *Exercici devot per cada dia que en les sues missions ensenyan los pp. caputxins.*
- 128 (93) 1815? Barcelona - *Cansó nova de la caiguda de Bonaparte.*
- 129 1816. Barcelona - J.M.J., *Modo de rezar la corona del gloriós patriarxa S. Joseph.*
- 130 (94) 1816. Tarragona - Pau AGUILERA, *Sermó que la antiquíssima vila de Santa Maria de Piera.*
- 131 (95) 1816. Mallorca - Jaume VILELLA, *Triunfo singular: Corona de Christo Senyor.*
- 132 (96) 1816. Mallorca - *Patent de terciaris.*
- 133 1816? Barcelona - Jaime BARON, *Llibre del rosari de la Mare de Déu y tresor per los vius*, traducció de Francesc Roca.
- 134 1816? Barcelona - Josep Ignasi ABAD, *Història dels sants màrtirs Hermenter y Cel-doni.*
- 135 (97) 1816? Barcelona - Josep ULLASTRE, *Exercici del cristià.*
- 136 1817. Antoni VALLCENDRERA, *Silabari i catecisme en gràcia dels seus parroquians.*
- 137 1817. Cervera - *Novena a Maria santíssima... baix lo... títol del Camí... de Granyena.*
- 138 1817. Reus - *Sagrada novena a Maria santíssima del Roser.*
- 139 1817. Mallorca - Miquel BURGUERA, *Preceptes, elegàncies, kalendas y frases.*
- 140 (98) 1817. Mallorca - Tomàs AGUILÓ, *Rondaya de rondayas.*
- 141 (99) 1817. Perpinyà. N. R., *Novena del gloriós martyr san Ferriol.*
- 142 (100) 1817. Girona - Josep ULLASTRA, *Exercici del cristià.*
- 143 (101) 1817. Barcelona - Francesc ARMANYÀ, *Compendi de la doctrina cristiana.*
- 144 (102) 1817. *Cansó nova de una viuda anomenada Coloma Paré y un bajanet anomenat Joan Puig, los dos fills de Palafrugell.*
- 145 (103) 1817. Vic - *Cançó nova en què se demostra lo horrorós atentat que executaren dos companys en la ciutat de Vich lo dia 14 de mars del any 1817.*
- 146 (104) 1817. - *Cansó nova de un casat y una viuda.*
- 147 (105) 1817. Perpinyà - *Vida y novena... sants Abdon y Sennén.*
- 148 (106) 1817. Girona - *Devot novenari a la S. Verge Mare de Consolació.*
- 149 (107) 1817. Barcelona - *Ordinacions de la infermeria... Santa Anna.*
- 150 (108) 1817. Manresa - *Compendi del catecisme dels RR. Domers de Vich segons la impressió del any 1816.*
- 151 (109) 1817? Vic - *Coblas estrivilladas.*
- 152 1818. Barcelona - Josep FORMIGUERA, *Alivio de pastors y past de ovelles.*
- 153 1818. Cervera - *Novenari o annual sacrifici de alabansa que a la rosa mística Maria.*
- 154 (114) 1818. Barcelona - *Novena del gloriós protomàrtir sant Esteve, patró de la vila de Granollers.*
- 155 1818. Mallorca - Miquel FERRER, *Novenari de Maria santíssima de los Dolors.*
- 156 1818. Mallorca - *Meditacions ab què se deu exercitar el devot cristià.*
- 157 1818. Maó - Bartomeu RAMIS, *Breu discurs sobre el pernicios y indecent costum d'enterrar dins las iglésias.*
- 158 1818. Reus - Francesc ORIOLS, *Diàlogos de la doctrina cristiana.*
- 159 1818. Barcelona - *Modellos per la contribució general del regne.*
- 160 (110) 1818. Càller - Pere BIANCO, *Breu compendi de la doctrina cristiana.*
- 161 (111) 1818. Manresa - *Elements de aritmètica.*
- 162 (112) 1818.. Maó - Joan RAMIS, *L'alongada o conquesta de Menorca per el rey don Alonso III d'Aragó en 1287. Poema en tres cants*, traducció de Vicent Alberti.
- 163 (113) 1818. Cervera - Vicens PAYSÀ, *Oracions sobre los quinse misteris.*
- 164 (115) 1818. Barcelona - Emeteri MARTÍ, *Catecisme de las festas y solemnitats principals de la Iglesía.*
- 165 (116) 1818. Barcelona - *Don Pau de Sibar, per la gràcia de Déu...*
- 166 1818? Casteddu - *Novena de sa gloriosa sant'Arega, sarda martirisada.*
- 167 (117) 18..? Vilafranca - Josep BABORES, *Passió de Nostre Senyor Jesu-Christ.*
- 168 (118) 1819. Girona - Josep BABORES, *Catecisme en vers.*
- 169 1819. Barcelona - Josep Pau BALLOT, *Gramàtica y apologia de la llengua catalana.*
- 170 1819. Cervera - *Novena a la reyna santíssima dels Angels... de Oliana.*
- 171 1819. Reus - *Sagrada novena a Maria santíssima del Roser.*
- 172 1819. Mallorca - Diego GARCIA, *Doctrina cristiana a manera de diàlogo entre el mestre y el deixeble.*
- 173 (119) 1819. Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina cristiana que... manà publicar... Bernat Nadal.*
- 174 (120) 1819. Girona - *Milícia angélica.*
- 175 (121) 1819/20. Vic - Jaume RIPOLL VILAMAJOR, *Vàrias noticias de soldadas de criats, mútuos y deutes del gloriós S. Bernat Calvó.*
- 176 1820. Barcelona - Jaume VILELLA, *Manual pera confessar.*
- 177 1820. Mallorca - *Devot novenari del gloriós sant Roc.*
- 178 1820. Girona - *Proclama als incautos y sensills paisans.*
- 179 1820. Barcelona - I.P. y J., *Instrucció breu de la Constitució.*
- 180 1820. Maó - Josep SANCHO, *Manual per los congregants.*
- 181 (122) 1820. Barcelona - Francesc Vicenç GARCIA, *La armonia del Parnàs.*
- 182 (123) 1820. Barcelona - Francesc Vicenç GARCIA, *Poesias jocosas.*
- 183 (124) 1820. Barcelona - Anton SENDIL, *Verdader esperit de la confraria y devoció del SS. Rosari.*
- 184 (125) 1820. València - Manuel CIVERA, *Colecció de varies conversacions alusives al nou sistema constitucional.*
- 185 (126) 1820. Barcelona - Albert PUJOL, *Catecisme polítich.*
- 186 (127) 1820. Vic - Ramon STRAUCH, *Catecisme de la doctrina cristiana.*
- 187 (128) 1820. Barcelona - Marià A. VALTA, *Sermó que la antiquíssima vila de Sta. Maria de Piera.*
- 188 (129) 1820. València - Lluís GALIANA, *Rondalla de rondalles.*
- 189 (130) 1820. València - Vicent CAPUZ, *Suplement al Butoni.*
- 190 (131) 1820. València. Vicent CAPUZ, *Tan volgué estirar la corda.*
- 191 (132) 1820. València. Vicent CAPUZ, *Consulta que li féu Maso.*
- 192 (133) 1820. Barcelona - *Coloqui entre un rector y un pagès.*
- 193 (134) 1820. València - *Conversació patriòtica entre Quito de Carcaixent i Colau.*
- 194 (135) 1820. València - *Raonament nou que tingueren Nofre Piula y Quelo.*
- 195 (136) 1820. València - *Dir lo peccat sí que es pot.*
- 196 (137) 1820. Vic. - *Manual de la Constitució espanyola.*
- 197 (138) 1820. València - *Raonament entre Ventura Patinyo, llaurador...*

- 198 (139) 1820. València - *Explicació de les sanctes reliques*.
- 198 (140) 1820. Barcelona - *Cansó patriòtica*.
- 200 (141) 1820. Barcelona - *Cansó nova. Casament den Jaumet y la Pauleta*.
- 201 (142) 1820. - *Cansó realista*.
- 202 1820? Cervera - *Peregrinació del venturós pelegrí*.
- 203 1820? Manresa - Jaime BARON, *Llibre del rosari de la Mare de Déu y tresor per los vius*, traducció de Francesc Roca.
- 204 18..? Manresa - Francesc MATHEU i SMANDIA, *Compendi o breu explicació de la doctrina cristiàna*.
- 205 (144) 1820/25. Barcelona - SOLITARI D'ALELLA, *Los tractes del Adjutori*.
- 206 1821. Mallorca - Jaume OMAR, *Poesias en mallorquí sobre la creació del món*.
- 207 1821. Barcelona - Francesc NADAL, *Compendi de la doctrina christiana*.
- 208 (145) 1821. València - *Conversació de dos gossos*.
- 209 (146) 1821. Manresa - Jaume VILELLA, *Ecsercici práctic que convens de la necessitat que tenim de amar a Déu*.
- 210 (147) 1821. Barcelona - *Exercici de oracions*.
- 211 (148) 1821. Barcelona - *Eficaz remey per los pobles que no vulguin la Constitució*.
- 212 (149) 1821. Barcelona - Josep ULLASTRE, *Exercici del cristià*.
- 213 (150) 1821. Cervera - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
- 214 (151) 1821. Barcelona - Tomàs BOU, *Conversa entre Albert y Pasqual*.
- 215 (152) 1821. Vic - *Coblas dirigidas... N. S. de la Salut*.
- 216 1821. Barcelona - Joan Carles AMAT, *Quatre cents aforismes*.
- 217 1822. València - Carles LEON, *Chunta secreta. Arenga crítica que fan sis personats*.
- 218 1822. Mallorca - Miquel BURGUERA, *Preceptes, elegancies, kalendas y frases*.
- 219 1822. Barcelona - Diego GARCIA, *Doctrina cristiana a manera de diàlogo*.
- 220 1822. Mallorca - Diego GARCIA, *Doctrina cristiana a manera de diàlogo*.
- 221 1822. València - Carles ROS, *Coloqui nou, curios y entretingut. Interloquents*.
- 222 1822. València - *Esplicació del milacre fet per sant Vicent Ferrer*.
- 223 1822. Barcelona - Jaume BARON. *Tresor per als vius y almoyners del Purgatori*, traducció de Francesc Roca.
- 224 1822. Manresa? *La gran tragèdia de la passió y mort de Jesu-Crist... Representada en Manresa*.
- 225 (153) 1822. Manresa - Alfons M. de LIGUORI, *Las glòrias de Maria*.
- 226 (154) 1822. Barcelona - *Descripció del judici universal*.
- 227 (155) 1822. Barcelona - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
- 228 (156) 1822. Barcelona - *Cansó de dos personas riquissimas*.
- 229 (157) 1822. Tolosa - Tomàs BOU, *Segona conversa entre Albert y Pasqual*.
- 230 (158) 1822. Barcelona - ROBRENYO?, *Diàlog entre Feliu y Jaumet*.
- 231 (159) 1822. Barcelona - Rafel MOREGA, *Exortació de carnestoltes*.
- 232 (160) 1822. Barcelona - BONAVENTU-

PILAR VILADEGUT

RA DE SANT LLUIS G., *Discurs pronunciat... en... la colocació de la làpida constitucional...*
 233 (161) 1822. Barcelona - Pau de SL-CHAR, *Pastoral*.
 234 (162) 1822. Barcelona - *Cansó nova de don Francisco y la Layeta*.
 235 (163) 1822. Barcelona - *Carta o cédula de esclavitud perpètua*.
 236 1823. Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina cristiana*.
 237 1823. Vic - Llorenç RIU, *Homilia sobre la persecució*.
 238 (164) 1823. Vic - Tomàs BOU, *Tercera conversa entre Albert y Pasqual*.
 239 (165) 1823. Vic - Jaume RIPOLL VILAMAJOR, *Document demostratiu del origen y antiquitat del monastir de religioses de Sta. Margarida*.
 240 (166) 1823. Barcelona - PETRENA, *El pet exaltat*.
 241 (167) 1823. Barcelona - ROBRENYO, *Sermó de la murmuració*.
 242 (168) 1823. València - NAVARRO?, *Conversació, &c. en què se mostren arrepen-tits*.
 243 (169) 1823. Barcelona - *Exercici de oracions*.
 244 (170) 1823. Cervera - *Arreglament secret per arruynar la Espanya*.
 245 (171) 1823. Vic - *Ab la mateixa mida que medim los altres, sereu vosaltres medits*.

246 (172) 1823. Vic - Jaume RIPOLL VILAMAJOR, *Breu de la santedat de Pio Sisè, dat en Roma en 14 de mars de 1794*.
 247 (173) 1823. Manresa - Francesc Narcis de CILLA, *Dominicas o plàtiques morals*.
 248 (175) 1823. Vic - Jaume RIPOLL VILAMAJOR, *Document autèntich, ab què se acredita la existència de la devotíssima imatge del St. Christo en lo hospital de Vich*.
 249 (225) 1823. Barcelona - F.J.P.D., *Constitució sens màscara*.
 250 (225) 1823. Solsona - *Constitució sens màscara*.
 251 (225) 1823? Mallorca - *Constitució sens màscara*.
 252 (174) 1823? Manresa - Jaume PONTÍ, *Enterro solemne de la Constitució de Càdiz... Primera conversa entre un pagès y un fill seu*.
 253 (176) 1823? Manresa? - *Conversa que tingueren lo Bonosi y lo Xacó sobre los assumptos de Espanya*.
 254 1823/4 - Jaume PONTI VILARÓ, *Segona conversa del Isidro ab lo Sr. Rector*.
 255 1824. Manresa - Jaume PONTÍ VILARÓ *Tercera conversa*.
 256 1824. Vic - *Peregrinació del venturós pe-legrí*.
 257 1824. Mallorca - *Exercici del cristià per cada dia*.
 258 1824. Mallorca - Diego GARCIA, *Doctrina cristiana a manera de diàlogó*.

259 1824. Barcelona - *Manual de comptes fets per los que comercian en cotó*.
 260 1824. Manresa - Jaume PONTÍ VILARÓ, *Cuarta conversa*.
 261 1824. Manresa - Jaume PONTÍ VILARÓ, *Quinta y última conversa*.
 262 (177) 1824. Manresa - Tomàs, BOU, *Je-su-Christ crucificat, capità dels servils*.
 263 1824. Vic - *Devota y sagrada novena a Christo sacramentat... Sant Joan las Abadesas*.
 264 (178) 1824. - Josep BABOT, *Versos nous ab alegria*.
 265 (179) 1824. Girona - Josep ULLASTRA, *Exercici del cristià*.
 266 (180) 1824. Vilanova - Francesc MATHEU i SMANDIA, *Compendi o breu explicació de la doctrina cristiana*.
 267 (181) 1824. Cervera - Magi FERRER, *La mort dels justos condemna la vida dels dolents*.
 268 (182) 1824. València - Joaquim CENTELLES, *Sermó que en la solemne festa que fan...*
 269 (183) 1824. Barcelona - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
 270 (184) 1824. València - LLEO XII, *Lletres apostòlicas publicant lo jubileu*.
 271 (185) 1824. Vic - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
 272 (186) 1824. Vic - *Trisagi seráfich*.

PILAR VILADEGUT

273 (187) 1824. Vic - *Hermosíssim ramellet de flors*.
 274 (226) 1801/25. Girona - Baldiri REXACH, *Instruccions per la enseyansa de minyons*.
 275 1825. Girona - Ramon BARRAQUER, *Pràctica per rebre ab fruyt los sants sagraments*.
 276 (188) 1825. Vic - Onofre CUGAT, *Document polítichs y morals*.
 277 (189) 1825. Vic - Alfons M. de LIGUORI, *Visitats al S. Sagrament y a Maria*.
 278 (190) 1825. Barcelona - Pau de SI-CHAR, *Pastoral*.
 279 (191) 1825. Barcelona - Joan Carles AMAT, *Quatre cents aforismes*.
 280 (192) 1825. Vic - Antoni V. DOMENECH, *Vida del gloriós S. Segimon*.
 281 (193) 1825. Vic - Joan Carles AMAT, *Quatre cents aforismes*.
 282 (194) 1825. Figueres - *La vida dels pastors*.
 283 (195) 1825. Vic - *Lletra nova consolatòria*.
 284 (196) 1825. Vic - *Regla o forma de viurer... Domingo de Guzman*.
 285 (197) 1825. Vic - *Butlla de extensió a tot lo món catòlich del jubileu universal*.
 286 1825? Barcelona - Juan y Eulàlia, *o el sarau de la petacada*.
 287 1825? Barcelona - *Modo de resar lo rosari de Maria*.
 288 (198) 1825? Girona - Francesc MAS-CARO, *Terciari devot*.
 289 1826. Tarragona? - Pere PADRÓ, *Catecisme*.
 290 (199) 1826. Vic - Josep ROQUER, *Bona nit empleada en piadosos exercicis*.
 291 (200) 1826. Vic - Domènec Quirze COMERMA, *Idea del jubileu*.
 292 (201) 1826. Perpinyà - Simó SALOMO, *Càntichs catalans traduïts dels càntichs de Sant Sulpici*.
 293 (202) 1826. Vic - Jaume RIPOLL VILAMAJOR, *Monument autèntich... pera ilustrar la història de la devota imatge de N.S. del Remy*.
 294 (203) 1826. Reus - Anselm TURMEDA, *Llibre compost*.
 295 (204) 1826. Vic - *Carta del pagès de la montanya a son fill*.
 296 (205) 1826. Barcelona *Cansó nova de la Teclera*.
 297 (206) 1826. Barcelona - *Breus advertències*.
 298 (207) 1826. Vic? - *Elogis de dos casats*.
 299 (208) 1826? Manresa - *Cuento de un rector de platxèria*.
 300 (210) 1827. València - Jaume MONTANYÉS, *Espill de ben viure y per ajudar a ben morir*.
 301 1827. Cervera - *Devota novena del gloriós màrtir sant Christófol*.
 302 (209) 1827. Vic - Josep ROQUER, *Bon dia és aquell*.
 303 (211) 1827. València - *Rahonament o coloqui nou que sobre la medicina*.
 304 (212) 1827. Cervera - Jean-Baptiste DU VOISIN, *Demostració del Evangeli*, traducció de Jaume Ponti.
 305 1828. Reus - *Instrucció manual de lo que deuen observar los hermanos terciàrios y terciàrias*.

306 (213) 1828. Barcelona - *Noviciat de PP. caputxins de Catalunya o sia fonament de perfecció*.
 307 (214) 1828. Vic - Josep ROQUER, *Bon dia del christià*.
 308 (215) 1828. Vic - Ramon STRAUCH, *Catecisme de la doctrina christiana*.
 309 (216) 1828. Vic - Pere MARCÉ Y SANTALÓ, *Los set salms*.
 310 (217) 1828. Vic - *Professó de la Via-Crucis*.
 311 1828? Barcelona - Baldiri REXACH, *Instruccions per la enseyansa de minyons*.
 312 (218) 1828? Manresa - Mateu ROURE, *Compendi de la vida... Sant Isidro llaurador*.
 313 1829. Vic - Jean-Baptiste DU VOISIN, *Demostració del Evangeli*, traducció de Jaume Ponti.
 314 1829. Mallorca - Miquel BURGUERA, *Preceptes, elegàncies, kalendas y frases*.
 315 1829. Reus - *Aliment saborós repartit*.
 316 (219) 1829. Vic - Josep ULLASTRE, *Exercici del cristià*.
 317 (220) 1829. València - Vicent CLÈRIGUES, *Poesies y milacre del altar del pare sen Vicent Ferrer*.
 318 (221) 1829. Vic - Narcís XIFREU, *Sermó que en la... festa de Corpus... 1828... vila de Olot*.

319 (222) 1829. Barcelona - *Discurs en vers*.
 320 (223) 1829. Lleida - *Fórmula per renovar la promesa feta en lo baptisme*.
 321 (224) 1829. Barcelona - *Ordinacions y nova reforma del hospital de N. S. dels pobres infants òrfans*.
 322 (227) 18...? Barcelona - *Preciosa corona de Maria santíssima: modo de resarla com se practica tots los dias en lo real convent de nostre pare sant Francesch de la ciutat de Barcelona*.
 323 1830. Lleida - Josep ULLASTRE, *Exercici del cristià*.
 324 1830. Barcelona - Francesc Vicenç GARCIA, *Poesias jocosas*.
 325 1830. Vic - *Peregrinació del venturós pelegrí*.
 326 1830. Mallorca - *Meditacions ab què se deu exercitar el devot christià*.
 327 (228) 1830. Reus - Josep COSTES, *Amorosos veus ab què los pp. misionistes franciscanos... Escornalbou*.
 328 (229) 1830. Vic - Jaume RIPOLL VILAMAJOR, *Origen de la devota professó que acostuma ferse en la ciutat de Vich, quant per sequedat o altra calamitat pública*.
 329 (230) 1830. Reus - Anton PALAU, *No-*

PILAR VILADEGUT

vena al S. Sagrament.

330 (231) 1830. Barcelona - Tomàs BOU, *Cuatre conversas entre... Albert y Pasqual.*

331 (232) 1830. Barcelona - Pau de SLCHAR, *Pastoral.*

332 (233) 1830. València - *Milacre eixecutat per el pare sent Visent Ferrer.*

333 (234) 1830. Barcelona - *Instrucció y fórmula per la benedicció apostòlica.*

334 1830? Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina cristiana.*

335 (235) 1830? Reus - *Llibre nou que conté varios secrets de naturalesa.*

336 1831. Vic - Josep ROQUER, *Pare nostre explicat.*

337 1831. Vic - Josep ROQUER, *Bon sempre de glòria eterna en lo cel.*

338 1831. Mallorca - Antoni ROIG, *Catecisme de la doctrina cristiana.*

339 1831. Barcelona - Claudi BOUTELOU, *Instrucció per cultivar l'arròs de secà.*

340 1831. Barcelona - Francesc MATHEU i SMANDIA, *Compendi o breu explicació de la doctrina cristiàna.*

341 (236) 1831. Vic - Jesús PALAU, *Manual practich del terciari.*

342 (237) 1831. València. *Milacre de sent Vicent Ferrer.*

343 (238) 1831. Vilanova i la Geltrú - *Carta o cédula de esclavitut perpètua.*

344 1831. Vic - *Devoció utilissima perquè*

puga guanyarse lo etern ben estar.

345 1832. Vic - *Devota y sagrada novena a Christo sacramentat... San Joan de las Abadesas.*

346 1832. Barcelona - Francesc MATHEU i SMANDIA, *Compendi o breu explicació de la doctrina cristiana.*

347 1832. València - Vicent CLÉRIGUES, *Fruyt de las missions de sant Visent Ferrer.*

348 (243) 1832. Vilanova i la Geltrú - *Novenari o tribut de alabansa que a... Jesús... consagra la... tercera orde... caputxins*

349 (239) 1832. Londres - *Lo Nou Testament de nostre senyor Jesu Christ, traducció de Josep Melcior Prat i Colom.*

350 (240) 1832. Vic - Ramon STRAUCH, *Catecisme de la doctrina cristiana.*

351 (241) 1832. Barcelona - Jaume PONTI, *Iglèsia de Christo desde Adam fins a nosaltres.*

352. (242) 1832. Vic - Josep ROQUER, *Pare nostre explicat.*

353 1832. Barcelona - VALENTÍ DE SANT JOAN DE LES ABADESSES, *Novena de la Divina Pastora.*

354 (244) 1832. Barcelona - *Carta o cédula de esclavitut.*

355 (245) 1832. Barcelona *Exercici devot per cada dia que en las suas missions ensenyan los pp. caputxins.*

356 (246) 1832. València - Vicent CLÉRIGUES, *Milacre practicat per el pare sen Vicent Ferrer.*

357 (247) 1832. Vic - *Jaculatòrias escullidas.*

358 (248) 1832? - *Método que ha de observarse en la limpieza y conservació de las armas.*

359 1833. Reus - *Obligacions que tenen que cumplir los serenos de la vila de Reus.*

360. 1833. Tarragona. *Refleccions sobre lo dret que té a la successió del trono.*

361 1833. Maò - Diego GARCIA, *Doctrina cristiana a manera de diàlogo.*

362 1833. Perpinyà - Joan Francesc de SAUNHAC-BELCASTEL, *Catecisme.*

363 1833. Reus - *Catecisme de la doctrina cristiana.*

364 1833. Mallorca - Miquel FERRER, *Trisagi o corona de la santissima Trinitat.*

365 (249) 1833. Vic - *Breu relació... Puiglagulla.*

366 (250) 1833 Manresa *Exercici espiritual... Piera.*

367 1833. Manresa - *Noticia històrica... Sant Cristo de Piera.*

368 (251) 1833 Barcelona - *Conversa... sobre indulgèncias.*

369 (252) 1833. Barcelona - *Suma o epilogo beu de las cosas más necessàrias.*

370 (253) 1833. Paris - *Los contrabanders.*

PILAR VILADEGUT

El petit "ghetto" del llibre català

Josep Ametller (*)

Forma part del nostre ritual cultural de cada dia fer l'elogi del llibre. Es tracta, com sabem, d'un elogi purament retòric i que, en aquesta part d'Europa, no respon a cap fet real. Els mateixos que el fan poden perfectament suportar llargs mesos de dejuni de lectura sense que se'n ressenti gens ni mica la seva salut intel·lectual. Els tiratges de les nostres edicions són força eloqüents sobre aquest punt, i això sense tenir en compte un fenomen poc estudiat però que s'ensuma ràpidament: la compra de llibres té molt poca relació amb l'índex de lectura real del país. I estem parlant, com és evident, de la petita minoria que encara conserva una certa nostàlgia de lectura i sent la necessitat de tenir a l'abast aquell material literari que considera imprescindible a la seva

salut cultural. Són persones que varen passar, en la seva època d'estudiants, una temporada d'alt consum de lectura i que recorden aquells anys com els més excitants de la seva vida. Després, la feina, la família i la terrible competència dels mitjans àudio-visuals ha convertit la lectura en el somni mai no realitzat d'unes vacances dedicades a la reflexió, d'un any sabàtic en el qual s'acabarà aquella tesi que mai no pendrà forma o, simplement, d'aquell cap de setmana anglosaxó dedicat al plaer fecund de la lectura. Moltes d'aquestes persones encara llegeixen, però les seves preferències han conegut darrerament una degradació evident, que, tanmateix, s'intenta dissimular. Aquí parlem, naturalment, de l'expansió que ha conegut darrerament el

que en podríem dir la lectura esportiva.

La que es fa, com aquell qui diu, per mantenir-se en forma, però que no respon a cap necessitat espiritual profunda de la persona. Novel·la policiaca, ciència-ficció i altres modalitats literàries que tenen, indubtablement, el seu valor, però que responen indiscutiblement a una necessitat d'evasió i de simple entreteniment. Ja fa temps que els llibres veritablement seriosos es tornen a llegir en llengües estrangeres.

Les nostres editorials varen comprendre ja fa temps el canvi de gust de la seva reduïda clientela i han deixat per

(*) Josep Ametller és periodista del Servei de Publicacions de la Diputació i expert en temes culturals

PILAR VILADEGUT

a millor ocasió l'edició de certa mena de llibres. Ara es dediquen a la literatura d'evasió, el llibre de regal i el llibre pràctic. Aquest sembla el gruix de la nostra producció editorial, al qual cal afegir l'edició dels grans *best-seller* internacionals de dubtosa qualitat i la reedició dels clàssics. L'assaig, en canvi, i en general el llibre de pensament, cada dia és més difícil de trobar, a les nostres llibreries no específicament universitàries.

És ben cert, tanmateix, que darrerament el mercat del llibre a Catalunya sembla presentar certs signes de recuperació pel que fa a la qualitat. Fenòmens com els de Marguerite Yourcenar, Umberto Eco i Gore Vidal semblen respondre a un canvi en les preferències del lector. Podríem dir que torna la novel·la culta, la novel·la d'idees i, concretament, la novel·la històrica. D'alguna manera es podria dir que els nostres lectors han decidit finalment fer cara a la crisi i, si més no, intentar de comprendre-la. Efectivament... tots els autors que hem esmentat, i d'altres que es mouen en la mateixa òrbita, presenten al lector modern les grans crisis culturals que l'home ha conegut al llarg de la història. Un fet com l'interès creixent per la literatura milenarista és ben expressiu d'aquesta tendència moderna. Però aquest acostament del lector català a la literatura de la crisi encara és molt tímid i tangencial. Encara no tenim una bibliografia important sobre la gran crisi de civilització que vivim, i no la tenim, no pas perquè no existeixi, ans perquè els nostres editors no s'atreveixen a publicar-la. Això és un fet evident i molt preocupant. Una lectura fins i tot superficial de la premsa internacional i dels catàlegs de les grans editorials occidentals ens demostra que els europeus estan molt preocupats per la crisi, i no simplement pel seu aspecte econòmic. S'adonen perfectament que hi ha un nou model de civilització a punt de néixer i que, com en altres moments històrics, hi haurà països que aprofitaran l'avinentesa per fer un formidable salt històric i d'altres, en canvi, que perdran per molts segles el tren de la nova civilització. Alain Touraine ho deia no fa gaire en un programa de televisió: «No es segur que Europa surti d'aquesta crisi com l'avantguarda cultural i econòmica mundial que ha estat durant els darrers segles. Pot passar perfectament que el centre cultural i econòmic del planeta es traslladi i que el Vell Continent entri definitivament en una fase de decadència. Altres vegades ha passat. Xina, per

exemple, com demostra magistralment Needham, va ser fins al segle XV capdavantera mundial de la ciència, però a partir d'aleshores va perdre la iniciativa i va ser substituïda per Europa. És un fet estrany i difícil de comprendre: com un país determinat pot, quasi de cap adormir-se en els seus vells valors i entrar en decadència, però és un fet que ha passat i que passa. Ara mateix tot fa pensar que el centre econòmic mundial s'està desplaçant cap el que els anglosaxos en diuen els NICs (països de nova industrialització), que no són precisament europeus. Els NICs són, bàsicament, països asiàtics: Japó, Corea, Taiwan, Singapur, Hong Kong. A Europa aquest fet preocupa i és estudiat amb delit. La premsa en parla constantment i les editorials publiquen llibres de tota mena sobre la qüestió. Però al sud dels Pirineus encara no hem pres consciència del problema i els catàlegs de les nostres editorials ho demostren perfectament.

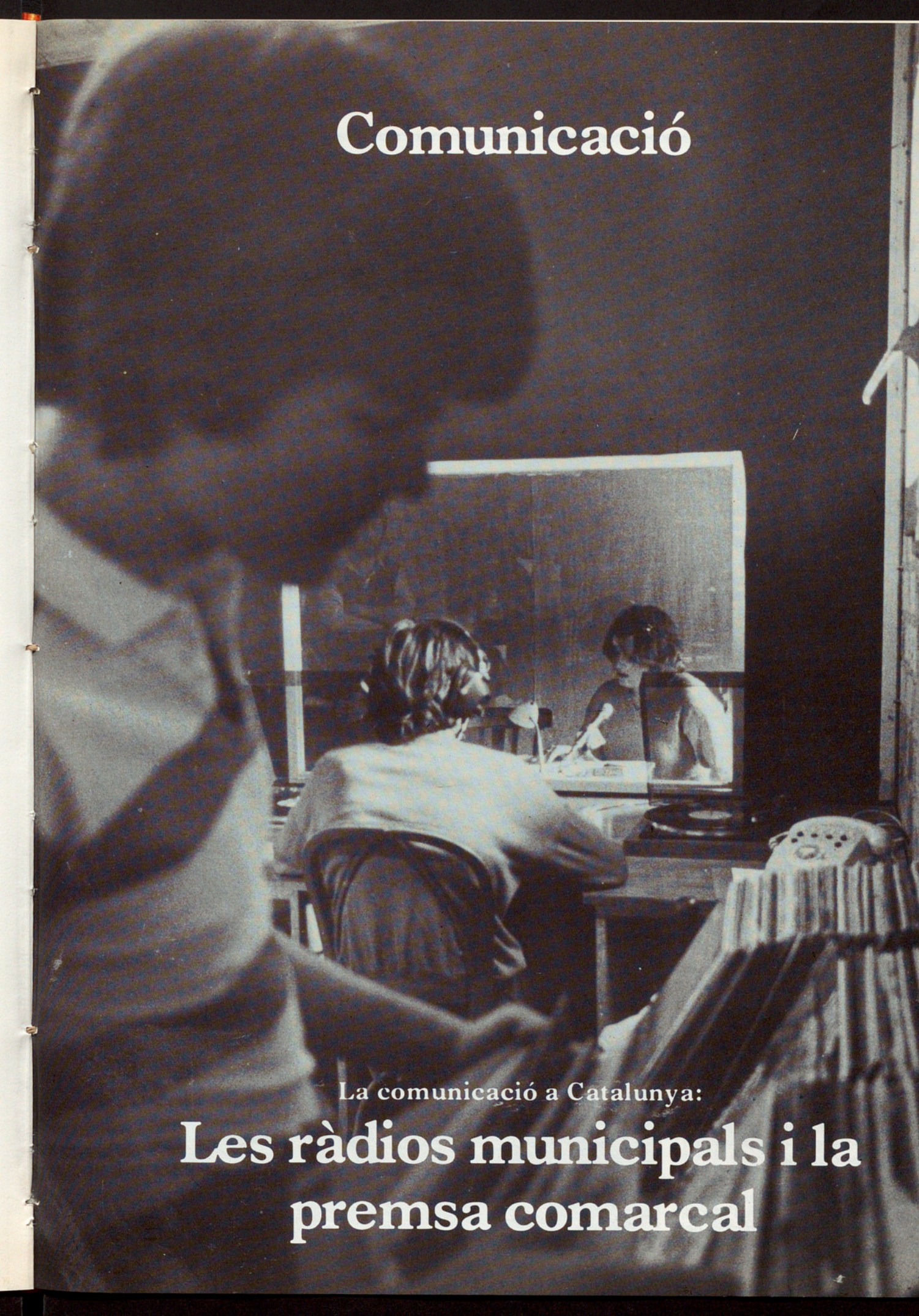
Si aquest fenomen és força evident pel que fa referència a la producció editorial en castellà, en el cas de l'edició catalana pren característiques veritablement catastròfiques. El món de l'edició catalana sembla tancat en el petit jardí de la literatura. Els clàssics per un cantó i els nous narradors per l'altre semblen monopolitzar el consum del llibre català. No direm pas, naturalment, que no sigui necessari posar els clàssics a l'abast de tothom, traduir al català els grans noms de la literatura universal o promocionar els joves autors catalans. És una feina que cal fer, tot i que, com és evident, s'està fent malament. La jove literatura catalana està malalta de premis. Malalta de premis amb poca exigència literària que animen a publicar joves autors que encara tenen molt paper per estripar i que escarmenten els lectors ingenus que encara creuen que un premi es garantia d'alguna cosa. El resultat d'aquesta mania dels premis no pot ser més negatiu. S'escriu per als jurats molt més que no pas per al públic. S'escriu per als cada dia menys nombrosos i més neuròtics habitants del ghetto literari català i el gran públic és obligat a buscar les seves menges literàries en altres contrades.

És el preu de la transició, diran alguns. Encara estem massa preocupats per la consolidació de la democràcia; també estem massa desencisats després d'haver-nos emborratxat amb tots els somnis i necessitem una temporada de repòs. Recuperar l'adolescència que varen sacrificar a la militància, apren-

dre a menjar i a beure, comprar-nos un gos i fer una humil experiència de *gentleman-farmers* de ciutat i sense lliures. També hi ha les noves generacions, que serien les cridades a fer aquesta tasca modernització del país per convertir-lo, potser, en un d'aquests NICs que tenen la llavor del futur. Però les noves generacions no semblen pas en condicions d'iniciar aquesta empresa. Estan més desconcertades, encara, que els seus germans grans i s'emborratxen amb alcohol més delents que els fills del maig francès. Poca cosa de bo en pot sortir, de rock, tanta droga, tanta violència i tant d'atur. La veritat és que fan pensar una mica en aquells «orangutans» de la novel·la d'en Carbó.

Els «orangutans» d'en Carbó eren fills d'idealistes republicans, comunistes i anarquistes derrotats que no tenien més objectiu en la terrible postguerra que sobreviure. Els d'ara són fills d'uns altres idealistes derrotats i, com els altres, semblen condemnats a pagar les bogeries paternes. Comptat i debatut, no sembla que en la societat catalana actual existeixi una generació en condicions i amb vocació de convertir-se en veritable classe dirigent. I això, que és el mal del país, també és el mal del llibre català. Tenim els llibres que necessiten i, per ara, els de cuina i semblants són els que tenen les nostres preferències.

La producció editorial catalana d'avui és un signe més, potser dels més eloqüents, del desconcert ideològic que patim. Una burgesia dimitida que dubta entre Fraga i Pujol —que ja és dubtar— i que és incapaç de pensar en el rol que vol tenir en la Catalunya del 2000. Una progressia que es llepa les ferides de tantes batalles simbòliques perdudes i que s'entreté entre l'operà, el video i la nova cuina. Una joventut sacrificada a l'atur que vol seguretat i que, a vegades, sembla trobar-ne en un cristianisme pre-conciliar que ofereix signes de recuperació. I una classe política que administra la crisi amb dedicació i honestat però sense idees noves que puguin engrescar la gent. Pel que fa a l'antiga classe suprema, la que havia de ser el motor de la història i de la revolució, la classe obrera, darrerament es dedica a fer turisme a la plaça de Sant Jaume com un trist recordatori del somni que fou. Dintre d'aquest panorama, és natural que la nostra producció editorial en català continuï fent la viu-viu dintre d'un petit *ghetto* en el qual no ve de gust de convidar els amics.

Comunicació

La comunicació a Catalunya:

Les ràdios municipals i la premsa comarcal

La comunicació a Catalunya

Les ràdios municipals i la premsa comarcal

Un dels fenòmens més interessants esdevinguts a Catalunya en el decurs dels darrers anys en el camp de la comunicació ha estat l'«invent» i la posada en marxa de les ràdios municipals.

Ben segur que la seva aparició ha servit, i serveix, per acostar la realitat de les nostres viles i ciutats a aquells que les habiten i que, en definitiva, en són els protagonistes. D'alguna manera pot assegurar-se que les ràdios municipals han aconseguit que els ciutadans visquin més les seves pròpies poblacions.

La revista ARREL vol aprofitar les seves pàgines de comunicació d'aquest número per donar a conèixer el cens de les emissores municipals existents actualment a Catalunya amb l'ànim de fer possible que tothom sàpiga on trobar-les físicament en posar en marxa l'aparell de ràdio i prémer el botó de la FM. L'esforç diari de tants i tants tècnics, locutors, redactors... que en aquest mitjà exerciten les seves tasques s'ho mereix, tant com l'interès de molts ciutadans, que volen seguir de prop aqueta realitat en el camp de la comunicació sense precedents al nostre país ni tampoc més enllà de les nostres fronteres.

Juntament amb aquest cens de les ràdios municipals, publiquem, a continuació el cens de la premsa comarcal a Catalunya en la línia d'actuació de la Diputació, de fomentar i potenciar tot allò que signifiqui un avenç en el camp de la comunicació. També, en aquest cas, la publicació del cens és un reconeixement de la tasca de tots aquells que fan possible que Catalunya disposi d'un ventall tan ampli de publicacions locals que, ben segur, omplen un buit en la comunicació escrita.

Com a complement de la publicació d'aquests censos –de ràdios municipals i de premsa comarcal–, us oferim, a la contraportada, la reproducció del «Mapa de la Comunicació a Catalunya:

les ràdios municipals i la premsa comarcal», que hem encarregat expressament per a aquesta ocasió.

Finalment, cal advertir que en el cas que trobeu cap equivocació o omissió –totalment involuntària per part nos-

tra–, sou pregats de comunicar-ho a la redacció de la nostra revista per tal que, en una altra publicació d'aquestes dades, puguem esmentar tot allò que sigui incorrecte.

Cens de les emissores municipals

Nom de l'emissora	Comarca	Freqüència	Adreça	Telèfon	Hores d'emissió a la setmana	% de les audicions en català
AGRAMUNT	Urgell	102	Ajuntament	973/39 06 32		100
AMPOSTA (1)	Montsià	92,7	Ajuntament	977/70 01 76	81	99
ANGLÈS	Selva	102,3	Plaça de la Vila, 1	972/42 07 07	35	100
ARENYS DE MAR	Maresme	102,3	Plaça del Mercat	792 02 38	47	100
ARGENTONA (2)	Maresme		Carrer Gran, 28	797 07 11		
ARTÈS (3)	Bages	102,6	Barquera, 41	830 58 51	12	100
AVINYÓ (3)	Bages	120,3	Plaça Major, 11	838 70 26	10	100
BADALONA	Barcelonès	102	Carrer del Mar, 20	389 34 64	92	40
BAGÀ (3)	Berguedà	102	Av. Reina Elisenda, 31	824 40 96	17	100
BISBAL, LA	Baix Empordà	103,2	Centre Bisbal Futur	972/64 16 01	98	90
BRUC, EL (3)	Anoia	101,4	Ajuntament	771 00 06	11	100
CALDES DE MONTBUI	Vallès Occidental	102	Pl. Font del Lleó, 11	865 09 08	35	100
CALLÚS	Bages	102,3	Verdaguer, 12	836 00 29	95	95
CAMPRODON	Ripollès	102,3	Pl. d'Espanya, 1	972/74 03 72	21	100
CANET DE MAR	Maresme	101,7	Carrer de la font, 8	794 20 02	30	80
CAPELLADES	Anoia	102,3	Ajuntament	801 11 23	28	65
CARDEDEU	Vallès Oriental	90,3	Av. Rei En Jaume, 55	846 15 02	30	70
CASTELLAR DEL VALLÈS	Vallès Occidental	102,6	Major, 74	714 57 08	42	100
CASTELLDEFELS	Baix Llobregat	102,6	Bisbe Urquinaona, s/n.	664 17 52	33	70
CASTELLÓ D'EMPÚRIES	Alt Empordà	101,8	Sector Montseny	972/25 03 45	119	95
CERDANYOLA-RIPOLLET	Vallès Occidental	102,2	Indústria, 38-40	692 12 00	88	40
CORNELLÀ	Baix Llobregat	101,2	Parc Can mercader, 50	377 80 35	84	50
CUBELLES (3)	Garraf	102	Colom, 7	895 03 26	23	60
ESPARRAGUERA	Baix Llobregat	102,5	Pl. de l'Ajuntament, 1	771 18 76	45	98
FLIX	Ribera d'Ebre	102	Ajuntament	977/41 01 53	39	100
GARRIGA, LA (4)	Vallès Oriental	103,3	Plaça del Silenci,	871 67 51	16	100
GRANOLLERS	Vallès Oriental	102,3	Torres i Bages, 15	870 57 5	103	80
GAVÀ	Baix Llobregat	102,6	Salvador Lluç, 14	662 15 08	80	30
GELIDA	Alt Penedès	102,3	Barceloneta, 6	779 01 00	40	80
L'HOSPITALET DE LI.	Baix Llobregat	102,3	Molim, 9	337 71 58	126	40
HOSTALETS DE BALENYÀ	Osona	102	Pista, 2	882 02 03	26	100
LLAVANERES	Maresme	96	Av. de Catalunya	792 61 33	20	100
LLINARS DEL V.	Vallès Oriental	102,6	Mas Bagà, 24	841 01 52	63	65
MANLLEU	Osona	102,6	Pl. Dalt Vila, s/n.	s/telèfon	67	100
MARTORELL	Baix Llobregat	102	Pl. de la Vila, 7	775 52 52	96	08
MARTELLES	Vallès Oriental	101,2	Pl. Ajuntament, s/n.	593 83 03	91	50
MATADERPERA	Vallès Occidental	88,5	Jaume I, 2	787 10 79	45	99
MOLINS DE REI	Baix Llobregat	102,6	Plaça del Mercat	668 61 61	66	85
MOLLET DEL VALLÈS	Vallès Oriental	102	Jaume I, 32, 6è.	593 91 51	100	40
MONISTROL DE MONTSER	Bages	88,5	Camp, 5	853 03 63	12	100
MONTBLANC	Conca de Barberà	101,7	Ap. Correus, 40	977/86 10 16	45	100
MONTORNÈS DEL VALLÈS	Vallès Oriental	102,6	St. Lluís, 7	568 24 21	70	50
NAVARCLES	Bages	102,3	Av. Piscina, s/n.	831 09 25	20	70
NAVARS (3)	Bages	101,7	Pl. Ajuntament	839 00 22	10	80
PALAFRUGELL (2)	Baix Empordà		Ajuntament	972/30 42 12		
PALAMÓS	Baix Empordà	103,1	Ave Maria, 3	972/31 62 90	116	90
PARETS DEL VALLÈS	Vallès Oriental	103,1	Av. Lluís Companys, 19	562 14 10	50	80
POBLA DE LILLET (3)	Berguedà	102,9	Dr. Cisneros, 4	823 60 23	10	100
PLANES D'HOSTOLES, LES	Garrotxa	96,5	Av. Narcís Arnau, 8	972/44 80 96	30	80
PRATS DE REI, LES (3)	Anoia	102	Carmen Muñoz, s/n.	869 90 44	10	99
PUIG REIG	Berguedà	102,3	Pau Casals, 1	838 08 50	21	100

Nom de l'emissora	Comarca	Freqüència	Adreça	Telèfon	Hores d'emissió a la setmana	% de les audicions en català
RIPOLL (1)	Ripollès	102,2	Pg. St. Joan, 1	972/70 19 12	86	97
RUBÍ (1)	Vallès Occidental	97,7	Pl. de la Vila, 1	699 11 54	84	60
SALLEN (3)	Bages	102,9	Sta. Cristina, 2, àt.	837 17 53	21	70
SANT BOI DE LLOBREGAT	Baix Llobregat	102,9	Can Massalledes	654 67 51	85	50
SANT CELONI	Vallès Oriental	101,3	Can Ramis	867 15 11	50	80
STA. COLOMA GRAMENET	Barcelonès	102,6	Sant Carles, 11	386 85 85	118	15
STA. COLOMA FARNERS	Selva	103,3	Pl. del Firal, 14	s/telèfon	77	100
STA. COLOMA DE QUERALP (2)	Conca de Barberà		Pl. Major, 1	977/88 00 88		
ST. FOST DE CAMPSENTELLES	Vallès Oriental	102,6	Pl. de la Vila, s/n.	45	45	80
ST. FELIU DE LLOBREGAT	Baix Llobregat	105,6	Ap. Correus, 160	666 67 50	77	70
SANT FRUITÓS DE BAGES	Bages	102	Pl. Pintor Figueres	876 11 77	44	80
ST. HIPÒLIT DE VOLTREGA	Osona	101,1	Ajuntament	857 10 86	61	100
ST. JOAN DE LES ABADESSES (5)	Ripollès	102,7	Plaça Major, 1	972/77 01 00	21	100
SANTPEDOR	Bages	101,7	Plaça Gran, 1	832 00 01	5	100
SANT PERE DE RIBES	Garraf	101,7	Pl. de la Vila	896 08 26	32	75
SANT PRIVAT D'EN BAS	Garrotxa	102,9	L'Estartús, 49	972/69 32 34	20	100
SANT VICENÇ DE CASTELLET	Bages	105	Ajuntament	833 15 11	59	50
SANT VICENÇ DELS HORTS	Baix Llobregat	101,5	Pl. de la Vila, s/n.	565 04 18	50	40
SÚRIA (3)	Bages	102,6	Ernest Salvay, 13	s/telèfon	23	65
TARADELL	Osona	102,3	Esquis, 15	823 60 23	25	100
TARRAGONA (6)	Tarragonès	88,8	Ajuntament	977/23 21 51	105	15
TORDERA	Maresme	104,8	St. Ramon, 42	764 01 02	70	100
VENDRELL, EL (2)	Baix Penedès		Ajuntament	977/66 11 18		
VILASSAR DE MAR	Maresme	102,3	Sant Josep, 39	759 08 94	23	100
VILAFRANCA DEL PENEDES	Alt Penedès	102,3	Pl. de l'Exèrcit	890 20 66	58	95

Notes:

(1) Emissores que disposen de freqüència definitiva atorgada per la Generalitat de Catalunya.

(2) Emissora en fase de muntatge.

(3) Emet solament els caps de setmana.

(4) Emet només els dissabtes.

(5) Emet els dijous, divendres, dissabtes i diumenges.

(6) Emet en conveni amb una emissora pri-

vada 3 hores diàries de dilluns a divendres.

Molt important: Les emissores municipals emeten per la banda de FM en les freqüències de 101'7, 102, 102'3, 102'6 i 102'9.

Aquest cens ha estat possible gràcies a la col·laboració de L'EMUC (Emissores Municipals de Catalunya).

ARXIU

La premsa comarcal

D'ençà que va aparèixer, per primera vegada, el cens de la premsa comarcal a Catalunya editat per la Diputació de Barcelona, han vist la llum quatre guies de premsa comarcal a quatre comarques, editades per la Generalitat de Catalunya, i també aportacions de diversos autors sobre aquest tema, entre les quals hi ha la més recent, de Jaume Guillaumet (1). Tot i amb aquestes aportacions, hem considerat convenient de continuar la publicació del cens que anualment ha donat a conèixer el Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona. D'altra banda, des de diferents instàncies ens han animat a reeditar-lo, perquè ha estat l'única eina constant en la fixació de la història i dels moviments experimentats en la premsa comarcal, any rera any, la qual cosa converteix el cens en un documents bàsic -d'una banda- com a guia de les publicacions i -de l'altra- com a registre de la seva evolució, que permet que pugui servir-se'n qualsevol estudiós d'aquest fenomen comunicatiu tan específicament català.

El cens de 1983, en tota la seva amplitud de dades, ha estat editat -com ja és costum- en un *dossier* que actualment es trameta a tots els interessats. Malgrat tot, la revista ARREL vol incloure en aquest número una síntesi del cens amb una sèrie de dades analítiques de la realitat de la premsa comarcal avui, i també amb una relació sistemàtica de les publicacions que s'editaven a Catalunya el desembre de l'any passat, data en què es tanca el cens.

Cal fer un advertiment previ i que ja coneixen aquells que habitualment han seguit els censos editats fins ara: no es consideren en aquesta relació les publicacions que són diàries i d'informació general, ni tampoc les editades per ajuntaments ni les publicacions especialitzades. Solament tenen cabuda en el cens aquelles publicacions d'informació general, locals o comarcals,

amb una difusió comercial -ni que sigui mínima- i editades a les comarques catalanes.

Abans d'entrar, doncs, en la relació sistemàtica de les publicacions que configuren el mapa de la premsa comarcal a Catalunya, val la pena centrar el nostre interès en una sèrie de dades-resum sobre la realitat de la premsa a comarques.

Osona: la comarca amb més publicacions

La comarca amb més publicacions comarcals és, en aquest moments, la d'Osona, amb un total de 13 títols. Segueixen, després, les comarques del Maresme, el Bages i el Vallès Oriental, amb 12 cadascuna, el Vallès Occidental, que en té 11. Cal remarcar que el

(1) *La premsa comarcal. Història d'un periodisme popular*. Jaume Guillaumet. Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1982.

Maresme va perdre, al llarg de l'any passat, diverses publicacions, la qual cosa ha fet que deixés d'ocupar el lloc preferent de comarca amb més publicacions que acreditava l'any 1982. Heus aquí el quadre del número de publicacions editades a cada comarca:

Alt Camp	5
Alt Empordà	5
Alt Penedès	8
Alt Urgell	1
Anoia	5
Bages	12
Baix Camp	6
Baix Ebre	5
Baix Empordà	3
Baix Llobregat	9
Baix Penedès	4
Barcelonès	4
Berguedà	1
Cerdanya	1
Conca de Barberà	4
Garraf	3
Garrigues	2
Maresme	12
Montisà	-
Noguera	7
Osona	13
Pallars Jussà	1
Pallars Sobirà	1
Priorat	4
Ribera d'Ebre	2
Ripollès	1
Segarra	3
Segrià	5
Selva	6
Solsonès	-
Tarragonès	2
Terra Alta	1
Urgell	8
Vall d'Aran	-
Garrotxa	4
Gironès	8
Vallès Occidental	11
Vallès Oriental	12

Cal fer notar que malgrat que en el quadre hi ha tres comarques sense cap publicació comarcal, el cert és que publicacions editades en d'altres comarques veïnes hi arriben i recullen la seva actualitat. Amb això volem dir que la totalitat de les comarques catalanes són cobertes per la premsa comarcal, llevat, potser, de la Vall d'Aran, que seria així la comarca més desguarnida quant a elements comunicacionals d'aquest gènere.

Onze publicacions apareixen més d'un cop per setmana

De les 180 publicacions editades a les comarques catalanes, n'hi ha onze que apareixen més d'un cop a la setmana,

mentre que 34 tenen caràcter setmanal i 67 mensual. Heus aquí el quadre de periodicitat:

● 5 dies per setmana.	6 publicacions
● 4 dies per setmana.	1 publicacions
● 3 dies per setmana.	1 publicacions
● 2 dies per setmana.	3 publicacions
● Setmanal.	34 publicacions
● Cada quinze dies	8 publicacions
● Cada mes	67 publicacions
● Cada dos mesos	31 publicacions
● Cada tres mesos	20 publicacions
● Aparició irregular	9 publicacions
	180 publicacions

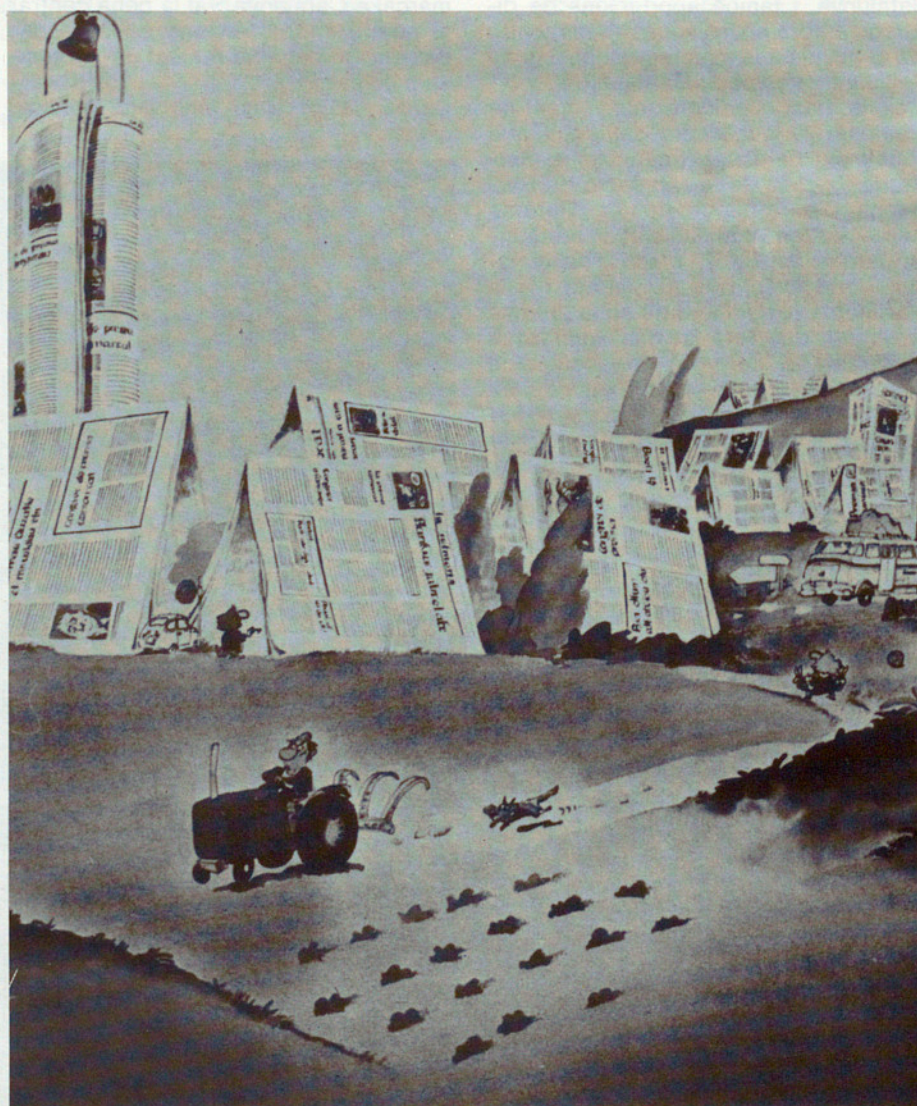
S'editen prop de 300.000 exemplars

El total de 180 publicacions comarcals edita prop de tres-cent mil exemplars.

La xifra és important si tenim en compte que els diaris de més tiratge del nostre país arriben assolir un total de dos-cents cinquanta mil exemplars diaris. La mitjana de tiratge de cadascuna de les publicacions se situa al voltant de mil cinc-cents exemplars, amb uns màxims de deu mil exemplars i mínims de l'ordre de tres-cents exemplars.

L'any passat van aparèixer vuit publicacions noves

Els darrers anys han significat una important revitalització de la premsa comarcal. Des del 1980 fins ara s'han creat un total de 53 publicacions diferents, sense fer esment d'algunes iniciatives que veieren la llum però que ara ja no hi són, com són els casos de *La Veu de la Ciutat* (Sabadell) i *El Mas-*

nou. La llista de publicacions, segons l'any de sortida, és:

● del 1850 al 1899	2
● del 1900 al 1936	4
● del 1937 al 1949	17
● del 1950 al 1959	8
● del 1960 al 1969	11
● del 1970 al 1975	16
● 1976	11
● 1977	19
● 1978	16
● 1979	20
● 1980	16
● 1981	12
● 1983	7
● No consta	3
	180

Les més veteranes són el *Diario de vilanova* (1850) i *El Eco de Stiges* (1886), totes dues del Garraf, comarca que, curiosament, només disposa d'una altra publicació.

Propietat de les publicacions

Quant a la propietat de les publicacions, es reparteix de la manera següent:

● Associacions diverses (culturals, de veïns, de pares de família...) ..	79
● Societats anònimes o limitades ..	36
● Col·lectiu de redactors	29
● Església	17
● Particulars	15
● Cooperativa	2
● No consta	3

180

La premsa comarcal és escrita en català

És important assenyalar que 119 del total de 180 publicacions són redactades íntegrament en català i només 10 tenen més del 50 % dels seus continguts redactats en llengua castellana.

Heus aquí el quadre d'utilització del català a la premsa comarcal:

● 100 % català	119
● Del 90 al 99 %	18
● Del 80 al 89 %	9
● Del 70 al 79 %	12
● Del 60 al 69 %	2
● Del 50 al 59 %	8
● Entre el 10 i el 49 % en català ..	10
● 100 % castellà	-
● No consta	2

Les que ja no hi són i les noves

Indiquem, tot seguit, aquelles publicacions que han estat baixa durant l'any 1982 i també les que han canviat de nom, a més de les que han sortit per primera vegada durant el decurs del darrer any.

Les publicacions desaparegudes són:

L'Aixada (La Seu d'Urgell), *Albada* (Puig-reig), *Alcanar* (Alcanar), *Alhora* (Gandesa), *Amposta* (Amposta), *El Balcó* (Gelida), *Bisbal/Comarca* (la Bisbal), *Camí ral* (Oliana), *Cap de la vila* (Sant Boi de Llobregat), *El Cardoni* (Cardona), *Cercavila* (Alguaire), *El Cérvol* (Cervià de les Garrigues), *Es Corcó* (Sant Feliu de Guixols), *Crònica* (Tarragona), *Croscat* (Santa Pau), *La Cucarada* (Calonge i Sant Antoni), *Cultura* (Valls), *Esqueixos* (Sant Sadurni d'Anoia), *Ganxo* (Organyà), *Gazeta de Manresa* (Manresa), *La Gota* (Palau de Plegamans), *Informes Baix Penedès (el Vendrell)*, *Joventut de l'Alt Camp* (Valls), *Llaç* (Argentona), *Llamborda* (Manresa), *Lligam* (el Bruc), *Martellada* (Olost de Lluçanes), *El Mirall* (Valls), *Nord* (Girona), *Nova Lletra* (Alguerri), *El Nunci* (Calella), *L'Ocell* (Sant Pol de Mar), *L'Ocellot* (Santa Maria de Palautordera), *L'ou com balla* (Arenys de Munt), *Perxada* (Arbúcies), *Plaça Major* (Sant Pere Pescador), *El Poble* (Callús), *La Popa* (Borredà), *El Pou Calent* (la Garri-

ga), *El Pregoner d'Urgell* (Bellpuig), *El Quart* (L'Arboç), *Quatre Fulls* (Castellar del Vallès), *La rambla* (Igualada), *Ràpita* (Sant Carles de la Ràpita), *La revisteta* (Tarragona), *El Ripoll* (Sant Llorenç Savall), *Sant Fost Informatiu* (Sant Fost de Campsentelles), *Lo Senienç* (La Sènia), *La Seu* (la Seu d'Urgell) *El Torrent* (Esplugues de Llobregat), *Tot* (Viladecavalls), *Ulldecona* (Ulldecona), *Urgell 2000* (Mollerussa), *La Veritat* (Berga), *Vilanova del Camí* (Vilanova del Camí) i *Vimbodí* (Vimbodí). En total, 57 publicacions.

Les que han canviat de nom, són: *El Periòdic de la Comarca d'Anoia* (Igualada) pel de *Anoia*; *Atalaia* (Far d'Empordà) pel de *Far5s*; *Terra* (Sant Hilari Sacalm) pel de *Temps*; *La Voz del Bajo Ebro* (Tortosa) pel *La Veu del Baix Ebre* i *Gramma* (Santa Coloma de Gramenet) pel de *Ciutat de Santa Coloma de Gramenet*.

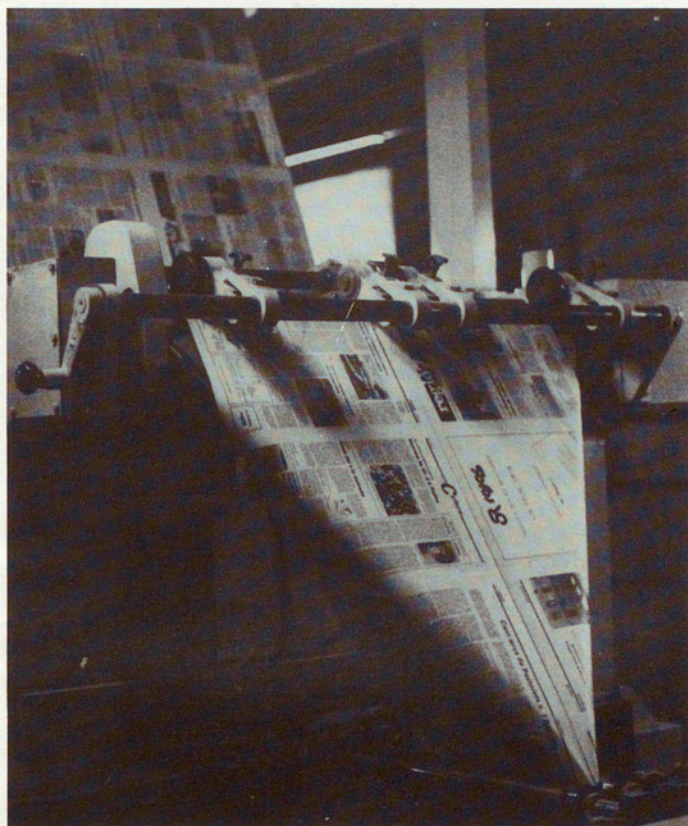
Les publicacions noves són: *La Boira* (Vic), *Cimbori* (Barbens), *La Crònica de l'Alt Camp* (Valls), *El Francoli* (l'Espluga de Francoli), *El Passeig* (la Seu d'Urgell), *El Pati* (Valls) i *El Pla de Bages* (Manresa).

En resum, doncs, han desaparegut un total de 57 publicacions mentre que n'han aparegut 8, i 5 han canviat de nom. Les publicacions existents en tancar el cens de 1983 eren 180.

Cens de la premsa comarcal

Publicació	Adreça	Publicació	Adreça
<i>L'Abrigall</i>	Masia de Can Farrès. Les Pedritxes. Matadepera. Vallès Occidental.	<i>Butlletí Informatiu del Casal del Montgri</i>	Sant Agusti, 26. Torroella de Montgri. Baix Empordà.
<i>L'Actualitat Comarcal</i>	Torres i Bages, 11, 1.ª-B. Granollers. Vallès Oriental.	<i>Butlletí de Llagostera</i>	Apartat de Correus n.º 54. Llagostera. Gironès.
<i>L'Aldea</i>	Associació de Veïns de l'Aldea. L'Aldea. Baix Ebre.	<i>El Carrascllet</i>	Plaça de l'Església, 8. Capçanes. Priorat.
<i>Aiona</i>	Rambla de Sant Isidre, 24. Igualada. Anoia.	<i>Carrilet</i>	Roser, 15. Bellvis. Noguera.
<i>Alella</i>	Plaça de l'Ajuntament, 12. Alella. Maresme.	<i>Casma</i>	Església, 1. Maians. Bages.
<i>Àncora</i>	Verdaguer, 6, 3.ª Sant Feliu de Guixols. Baix Empordà.	<i>El Cep</i>	Sant Antoni, 59. Sant Sadurn d'Anoia. Alt Penedès.
<i>Arada</i>	Sant Marc, 18. Castellbisbal Vallès Occidental.	<i>Cerç</i>	Avda. Catalunya, 7, 1r. Corbera de Terra Alta. Terra Alta.
<i>Arenys/Vida Parroquial</i>	Parròquia de Santa Maïa d'Arenys de Mar. Arenys de Mar. Maresme.	<i>El Cèrvol</i>	Urbanització El Bosc, 94. Banyeres del Penedès. Baix Penedès.
<i>Arrel</i>	Associació Cultural Arrel. Tèrmens. La Noguera.	<i>Cimbori</i>	Carrer Major, 10. Barbens. Urgell.
<i>Arrels</i>	Carretera de Barcelona, s/n. Avinyonet del Penedès. Alt Penedès.	<i>Els Cingles</i>	Pça. Diputació, 1 (Can Nazari). Tavertet. Osona.
<i>Ausona</i>	Carrer de Gallisà, 1, 1.ª - 1. Vic. Osona.	<i>Ciutat de Sta. Coloma de Gramenet</i>	Balldovina, 14. Sta. coloma de Gramenet. Barcelonès.
<i>Avenç</i>	Carrer de Sant Josep, 1. El Palau d'Anglesola. Urgell.	<i>La Comarca d'Olot</i>	Galwey, 1, 1r., 1a. Olot. Garrotxa.
<i>El Bagant</i>	Passeig de la Indústria, 11. Banyoles. Gironès.	<i>Contrapunt</i>	Major, 8-16. Pineda. Maresme.
<i>El Balcó</i>	Jardi Roselló, 20, s/à. - 2n. Sant Quinti de Mediona. Alt Penedès.	<i>Contravent</i>	Mogent, 21. Vilanova del Vallès. Vallès Oriental.
<i>La Banya</i>	Plaça de la Vila, s/n. Tornabous. Urgell.	<i>La Crònica de l'Alt Camp</i>	Grup Xamorra, 144. Valls. Alt Camp.
<i>La Barana del Fossar</i>	Almenar. S egríà.	<i>Crònica de Mataró</i>	Riera, 33-54, 2N. Galeries Aimart. Mataró. Maresme.
<i>Barret Picat</i>	Prat de la Riba, 1ª Linyola. Noguera.	<i>Crònica de Súria</i>	Avda. Ajuntament, 11-13. Súria. Bages.
<i>Basalt</i>	Carrer Nou, 20. Castellfolit de la Roca. Garrotxa.	<i>Crònica de la Vida d'Esplugues</i>	Quintana, 65. Esplugues de Llobregat. Baix Llobregat.
<i>El Breny</i>	Apartat de Correus, 2. Sant Vicenç de Castellet. Bages.	<i>Delta</i>	Pau Casals, 47, baixos. El Prat de Llobregat. Baix Llobregat.
<i>La Boira</i>	Passeig de la Generalitat, 35. Vic. Osona.	<i>Des dels Quatre Cantons</i>	Edifici Ajuntament. L'Atmella de Mar. Baix Ebre.
<i>El Brogit</i>	Apartat de Correus n.º 1. Castellbell i el Vilar. Bages.	<i>Des dels Quatre Cantons</i>	Edifici Ajuntament. L'Atmella de Mar. Baix Ebre.
<i>El Brollador</i>	Plaça Sant Pere, 4. Cassà de la Selva. Gironès.	<i>Diario de Sabadell</i>	Calders, 21-25. Sabadell. Vallès Occidental.
<i>El Butlletí de Falset i Comarca.</i>	Plaça. de la Quartera, 41. Falset. Priorat.	<i>Diario de Terrassa</i>	Galileo, 347. Terrassa. Vallès Occidental.
		<i>Diari de Vilanova</i>	Rambla Principal, 90, 3r. 4a. Vilanova i la Geltrú. Garraf.

Publicació	Adreça
<i>Dous</i>	Carrer Tortosa, 16. Rasquera. Ribera d'Ebre.
<i>Ebre Informes</i>	Avda. Generalitat, 171, 1r. 7è. Tortosa. Baix Ebre.
<i>El eco de Sitges</i>	Bonaire, 6. Sitges. Garraf.
<i>Eixir</i>	Arbeca, 2. Belianes. Urgell.
<i>L'Empordà</i>	Pl. del Sol, 6, baixos. Figueres. Alt Empordà.
<i>Enllaç</i>	Catalunya, 1, baixos. Bellcaire d'Urgell. Urgell.
<i>L'Escalenc</i>	Cercle Esportiu L'Escala. Garbi, 7. L'Escala. Alt Empordà.
<i>Esclat</i>	Carrer Major, 105. Sant Celoni. Vallès Oriental.
<i>Les Escletxes-2</i>	Major, 7. El Papiol. Baix Llobregat.
<i>L'Esparver</i>	Pl. Anselm Clavé, Casal de Col·leccions Municipals. Sallent. Bages.
<i>L'Espiga</i>	Carrer Gran, 4, 1r., 2a. Calldetenes. Osona.
<i>Espitllera</i>	Vilanova del Mercadal, 8, 1r. Montblanc. Conca de Barberà.
<i>L'Espurna</i>	Mossèn Ferran, 10. Seròs. Segrià.
<i>Estela</i>	Clavé, 51. Calella. Maresme.
<i>L'Estenedor</i>	Pasqualet, 14. Menàrguens. La Noguera.
<i>La Farga</i>	Passeig Verdaguer, 1. Salt. Girona.
<i>Farús</i>	Casa de la Vila. Grup de Joves. Far d'Empordà. Alt Empordà.
<i>La Femosa</i>	Castell, 23. Artesa de Lleida. Segrià.
<i>La Figuereta</i>	Goya, 54. Calders. Bages.
<i>Flama</i>	Sindicat, 25, 2n. 2a. El Pla de Santa Maria. Alt Camp.
<i>Fonoll</i>	Apartat de Correus n.º 1, Juneda. Lleida.
<i>La Font</i>	Pg. Felip Rodés, 15-17. Biblioteca del Poble. Ivars d'Urgell. urgell.
<i>La Font del Be</i>	Apartat de Correus n.º 78. Sant Joan Despi. Baix Llobregat.
<i>La Font del Perelló</i>	La Font del Perelló. El Perelló. Baix Ebre.
<i>Font Tallada</i>	Barriada Sadurni. Sant Pere Molanta. Olerdola. Alt Penedès.
<i>Forja</i>	Església, 16. Castellar del Vallès. Vallès Occidental.
<i>El Francolí</i>	Pl. Montserrat Canals, s/n. L'Espluga de Francolí. Conca de Barberà.
<i>El Gallaret</i>	Parròquia Sant Miquel de Balenyà. Sant Miquel de Balenyà. Osona.
<i>Gira-Sol Solivellenc</i>	Grup Cultural de la Dona. Pl. Major, 1, 1r. Solivella. Conca de Barberà.
<i>Hora Nova</i>	Sant Josep, 23. Figueres. Alt Empordà.
<i>Igualada</i>	
<i>«Periòdic de l'Anoia»</i>	Creueta, 30 interior. Igualada. Anoia.
<i>Isard</i>	Apartat de correus n.º 89. Mollerusa. El Pla d'Urgell.
<i>Issauna</i>	Apartat de Correus, s/n. Guissona. Segarra.

Arrel / Comunicació

Publicació	Adreça
<i>Joc Vell i Voltes</i>	Roser, 24. Vilabella. Alt Camp.
<i>Llaç d'Unió</i>	Apartat de Correus n.º 81. Molins de Rei.
<i>Llicorell</i>	Carretera de Porrera, s/n. Falset. Priorat.
<i>Lloret Gaceta</i>	Apartat de Correus n.º 69. Lloret de Mar. La Selva.
<i>Llum i Guia</i>	Marina, 24. Cassà de la Selva. Gironès.
<i>Malla</i>	Pl. de l'Església, s/n. Malla. Osona.
<i>Manlleu Publicació</i>	Pg. Sant Joan, 63. Manlleu. Osona.
<i>El Maresme</i>	Carrer Amàlia, 16. Mataró. El Maresme.
<i>El Martinet</i>	Butlletí Local El Martinet. Sant Martí Sarroca. Alt Penedès.
<i>Missatge</i>	Avda. Rei En Jaume, 55. Cardedeu. Vallès Oriental.
<i>Montserrat</i>	Major, 15. Cervera. Segarra.
<i>La Nàpia</i>	Carrer de la Cort, 5, 2n., 3a. valls. Alt Camp.
<i>Nosaltres</i>	Pl. de l'Estació, s/n. Masquefa. Anoia.
<i>El Nostre Poble</i>	Antoni Paradís, 1. Santa Oliva. Baix Penedès.
<i>El 9 Nou</i>	Pg. de la Generalitat, 21, int. Vic. Osona.
<i>Nova Tàrrega</i>	Sant Eloi, 2. Tàrrega. Urgell.
<i>Nueva Badia</i>	Via Plata, 1, 5è, A. Ciutat Badia. Vallès Occidental.
<i>Lo Nunci</i>	Raval Santa Anna, 48, 1r. Reus. Baix Camp.

Publicació	Adreça
<i>El Nus</i>	Pau Major, 3' 3r., 1.ª Cervelló.
<i>L'Observador</i>	Sant Josep, 29. Martorell. Baix Llobregat.
<i>L'Olotí</i>	Hospici, 9 Olot. Garrotxa.
<i>L'Om</i>	Pça. de l'Església, 2. Riudoms Baix Camp.
<i>Onada</i>	Avda. Roma, 25, baixos. Premià de Mar. Maresme.
<i>L'Opinió</i>	Apartat de Correus n.º 89. Premià de Dalt. Maresme.
<i>La Palanca</i>	Escoles, s/n. Artesa de Segre. Segrià.
<i>Paraules al Vent</i>	Casa de Sant Jordi Desvalls. Sant Jordi Desvalls. Gironès.
<i>El Passeig</i>	Avda. Valls d'Andorra, 28 baixos. La Seu d'Urgell. alt Urgell.
<i>El Pati</i>	Carrer Major, 2, 2n. Valls. Alt Camp.
<i>EL Periódico del Llobregat</i>	Barcelona, 64. L'Hospitalet de Llobregat. Barcelonès.
<i>Els Piteus</i>	Colom, 32. Edifici Diamant, esc. A, 1r., 1a. Blanes. Selva.
<i>El Pla de Bages</i>	Barcelona, 6. Manresa. Bages.
<i>Plaça Gran</i>	Girona, 189, baixos A. Granollers, Vallès Oriental.
<i>Plaça de la Llenya</i>	Apartat de Correus n.º 3. Canet de Mar. Maresme.

Publicació	Adreça
<i>El Pont de Fusta</i>	Apartat de Correus n.º 71. Vilaseca. Tarragonès.
<i>Lo Pont del Riu</i>	Avda. Catalunya, 8. Alfarràs. Noguera.
<i>Portal</i>	Biblioteca Municipal, Sitjar, 19, 1r. Albesa. Noguera.
<i>Portal Nou</i>	Vidal i Barraquer, 1. Llorenç del Penedès. Baix Penedès.
<i>Portaveu de la Comarca del Mig Segre</i>	Apartat de Correus n.º 15. Ponts. Noguera.
<i>Presència</i>	Figuerola, 28. Girona.
<i>Proa</i>	Ave Maria, 3. Palamós. Baix Empordà.
<i>Progrés</i>	Doctor Ferran i Clua, 6. L'Hospitalet de Llobregat. Barcelonès.
<i>Els Quatre Vents</i>	Carrer de la Font, 11. Salomó. Tarragonès.
<i>Recull</i>	Carrer Ample, 18. Blanes. Selva.
<i>Regió III</i>	Carrer Sant Joan, 39, 1r. Vilanova i la Geltrú, Garraf.
<i>Regió 7</i>	Muralles de Sant Francesc, 2. Manresa. Bages.
<i>Reguissol</i>	Ramon Albó, 4, 5è., 1a. Barcelona (responsable). Sant Esteve de Palautordera (Vallès Occidental)
<i>Lo Raier</i>	Apartat de Correus, n.º 68. Tremp. Pallars Jussà.
<i>Relleu</i>	Pl. Marquès de la Quadra, s/n. Sant Julià de Vilatorrada. Osona.
<i>Ressò</i>	Major, 30. Corresp. Ap. Cor. Sta. Coloma de Farners. Selva.
<i>Retalls</i>	Àngel Guimerà, 27 (L'Avenç). Esplugues de Llobregat. Barcelonès.
<i>Retruc</i>	Apartat de Correus n.º 5. Calafell. Baix Penedès.
<i>Reus</i>	Baix del Carme, 23 bis. Reus. Baix Camp.
<i>Revista de Badalona</i>	Canonge Baranera, 64, 1r. Badalona.
<i>Revista de Banyoles</i>	Pça. Santa Maria, 5. Banyoles. Corresp. apart, Cor. 21 Gironès.
<i>Revista Cambrils</i>	Cardenal Vidal, 15. Cambrils. Baix Camp.
<i>Revista del Vallès</i>	Avda. Sant Esteve. 3 baixos. Granollers. Vallès Oriental.
<i>El Ripollès</i>	Apartat de Correus n.º 90. Ripoll. Ripollès.
<i>Ronçana</i>	Can Cabor -La Sagrera-. Santa Eulàlia de Ronçana. Vallès Oriental.
<i>Rubricata</i>	Rafael Casanovas (abans Sant Antoni), 7. Rubí. V. Occidental.
<i>Rufaca</i>	Pg. Deu d'Abril, s/n. Puigcerdà. Cerdanya.
<i>Sant Maure</i>	Sant Bartomeu, 12, 1r. 2a. Santa Margalida de Montbui. Anoia.
<i>Santpedor. Portaveu de la vila</i>	Pça. Gran, 1. Santpedor. Bages.

Publicació	Adreça
<i>Sarment</i>	Carrer Nord, 2. Centre Cultural de Balsereny. Bages.
<i>Segarra</i>	Pg. Balmes, s/n. Cervera. La Segarra.
<i>La Segarra</i>	Pati del Castell, s/n. Santa Coloma de Queralt. Conca de Barberà.
<i>Setmanari Montbui</i>	Pça. de la Font del Lleó, 10. Caldes de Montbui. V. Occidental.
<i>Siroc</i>	Jaume I, 2. Santa Susanna. Maresme.
<i>Soca i Arrel</i>	Ajuntament de Marçà. Marçà. Priorat.

Diputació

**El Garraf, una peça important
en l'anell verd de l'entorn
barceloní**

Aprovat el Pla Especial del Garraf

La recuperació del massís, una decisió que no podia esperar més

El ple ordinari de la Diputació de Barcelona corresponent al mes de febrer aprovà el Pla Especial del Parc Natural del Garraf. Ha estat una decisió que calia prendre per tal de preservar al massís de la continuada agresió que ha anat sofrint en el decurs dels darrers ans. La filosofia del pla aprovat no és altra que fer possible l'establiment d'un règim de protecció del medi natural, del sistema agrícola i del patrimoni artístic del massís del Garraf.

No hi pas cap dubte que el Garraf reuneix totes les condicions per ser ordenat com a parc natural. L'excel·lent qualitat científica del seu medi natural, el notable interès dels testimoniatges de la relació de l'ésser humà amb aquest

medi i l'alt grau de qualitat i significació de la seva configuració paisatgística són dades inequívocues que avalen tal afirmació; sense perdre de vista, d'altra banda, la importància que pren aquesta zona per la seva proximitat als nuclis

habitats del Baix Llobregat.

La peculiar geomorfologia del parc, d'excel·lent interès per ella mateixa, fa que al Garraf es desenvolupin uns biotops gairebé insòlits a la resta de Catalunya, la qual cosa justificaria, ja tota sola la protecció específica.

Troblem al Garraf, així mateix, una continuada interacció entre l'activitat humana i el paisatge. Un «diàleg» que assoleix nivells d'allò més interessants. A hores d'ara, encara és possible llegir en les estructures i construccions que es manifesten arreu del massís les diverses etapes de tot procés històric:

SERVEI DE PARCS NATURALS

Els rasclers constitueix una de les formacions geològiques més típiques del massís del Garraf.

bosc, conreu de vinya, ramaderia de cabra... Cal afegir, a més, el notori caràcter tipològic i arquitectònic de moltes de les masies que hom troba al Garraf, perfectament adaptades a les característiques productives de cada moment històric i fortament determinades, sempre per les dues condicions que imposa el Garraf a l'assentament humà.

Un factor important més, que ha justificat la redacció del present pla especial endegat per la Diputació de Barcelona, és l'interès paisatgístic del massís. A més de l'orografia abrupta i trencada, la peculiar botànica que s'hi desenvolupa configura un paisatge de trets prou suggerents, apreciables tant des de l'interior del massís com des de l'exterior, particularment des del mar.

El tractament que preveu el present pla especial del Garraf no es limita en cap cas a la protecció passiva: tot al contrari, un dels seus objectius bàsics és la recuperació de la funció social de l'espai. La cura adequada de tots els aspectes abans indicats es compatibilitza amb l'atenció de la demanda de la societat actual pel que fa a zones de lleure i esbarjo, igual com les necessitats que planteja la pedagogia moderna pel que fa a l'ecologia i al medi natural. D'altra banda, el pla pren una actitud decidida de contenció i correcció dels deterioraments provocats per les activitats degradants que, d'uns anys ençà, s'han instal·lat al Garraf. El seu isolament geogràfic mateix i la seva difícil accessibilitat han estat, potser, les raons que expliquen una degradació

que la societat urbana actual rebutja. Aquesta circumstància, tant com l'aprofitament indiscriminat dels seus recursos minerals i la problemàtica dels seus incendis forestals que han mal·lès importants indrets, fa que un tractament racional del territori hagi de considerar, de manera preferent, l'enfrontament actiu amb aquests problemes.

EL PLA ESPECIAL: OBJECTIUS PRINCIPALS

En termes general, la finalitat del pla especial aprovat és –segons la lletra del text– «l'establiment d'un règim de protecció del medi natural, del sistema agrícola i del patrimoni arquitectònic

Què és el massís del Garraf

Situat a la part meridional de l'actual província de Barcelona, el massís del Garraf està format per un conjunt de relleus disposats entre la vall inferior del Llobregat, el mar i la depressió del Penedès. Configuren el massís muntanyes de moderada altura –592 metres a la Morella–, que s'aixequen entre l'altiplà de Begues, el curs de la riera de Begues-Oleseta, el mar i els turons pissarrencs de la riba oest del Llobregat.

El massís orogràfic cavalca sobre tres comarques: Baix Llobregat, Garraf i Alt Penedès. Des del punt de vista administratiu, ocupa terrenys que pertanyen als municipis de Begues, Olesa de Bonesvalls, Olivella, Sitges, Avinyonet, Sant Pere de Ribes, Castelldefels i Gavà. Alçat com de manera sobtada sobre el Mediterrani, entre les terres deltaïques del Llobregat i les depressions del pre-litoral, el massís se'n presenta com un laberint quasi impenetrable d'aspres muntanyes solcades per una reticulada xarxa de sots i fondals, profunds i secs, mancats d'una circulació d'aigua continuada.

Tanmateix, entremig dels penya-segats i les valls estretament encaixades, s'estenen amples planes, suaus i acollidores, com el pla de les Basses o el Pla de Camp Gras, que corresponen a veritables superfícies d'erosió, modelades pels factors geodinàmics.

Malgrat la imatge de solitud i de despoblament que ofereix actualment el Garraf, el massís ha estat objecte al llarg del temps d'una intensa utilització per part de l'home, la qual cosa ha determinat fortament l'actual configuració paisatgística del seu àmbit geogràfic.

Avui el Garraf és un desert econòmic. Solament alguns ramats i magres conreus establerts en les depressions més suaus constitueixen factors productius de l'economia rural. Tot i això, els rastres i els testimoniatges d'antics assentaments al massís es manifesten arreu, malgrat les nombroses dificultats que representava per al poblament humà.

Així, els incendis forestals que tan sovint afecten el massís han fet descobrir les innombrables feixes i murets, en desaparèixer el seu camuflament natural. Les fèrtils doli-

nes, abans conreades i ara cobertes pel prat de fenàs, ressalten vivament entremig dels aspres camps de lapiaz i les aclaparadores mates de garric.

La toponímia, meticulosa i precisa, reitera la presència i a l'activitat del ramats com a mitjà principal de subsistència per a la població: el Corral d'en Jaume, el Corral de l'Esquerrà, el Pla de les Basses o la Pleta del Cèrvol.

A causa de la recessió rural i la densificació de la conurbació barcelonina, Garraf ha adquirit noves funcions dins el sistema econòmic i social: apareixen intents d'urbanització a l'interior i la perifèria del massís que sovint degraden el paisatge; els caps de setmana esdevé espai de visita turística i de caçadors.

Al mateix temps, el massís de Garraf s'ha convertit en dispositiu d'aquelles activitats tan rebutjades i a la vegada tan necessàries per al manteniment dels grans sistemes metropolitans, com l'eliminació de les deixalles sòlides, l'extracció de materials de construcció –pedra, ciment– o la instal·lació d'antenes i línies elèctriques.

Amb el fenomen de la concentració de la població a la ciutat, el mosaic agro-silvo-pastoral que tan profundament transformà i diversificà el paisatge original, resta fossilitzat i novament substituït per la dinàmica natural de les comunitats vegetals que envaeixen les clarianes i les pastures, o bé queda definitivament destruït quan les implantacions urbanístiques i industrials n'eliminen qualsevol resta.

Ja al *Regional Planning o Pla de Distribució en Zones del Territori Català*, redactat l'any 1932 pel doctor Rubió i Tudurí per encàrrec del Govern de la Generalitat republicana, figurava el Garraf amb la qualificació de «parc reservat». Els esdeveniments històrics per tots coneguts varen congelar qualsevol projecte i no fou fins l'any 1976 que la Diputació de Barcelona adoptà l'acord d'incorporar el massís de Garraf al catàleg de parcs del pla provincial endegat el 1963.

Així, el present pla especial apareix, no pas com una imposició al territori i a la seva ordenació urbanística, sinó com la realització d'una necessitat assumida i anunciada des de fa molt de temps.

del massís del Garraf, els seus valors fonamentals són la configuració geològica, la flora, la fauna i els ecosistemes que formen el paisatge i tots aquells elements que testimonien l'actuació històrica de l'home sobre el territori, considerats no com a elements isolats, sinó com a components d'un sistema complex de relacions entre l'home, el paisatge i el medi natural».

Els objectius bàsics que configuren el règim de protecció del present pla especial són quatre: la restauració, la funció social, l'equilibri entre l'activitat humana i el medi natural i la conservació del medi.

a) Les activitats degradants que es desenvolupen al Garraf, igual com d'altres circumstàncies de caràcter excepcional, han fet que alguns dels components de l'ecosistema hagin estat fortament deteriorats. És per això que el primer objectiu que s'ha fixat el pla és la restauració dels sectors i elements més fortament afectats, la contenció de les activitats continuades que han provocat aquesta situació i l'establiment de mesures preventives que evitin la reproducció de fenòmens destructors, com són els incendis forestals.

b) El pla especial del Parc Natural del Garraf no apareix com un instrument de protecció passiva dels diversos elements que componen el sistema geogràfic. Hi ha una voluntat d'atendre la demanda evident existent en la societat actual i d'esimular-la a gaudir del medi natural. Així, doncs, el pla preveu un sistema mínim de dotacions i una estructura viària adequades per satisfer el potencial de visitants del parc. D'acord amb la política general del sistema de parcs naturals de les comarques barcelonines —i considerats els programes de divulgació que desenvolupa a hores d'ara el Servei de Parc, de la Diputació i tot atenent les característiques específiques del Garraf—, aquest pla preveu l'oferiment d'espais i d'instal·lacions per al lleure, i la previsió d'elements per a l'ensenyament i la divulgació. També és previst, d'altra banda, dotar dels instruments necessaris a la investigació i l'estudi científic dels elements que conformen el medi natural del Garraf.

c) El massís és un àmbit geogràfic amb una forta intervenció de l'activitat humana. El pla ha de classificar els usos i actuacions que s'hi desenvolupen, contenint i limitant els que es considerin incompatibles amb el manteniment del sistema de relacions que caracteritzen el Garraf. La fàbrica de ci-

ment o l'abocador d'escombraries en són exemples significatius. Al contrari, sota el concepte de manteniment actiu dels sistemes existents al massís, cal incloure la promoció i l'ajut a l'activitat agrària desenvolupada en aquest àmbit geogràfic. I això, tant per una necessitat social respecte a la població que hi viu com pel fet que aquest sistema productiu és, en molts sectors, factor substancial en la configuració del paisatge.

d) Un dels components bàsics del sistema de relacions, objecte de protecció en el pla especial, no constitueix sens dubte el medi natural del Garraf. En aquest sentit, en preveuen les determi-

nacions necessàries per garantir l'adequada preservació d'aquests sistemes naturals, tot rebutjant tota mena d'intervenció considerada atemptatòria d'aquesta conservació. Es garanteix, també, l'aprofitament dels recursos.

Considerada la peculiar situació geogràfica del Garraf, situat entre dues zones de clara vocació turística, el parc natural ha de constituir una alternativa complementària a l'oferta tradicional en aquesta matèria. Tampoc no s'han de perdre de vista d'altres sectors que, malgrat el seu caràcter minoritari, tenen en el Garraf una importància i una tradició singular, com són l'excursionisme, l'espeologia i l'escalada.

El margallo és una espècie vegetal que es troba sovint en el massís del Garraf, amb la particularitat que aquest indret és precisament en la part més septentrional on es pot trobar.

ELS CRITERIS BÀSICS DEL PLA ESPECIAL

Els objectius als quals ens referiem en l'apartat anterior es tracten al Pla Especial a través dels següents criteris generals:

Definició de mesures actives de restauració i de regeneració del medi natural, fonamentant l'aprofitament racional dels seus recursos quan les característiques ho permetin. S'hi inclou, també, la preservació absoluta d'elements o de sectors d'especial significació o d'elevada fragilitat.

Oferiment d'espais i d'instal·lacions per al lleure i l'esbarjo.

Oferiment d'elements per a l'ensenyament i divulgació, amb preferent atenció envers la població escolar.

Promoció i foment de tasques d'investigació científica.

Delimitació, contenció i correcció dels processos continuats de degradació del medi natural: pedreres, abocadors, instal·lacions tècniques i d'altres.

Conservació i rehabilitació, quan sigui possible, dels edificis tradicionals del Garraf, considerats com a testimoni físic de l'activitat de l'home sobre el territori. Cal incloure en aquesta consideració l'arquitectura complementària –corrals, pletes, barraques, parets de marge– pel seu valor d'interès tipològic.

Determinació dels instruments de gestió necessaris per regular i per promoure la utilització racional i harmònica del territori.

TRACTAMENT DE LES DIFERENTS ZONES

L'adequat tractament de la diversitat de situacions que concorren en el massís del Garraf fa que el Pla Especial hi estableixi diferents zones. Amb un caire essencialment protector es defineixen les zones d'«Interès Natural» i d'«Especial Interès». Pel que fa al tractament de problemes molt específics es delimiten les zones «Litoral» i de «Tractament Especial», mentre que la denominada «Agrícola» té com a finalitat bàsica la conservació i el millorament del sistema de cultius. Finalment, l'incendi del propassat mes de juliol del 1982 fa que la zona «Forestal» tingui una finalitat essencialment restauradora. Això no impedeix, però, que el Pla prevegi l'aplicació, en un sector concret d'una zona, la normativa d'una altra, quan els paràmetres que defineixen aquesta segona dominin sobre la cartografiada. Aquesta circumstància

està obligada per evitar una zonificació excessivament fragmentada del territori.

EL PAISATGE CARACTERÍSTIC: LA ZONA D'INTERÈS NATURAL

La «Zona d'Interès Natural» està integrada per tots aquells terrenys no classificats d'una altra manera en el Pla Especialment. Genèricament, a més

dels sistemes minoritaris, l'integren els sectors on es desenvolupa el paisatge més característic del Garraf: gran sectors de rasclers amb la presència, com a vegetació dominant, del margalló i del garric.

La seva finalitat bàsica és la protecció i el desenvolupament harmònic del sistema de relacions entre el medi natural, el paisatge i l'activitat humana, ajustades a les exigències que imposen les

La dolina: una zona fèrtil entre les roques de carbonat càlcic, una de les moltes característiques del massís del Garraf.

L'explotació agrícola és una de les activitats que potenciarà el Pla.

tasques educatives i del lleure proposades en el Pla Especial.

Les dures condicions físiques que caracteritzen amplis sectors d'aquesta «Zona d'Interès Natural», provoquen que l'aprofitament dels seus recursos sigui gairebé nul. I això de molts anys ençà. Això comporta, que les activitats econòmiques que s'hi desenvolupen tinguin, majoritàriament, un clar caràcter residual. El Pla admet la possibilitat de pastura –potset l'única que manté una certa viabilitat–, així com una eventual recuperació de conreus abandonats.

El ventall d'utilitzacions que es permeten a les edificacions és força ampli, en considerar que la rehabilitació funcional és el millor mecanisme per a la conservació del patrimoni: habitatge, serveis al públic visitant, etc. En tot cas, aquestes operacions estan absolutament condicionades al tractament adequat de l'arquitectura existent, considerada com un testimoniatge de gran interès pel que fa a la relació de l'home amb el territori.

Les possibilitats de nova edificació es limiten, en les circumstàncies i condicions que defineix el text normatiu, a l'ampliació fins al 50 per 100 del volum existent en el moment de l'aprovació del Pla, i a aquelles instal·lacions de servei que no puguin ser estatjades en construccions tradicionals. A qualsevol altre efecte, l'àmbit del Parc Natural es considera saturat amb el edificis existents.

ELS TERRENYS EN EXPLOTACIÓ: LA ZONA AGRÍCOLA

Constitueixen la «Zona Agrícola» aquells sòls on es concentren terrenys d'activitat agrícola que actualment estan en explotació o bé en possibilitats de recuperació segons els objectius del Pla Especial.

La finalitat bàsica d'aquesta zona és el manteniment i el millor desenvolupament de les activitat agràries i el millorament de les condicions de vida dels habitants, compatibilitzant-ho tot amb la necessària protecció del medi natural i dels elements del patrimoni arquitectònic.

Les activitats admeses en la «Zona Agrícola» responen a les seves pròpies característiques; el Pla Especial preveu una flexibilitat més gran en el tractament de les edicions existents.

LA ZONA D'ESPECIAL INTERÈS

Configuren la «Zona d'Espècial Inte-

rès» tots aquells elements de caràcter eventual que, per les seves pròpies característiques i l'elevat interès, exigeixen un tractament protector d'espècial intensitat.

Han estat incorporats a aquesta zona els elements que tot seguit s'esmenten:

Dolines. Fenomen geomològic de les formacions càrstiques, amb una contribució molt espècial a la definició del paisatge del massís. La destrucció o el deteriorament que han sofert moltes dolines del Garraf és la millor raó per justificar la inclusió de les més representatives en aquesta zona.

Avencs. Un fet inseparable de la formació càrstica és la presència de l'avenc. La intensa activitat espeleològica que es desenvolupa al Garraf, el perill d'abocament incontrolat i la fragilitat de la fauna subterrània justifiquen la inclusió en aquesta «Zona d'Espècial Interès» dels avencs de característiques més remarcadament científiques i històriques, o bé d'aquells que es troben en perill d'agressió.

Barrancs. Els barrancs són, juntament amb els avencs, fenòmens habituals del paisatge càrstic. El valor excepcional d'aquesta configuració paisatgística, el paper de suport de determinats poblaments botànics i la condició de refugi d'un important sector de la fauna del Garraf han fet del tot imprescindible

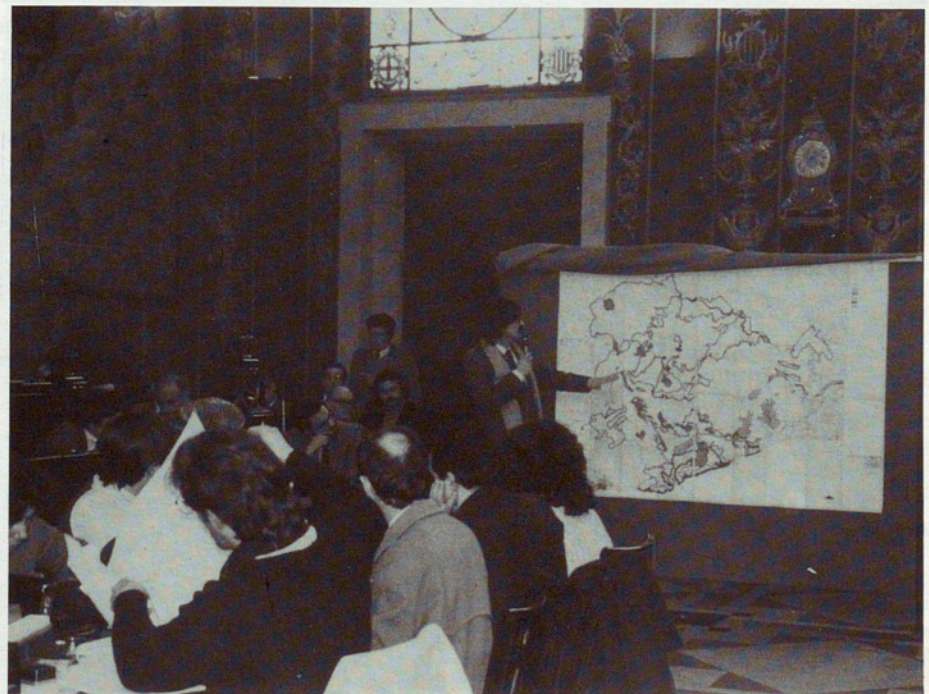
incorporar els barrancs a la «Zona d'Espècial Interès».

L'adequada preservació d'aquests elements i la seva integració correcta en el programes de gestió quotidiana del Parc fan del tot imprescindible apropiació. Mentre no es produeixi aquesta circumstància hi són admesos els usos actuals, sempre que no suposin un deteriorament dels valors que en justifiquen la protecció.

EL MASSÍS VORA MAR: LA ZONA LITORAL

La «Zona Litoral» comprèn el sector limitat entre el coronament del talús superior de la carretera C-246 i la línia del mar, que es caracteritza per la implantació de grans vies de comunicació. Aquesta zona s'incorpora al Parc Natural tot considerant l'estreta relació que té el massís amb el mar, tant paisatgísticament com pel que fa a la influència marina en els ecosistemes terrestres.

En aquest cas, el tractament adequat de la façana de mar del massís ha de cercar un punt d'equilibri amb els interessos de caràcter social, com són la gran línia de transport, sense que el Pla pressupost, d'entrada, una incompatibilitat.

El diputat Casimir Boy explica al plenari de la Diputació les característiques del Pla Especial del Garraf.

Amb un 18,5 % d'augment

Aprovat el pressupost ordinari de la Diputació de Barcelona

La *Diputació de Barcelona* ha previst en el seu pressupost de 1984 un augment dels ingressos, respecte a l'any 1983, de 3.611 milions de pessetes. Això ens porta a un pressupost total de 23.155 milions i per tant fa un increment percentual del 18,5 % sobre l'any anterior. Aquest augment és originat per diferents conceptes, però fonamentalment pels recàrrecs provincials sobre impostos de l'estat i per la participació en aquests conceptes.

Entre els quantitativament menys rellevants, cal assenyalar els augments d'ingressos previstos per la participació en la recaptació de les travesses, el cànon energètic i els reintegraments per serveis prestats a la Generalitat de Catalunya.

El projecte de pressupost que es presenta al ple de la corporació proposa unes despeses pel mateix import que els ingressos; per tant, un pressupost equilibrat, però amb diferències que mereixen un comentari pel que fa a la distribució per grans capítols.

En primer lloc, assenyalarem les *remuneracions del personal*. La comparació amb l'any anterior assenjala un creixement de 636 milions de pessetes, o sigui, relativament, un increment del 7,35 %. D'aquest augment del cost total per la Diputació, el 6,5 % és a conseqüència d'augment en les remuneracions i el 0,85 % restant respon a tot un conjunt de motius com és ara la creació de nous serveis, dotació de places vacants, reduccions, nomenament de caps, etc., en tot un procés que es podria englobar sota el capítol de reestructuració o reforma administrativa. El que no és l'estricta aplicació de les previsions d'augment de les remuneracions que són marcades per la Llei de Pressupost de l'Estat representa per tant 73 milions de pessetes.

És important veure que aquest augment, molt menys important que el del total, fa que el pes del personal sigui inferior al que tenia l'any passat (40,09

% del Pressupost Ordinari de 1984 enfront de 44,2 % del Pressupost Ordinari de 1983).

La *compra de béns corrents i de serveis*, que comprèn les despeses dels serveis existents, dels serveis nous i de noves formes de prestacions que aplica la corporació importa una previsió de 6.038 milions de pessetes, és a dir, el 26 % del pressupost.

L'augment respecte a l'any passat vist globalment és del 12,2 %, o sigui, de 655 milions de pessetes. Això és a causa de les previsions de costos de funcionament dels serveis existents per augments de preus, dels costos de funcionament dels nous serveis i en particular dels augments de prestació de serveis mitjançant convenis amb institucions.

El plantejament que es fa en aquest projecte de pressupost pel que fa referència a transferències corrents ha estat de continuar la política d'actuacions convingudes amb ajuntaments per programes específics i la inclusió dels deutes amb l'Hospital Clinic, incloent-hi saldos deutors d'exercicis anteriors.

En el mateix sentit de potenciar la capacitat d'inversió municipal, l'esforç de contenció de la despesa s'ha orientat a posar a disposició dels ajuntaments, mitjançant la dotació econòmica dels

plans que la Diputació preveu per aconseguir aquesta finalitat, un màxim de recursos provinents dels ingressos ordinaris. Amb aquest objectiu, el capítol de transferències de capital ha tingut un augment de 978 milions de pessetes respecte a l'any passat, és a dir, un augment de més del doble (132,4 %). Dins el pla d'obres, s'ha assignat una aportació de 440 milions de pessetes —molt superior a l'obligació legal—; als ajuntaments, per a inversions esportives, s'han assignat 813 milions de pessetes, i, per concepte de cànon energètic, la totalitat de l'ingrés de 198,5 milions de pessetes, que seran distribuïts en els plans de cooperació municipal d'aquesta Diputació.

També és important assenyalar que la càrrega financera prevista importa solament l'11,2 %, incloent-hi els crèdits amb el Banc de Crèdit Local d'Espanya en nom dels ajuntaments. Aquesta previsió també inclou la concertació d'un crèdit per finançar el pressupost d'inversions de 1984, que pròximament es presentarà al ple.

En resum és, doncs, un pressupost que distribueix un substancial increment d'ingressos en les línies de despesa que ja són objectius assumits pel ple en les seves línies més substancials de desinstitucionalització i potenciació municipal.

Sessió plenària de l'aprovació del pressupost.

S'ha celebrat el Saló del Còmic a Angouleme

Angulema, «ciutat de la imatge», va assumir la capitalitat del «còmic» europeu —amb participació massiva d'editors i d'autors francesos i belgues— els dies 27 al 29 del propassat mes de gener, amb la celebració del «XI Salon International de la Bande Dessinée».

Enguany, el «Salon» havia reservat un apartat especial a la producció espanyola, gairebé exclusiva de Barcelona. Mitjançant el suport de la Diputació de Barcelona, l'organització d'un Pavelló Espanyol permeté a les editorials més conegudes —Norma, Toutain, El Vibora— la presentació de les seves obres, directament i a través d'una trentena d'autors de casa nostra.

Hom calcula que més de cent mil persones visitaren l'exposició, que reunia uns dos-cents stands d'editors, llibreries i «fanzines». Molts d'aquests visitants demostraren un gran interès per seguir les tres mostres d'autors espanyols, instal·lades al Museu i al Teatre Municipals. La primera, sense cap mena de dubte, fou la «Perpetuum mobile» d'«El Vibora», esbojarrada com correspon, animada amb un video i amb la realització d'un suport mural. Una altra, col·lectiva dels nostres autors, amb una bona representació de dibuixants de «Norma» i «Toutain». I una darrera, d'obres de Julio Rivera, autor que s'exilià a França i que ara es compta entre els més coneguts d'aquell país.

Victor Mora i Jesús Blasco compartiren una conferència sobre el còmic espanyol i la incidència del franquisme en la pèrdua de joves valors que escolliren l'exili, com ara el mateix Ribera.

Diumenge, dia 29, l'alcalde de la ciutat, Jean Michel Doucheron, invità l'ambaixador espanyol, Joan Reventós, a cloure els actes oficials del Pavelló. Reventós visità les exposicions d'«El Vibora» i la col·lectiva del Museu Municipal, on brindà per l'èxit de la participació dels autors espanyols —la majoria catalans—. Angulema comparteix amb els Salons

de Lucca (Itàlia) i Barcelona, la titularitat de les mostres capdavanteres del còmic europeu. A més, Angulema compta amb un Taller de la BD a l'Escola de Belles Arts, on estudia una primera promoció de 15 estudiants acuradament seleccionats, els quals segueixen classes dels experts més reconeguts, entre els quals s'hi compta el nostre Victor Mora.

Així mateix, el suport del Ministeri de Cultura també ha permès la creació d'un centre nacional d'investigació, de documentació i de comunicació dels «còmics». D'altra banda, una societat formada per diverses empreses ha creat l'I.O. (Imatge per Ordinador), productora que incorpora les noves tecnologies electròniques a la realització de còmics —dibuixos animats—. Hom preveu que la primera sèrie pugui ser difo-

sa ben aviat per FR3 a tots els televidents francesos.

Els ja famosos «Premis Alfred» del Salon International de la BD, atorgats el darrer dia de la mostra a l'Ajuntament d'Angulema, foren distribuïts així:

— Alfred 84, a «La recherche des guerres perdues», de l'italià Attilio Micheluzzi.

— Alfred de la Premsa, a Bob Morane, de Yann i Conrad.

— Alfred Infantil, a Pierre Colliford, «Peyo», pseudònim dels cèlebres «Barrufets».

— Alfred Fanzine, a Lard Frit.

— Alfred promesa, a Bruno Barbier.

— I el Gran Premi Ciutat d'Angulema, a J. Claude Mézières, autor de «Valerian», publicat a Espanya per Grijalbo, en àlbums i per Norma, a la revista Cimoc.

L A C O M M U N I C A C I Ó
A C A T A L U N Y A

LES RÀDIOS
MUNICIPALS

I

LA PREMSA
COMARCAL

